

מסכת כתובות

פרק שני האשה שנתארמלה

דף ט"ו

היא אומרת בתולה נשאתני והוא אומר אלמנה נשאתיך

כבר נתבאר, שיש חילוק בין כתובת הנישאת כשהיא בתולה, לבין כתובת הנישאת לאחר שכבר נתאלמנה פעם אחת, שהנישאת כשהיא בתולה, כשהיא יוצאת מהנישואין בגט או במיתת הבעל, יש לה כתובה מאתים, והנישאת לאחר שכבר נתאלמנה פעם אחת, כשהיא יוצאת מהנישואין האחרונים, כתובתה מנה.

ומי שנתאלמנה או נתגרשה, ובאה לתבוע כתובתה, [כשנתגרשה תובעת הכתובה מהבעל, וכשנתאלמנה תובעת כתובתה מהיורשים], אם היא אומרת בתולה הייתי בכניסתי לנישואין אלו, וכתובתי מאתים, והבעל או יורשיו אומרים, לא כי אלא אלמנה היית כבר קודם לנישואין אלו, וכתובתך מנה.

על האשה להביא ראיה שהיתה בתולה, [ולחלן יתבאר בעה"י אלו דברים נחשבים ראיה על כך שהיתה בתולה בכניסתה לנישואין], וכל שאינה מביאה ראיה לדבריה, הדין עם הבעל או יורשיו, ואין לה אלא מנה.^א

דף ט"ז

הדין הנ"ל מבואר במשנתנו. ומתחילה רצו לומר, שדין זה אינה כדעת רבן גמליאל, שהרי לדעת רבן גמליאל, כשהאשה אומרת משארסתני נאנסתי, והאיש אומר לא כי אלא עד שלא ארסתיך, האשה נאמנת [כפי שנתבאר בדף י"ב], והטעם לכך, כי מתחילה היתה בתולה, ומאחר שיש ספק על שעת אירוסין אם היתה בתולה או לא, העמידנה על חזקתה, והיתה בתולה. וכמו כן זו שאומרת בתולה הייתי עד כניסתי לחופה, והוא אומר אלמנה הייתי, מאחר שיש ספק על שעת כניסתה לנישואין, אם היתה בתולה או לא, העמידנה על חזקתה, לומר שעדיין היתה בתולה.^ב

ודחו זאת ואמרו, שהדין של משנתנו הוא גם כדעת רבן גמליאל, כי אפשר שלא אמר רבן גמליאל להעמיד האשה על חזקתה, אלא כשהיא טוענת טענת ודאי, ברור לי שנבעלתי לכשר, ואין מכחישים אותה אלא מספק, שאומרים

^א בדלא נקיטא כתובה איירי, דאי איכא כתובה, ניוחזי כתובתה אם היא בתולה או אלמנה. ואפילו למאן דאמר, הטוען אחר מעשה ביי"ד ואמר פרעתי נאמן, מכל מקום אין נאמן לומר כאן אלמנה נשאתיך מגו דאי בעי אמר פרעתי, דמגו במקום עדים הוא. [תוס'].

^ב נראה דלמאן דאמר הטוען אחר מעשה ביי"ד לא אמר כלום פריך, דלמאן דאמר דמצי טעין פרעתי, הכא נאמן הבעל אפילו לרבן גמליאל לומר אלמנה נשאתיך, במגו דאי בעי אמר פרעתי. [תוס'].

לה, שמא נבעלה לפסול [=ברי ושמא]. אבל כשמכחישים אותה בטענת ודאי [=ברי וברי], שהבעל אומר אלמנה נשאתיך, בזה אינה נאמנת, ומספק לא תוציא ממנו מאתים.

אמנם יש בזה צד חידוש, כי היה מקום לומר, מאחר שרוב נשים נישאות כשהן בתולות, קרובה טענתה להיות אמת יותר משלו, ואם כן יש להחשיב טענותיהם כברי ושמא, אולם למעשה אין הדבר כן, וטענותיהם נחשבות כברי וברי, ולכן אין האשה מוציאה מהבעל בלא ראיה שנישאת לו כשהיא בתולה.

והסיבה לכך שאין חיזוק לטענתה ממה שידוע שרוב נשים נישאות בתולות, כי רוב הנישאות בתולות, מתפרסם הדבר שנישאו בתולות, ויכולות להביא על כך ראיות בנקל, וזו שאינה יכולה להביא על כך ראיה, יצאה מכלל הרוב [=איתרע לה רובא], ולפיכך אין לה חיזוק ממה שידוע שרוב הנשים נישאות בתולות.^ג

כנגד מה נזכרה הודאת רבי יהושע

בסיפא של משנתנו מבואר, שרבי יהושע מודה, באומר לחבירו שדה זו שאני מחזיק, של אביך היתה, אלא שקניתי אותה ממנו, שהוא נאמן במיגו, שהיה שותק ולא מגלה שהיתה השדה מתחילה של אביו של זה, [וכפי שיתבאר בעה"י בהמשך].

ומתחילה רצו להביא ראיה מדברים אלו, למה שנתבאר לעיל, שתחילת המשנה היא גם כדעת רבן גמליאל, שבאה המשנה ללמד, שאף שנחלק רבן גמליאל עם רבי יהושע במקום שהאשה טוענת טענת ברי והאיש טוען טענת שמא, ואמר רבן גמליאל שמעמידים האשה על חזקתה, והיא נאמנת, כשגם האיש טוען טענת ברי, מודה רבן גמליאל שאין האשה נאמנת, ולכן במשנתנו האיש נאמן.^ד וכנגד זה שהביאו בתחילת המשנה דבר שהודה בו רבן גמליאל לרבי יהושע, הביאו בסוף המשנה דבר שהודה רבי יהושע לרבן גמליאל, כלומר, אף שנחלק רבי יהושע עם רבן גמליאל כשהאשה אומרת משארסתני נאנסתי, ואמר רבי יהושע שאינה נאמנת במיגו, מודה הוא, שיש מיגו שעל ידו מקבלים הטענה, והוא כשאומר שדה זו של אביך היתה וקניתי ממנו.

ודחו זאת ואמרו, שאפשר שכל המשנה היא מדברי רבי יהושע, אבל לדעת רבן גמליאל, גם כשהאיש טוען טענת ברי, האשה נאמנת. ומה שאמרו בסיום המשנה, "ומודה רבי יהושע", אינו כנגד תחילת המשנה, אלא נמשך אחר מה ששנינו בפרק ראשון, שנחלקו רבן גמליאל ורבי יהושע אם מאמינים לאשה כשיש לה מיגו המסייע לדבריה, [שיש לה טענה טובה יותר לטעון, ואם היא

^ג תימה, דתנן בפירקין, אלו נאמנים להעיד בגודלן מה שראו בקטנותן, זכורני בפלוגתא שיצאה בהינומא וראשה פרוע, וקאמר בגמרא מאי טעמא, כיון דרוב נשים בתולות נישאות, גילוי מילתא בעלמא הוא, והשתא היכי מיירי, אם יש לה קול, למה צריך שום עדות, לרב ניזיל בתר רובא, כדפריך הכא, ואי אין לה קול, אם כן איתרע לה רובא, ויצטרך שני עדים כשרים. וכי תימא דכשמעיד הוא שראה בקוטנו ואחר עמו חשבינן קול, הא פריך הכא סהדי שקרי נינהו. ויש לומר, דרוב נשים בתולות נישאות עדיף מרוב נשים הנישאות בתולות יש לה קול, וכי אין לה קול לא יתרע כל כך רוב דבתולות נישאות, שלא יועיל עדות דראה בקוטנו ואחר עמו. [תוס'].

^ד כן פירש בקונטרס, הכי נמי מסתברא דמתניתין אתיא כרבן גמליאל כדמשנינן דבברי וברי מודה ... וקשה ... ונראה לר"י דהכי פירושו, הכי נמי מסתברא דכברי ושמא דמי, ולא בא לומר דפלגי רבן גמליאל ברישא, אלא אף על גב דכברי ושמא דמי, מודה רבן גמליאל, משום דלאו שמא ממש הוא ... [תוס'].

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת אלישבע שולביץ ע"ה
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון ת"ת 21
מסכת כתובות טו-כח
כ"ט שבט - י"א אדר

נאנסתי והפסד הכתובה לבעל ולא לה, אינה נאמנת, אף על פי שיש לה מיגו, שהיתה יכולה לומר טענה טובה יותר, מוכת עץ אני תחתיך. והמחזיק בשדה, ואומר לחבירו, שדה זו של אביך היתה, וקנייתה ממנו, נאמן, משום שיש לו מיגו, שהיה יכול לשתוק, ולא לומר שמתחילה היתה השדה של אביו של זה. ולהלן יתבאר החילוק בין הדינים הללו.

לענין השדה, אין שור שחוט לפניך, כלומר אין דבר שיעלה על לב חברו לתבוע ממנו את השדה, ואם היה המחזיק שותק, לא היו לו עוררים, ולפיכך, אם לא שאמת עמו, שקנה את השדה, לא היה מגלה שהיתה מתחילה של אביו של זה.

אבל לענין אשה שלא נמצא לה בתולים, שור שחוט לפניך, כלומר זה שלא מצא לה בתולים מעוררו לבוא לבי"ד, ואף על פי שיש לה להשיב טענה טובה ממה שהשיבה, אין זו ראייה שמה שאמרה אמת, כי אפשר שלא עלה על דעתה הטענה הטובה יותר, או שהיא מערימה לטעון טענה פחות טובה, לומר, אם אני משקרת, יש לי טענה טובה יותר.

מתוך פירוט רש"י משמע, שלענין השדה אינו נאמן אלא כשאין חברו תובעו, ונאמן במיגו שהיה שותק^א. ור"י מפרש, שהוא נאמן במיגו גם כשהלה תובעו, שהיה אומר לא היתה של אביך. וזהו החילוק בין טענת מיגו של שדה, לטענת מיגו של אשה. כשהאשה טוענת משארסתי נאנסתי, אינה נאמנת בטענת מיגו, כי שור שחוט לפניך, שהרי אין לה בתולים, ואינה יכולה לומר בתולה אני, כמו בשור שחוט, שאין יכול לומר חי הוא, ולכן בין אומרת משארסתי נאנסתי, בין אומרת מוכת עץ אני תחתיך, אינה נאמנת, אבל לענין השדה, אין שור שחוט לפניך, והיה יכול לומר לא היתה של אביך מעולם, ולפיכך נאמן גם כשאומר של אביך היתה וקניתי ממנו.

כתיבת שובר על תשלום החוב

לדעת רבי יוסי במסכת בבא בתרא – **כותבים שובר**, כלומר כשהלווה פורע את חובו, המלווה אינו מחויב להחזיר לו את השטר עצמו, אלא יכול לכתוב לו שובר [=קבלה] על התשלום, וישמור השובר תמיד לראיה ששילם החוב.

ולדעת רבי יהודה במסכת בבא בתרא – **אין כותבים שובר**, כלומר הלווה אינו מחויב לפרוע את חובו, אלא אם כן יקבל את השטר עצמו לידו, ואינו מחויב להסתפק בשובר, כי אומר כך אצטרך לשמור שוברי לעולם.

גביית הכתובה במשנתנו בלא כתובה

למדנו במשנתנו, שהמגרש את אשתו, ואין בידה שטר כתובה, להוכיח ממנו אם היתה בתולה או אלמנה, והיא אומרת בתולה הייתי, והוא אומר אלמנה הייתי, אם מביאה ראיה שהיתה בתולה, גובה מאתים, ואם לאו, גובה מנה.

ומבואר בזה, שאף על פי שאין בידה שטר כתובה, גובה כתובתה מנה או מאתים, ואינו יכול לומר לה, לא אשלם לך עד שתני לי את שטר הכתובה, שמא תתבעי פעם אחרת על ידי שטר הכתובה. או שמא תלכי לבי"ד אחר ותתבעי הכתובה פעם נוספת על ידי ראיה שהיית בתולה.

^א ואינו נראה, דהא קתני סיפא, ואם יש עדים ... משמע דדוקא אם יש עדים שהיתה של אביו אינו נאמן, אבל אם אין עדים, אף על גב דהלה תובעו, נאמן, מן דאי בעי אמר לא היתה של אביך מעולם ... ובגמרא נמי פריך וליתני שדה זו שלך היתה, משמע דבהלה תובעו איירי, ולכך משיב ודאי שלך היתה ולקחתיה ממך, אבל אם לא תובעו, אין שייך לומר שלך היתה, כי מסתמא הוא יודע בעצמו דבר זה. [תוס'].

משקרת ודאי תטען מה שטוב לה ביותר, ומתוך כך שלא טענה את הטענה ההיא, על כרחך אינה משקרת, וטענה זו שאומרת אמת היא], **ואמר שם רבי יהושע שאין המיגו מועיל לה, ואינה נאמנת, כנגד זה אמרו, שיש טענת מיגו אחרת, שבה מודה רבי יהושע לרבן גמליאל, שהיא מועילה להאמין לטוען אותה.**

ולהלן יתבאר בעזה"י באלו מהדינים שבפרק ראשון יש לאשה טענת מיגו המסייעת לדבריה.

הדינים שבהם יש לאשה טענת מיגו

נתבאר שבין הדינים המבוארים בפרק ראשון, שנחלקו בהם רבן גמליאל ורבי יהושע, אם מאמינים לאשה כשאומרת שהיא כשרה, או שאין מאמינים לה, יש ביניהם דינים, שיש לאשה טענת מיגו לחזק דבריה. ולהלן יתבאר בעזה"י, באלו מהדינים יש לה טענת מיגו לחזק דבריה, ובאלו מהם אין לה טענת מיגו.

א. היתה מעוברת ואמרה מכשר נתעברתי.

בדין זה אין לה טענת מיגו, כי לא היתה יכולה לומר לא נבעלתי, שהרי כרסה בין שינייה, ומוכיח עליה שנבעלה.

ב. ראוה מדברת עם אחד ואמרה כשר הוא.

לדברי זעירי, שאמר, מדברת היא המתייחדת, לא ראו אותה שנבעלה, אלא שנסתרה, ואם כן יש לה טענת מיגו, שהיתה יכולה לומר לא נבעלתי כלל, והיא אומרת נבעלתי, ולכשר נבעלתי.

אבל לדברי רב אסי, שאמר, מדברת היא הנבעלת, מאחר שראו שנבעלה אין לה טענת מיגו, שאינה יכולה להכחיש העדים ולומר לא נבעלתי.

ג. היא אומרת מוכת עץ הייתי והוא אומר דרוסת איש.

לדברי רבי אלעזר, שמעמיד המשנה כחכמים שאמרו, מוכת עץ שלא הכיר בה כתובתה מנה, האומרת מוכת עץ הייתי יש לה טענת מיגו, שהרי היתה יכולה לומר מוכת עץ אני תחתיך, וכתובתי מאתים, [שמאחר שתחתיו נעשית מוכת עץ נסתחפה שדהו], ואמרה מוכת עץ אני קודם קידושיך, וכתובתי מנה.

אבל לדברי רבי יוחנן, שמעמיד את המשנה כרבי מאיר שאמר, מוכת עץ שלא הכיר בה כתובתה מאתים, האומרת מוכת עץ הייתי, אין לה טענת מיגו, שהרי כשאומרת מוכת עץ הייתי, תובעת מאתים, ואין חילוק בין טענה זו לטענת מוכת עץ אני תחתיך.

ד. היא אומרת משארסתי נאנסתי והוא אומר עד שלא ארסתיך.

הנושא את האשה ולא מצא לה בתולים, היא אומרת משארסתי נאנסתי, ונסתחפה שדהו, והוא אומר לא כי אלא עד שלא אירסתיך. יש לה מיגו, שהיתה יכולה לומר מוכת עץ אני תחתיך, [וגם כן כתובתי מאתים], ובכך אינה פוסלת עצמה מהכהונה, ואמרה נאנסתי, ובכך פוסלת עצמה מהכהונה.

חילוק בין מיגו של אשה למיגו של מחזיק בשדה

נתבאר, שלדעת רבי יהושע, האשה שנמצאת בעולה, ואומרת, משארסתי

נישואיה, ראייה היא שהיתה בתולה, כי **זברים אלו עושים רק בנישואי בתולות.**

א. רקדו לפנייה.

ב. שחקו לפנייה.

ג. העבירו לפנייה כוס של בשורה. והכוונה לכך שהיו מעבירים לפנייה כוס של תרומה. רב אדא בר אהבה ביאר, שדבר זה הוא סימן לכך שהיא בתולה, כאילו אומרים, ראויה היתה זו לאכול תרומה. אולם רב פפא הקשה עליו, שהרי גם אלמנה ראויה להינשא לכהן הדיוט ולאכול תרומה. ולפיכך אמר רב פפא, שכוס של תרומה הוא סימן לבתולה, לומר, זו הנכנסת לחופה, עתה היא ראשית בעילתה, ודומה היא לתרומה, הקרויה ראשית, כמו שנאמר, "ראשית דגןך תירשך ויץהךך וראשית גז צאנך תתן לו" (דברים י"ח ד)

ד. העבירו לפנייה מפה של בתולים.

ובדף י"ז נכתוב בעזה"י זברים נוספים שעושים בנישואי הבתולות, הם הדברים הנזכרים במשנתנו.

העברת חבית יין בנישואין

לדברי רבי יהודה בברייתא, סימן נוסף יש בנישואי הבתולות, שהיו מעבירים לפנייה הכלה חבית של יין, ואם מביאה ראייה שעשו כן בנישואיה, הדבר מוכיח שהיתה בתולה.

ואמר רב אדא בר אהבה, שבאמת גם בנישואי הבעולות היו מעבירים חבית של יין לפנייה הכלה, אלא שהיה חילוק בדבר, בנישואי הבתולות היו מעבירים לפנייה הכלה חבית שתומה, ובנישואי הבעולות היו מעבירים לפנייה הכלה חבית פתוחה.

ואמנם, היה ראוי להעביר חבית רק בנישואי הבתולות, והסיבה שהעבירו גם בנישואי הבעולות, כי אם היו מעבירים רק בנישואי הבתולות, כשהיו עדים אומרים, שלא העבירו לפנייה חבית, היתה אומרת, באמת בתולה הייתי, ומחמת אונס שכרות לא העבירו החבית, ואם היתה תופסת מאתים, לא היו מוציאים ממנה². אבל עכשיו, שגם בנישואי האלמנות מעבירים, אם יבואו עדים ויאמרו, שהעבירו לפנייה חבית פתוחה, לא תוכל לומר בתולה הייתי.

דף י"ז

כיצד מרקדין לפני הכלה

נחלקו חכמים היאך משבחים את הכלה כשמרקדים לפנייה.

בית שמאי אומרים, כלה כמות שהיא, כלומר לפי יופייה וחשיבותה מקלסים אותה. וביארו התוס', שאם יש בה מום, ישתקו, ולא ישבחוה. אי נמי ישבחוה בדבר

¹ נראה דמיירי כגון דאיכא מגו, דאי בעיא אמרה אין בידי כלום, דאי לאו הכי, אמאי מהימנא. ואם תאמר, בחילוק קליות דאמר לקמן ארמלתא לית לה כסני, אמאי לא חיישינן דלמא תפסה ... כדאמר הכא. ואומר רבינו תם, דדוקא בדבר שיש טורח, כגון חבית דהכא, יכולה לומר דאיתניסו, אבל קליות ושאר דברים שהן קלים לעשות לא. [תוס'].

וללשון ראשון אמר רבי אבהו ללמוד ממשנתנו, שכשהלווה פורע חובו, אין המלווה מחויב להחזיר לו את השטר, ויכול לכתוב לו **שובר** על התשלום^א, שאם אין כותבים שובר, למה ישלם הבעל את הכתובה, יאמר לאשה, לא אשלם עד שתחזירי לי את שטר הכתובה^ב.

ורב פפא אמר, שאין להביא ראייה ממשנתנו, שכותבים שובר, כי אפשר שמשנתנו מדברת במקום שאין כותבים כתובות כלל, אלא סומכים על תנאי ביי"ד, שתיקנו כתובה, ולכן אין לחוש, שלאחר זמן תוציא שטר כתובה, ותגבה פעם נוספת, אבל במקום שכותבים כתובות, לא תגבה עד שתחזיר את שטר הכתובה.

גביית הכתובה בברייתא בלא כתובה

שנינו בברייתא שאשה שגירשה בעלה, ואין כתובתה בפנינו, כגון שאבדה כתובתה, או הטמינה כתובתה, או נשרפה כתובתה, והיא אומרת בתולה הייתי, והוא אומר אלמנה הייתי, אם מביאה ראייה שהיתה בתולה, גובה מאתים, ואם לאו, גובה מנה.

ולכאורה משמע מהברייתא, שמנה או מאתים היא גובה אף על פי שאינה מחזירה לבעלה את שטר הכתובה.

וללשון שני מכאן רצה רבי אבהו ללמוד, שכותבים שובר על ההלואה, ואין המלווה חייב להחזיר את השטר עצמו ללווה.

ורב פפא ביאר הברייתא באופן אחר, ואמר, שכל שאומרת שאבדה הכתובה, אינה גובה, כי חשודה שהחביאה אותה, ורוצה לגבות פעם אחרת, ואין אומרים, תגבה ותכתוב לו שובר, כי אין כותבים שובר, ורק כשיעידו עדים על כך שהכתובה נשרפה, היא גובה כתובתה מבעלה.

אכן דווקא ללשון שני, דחה רב פפא את הראיה מהברייתא, אבל ללשון ראשון, אפשר שמודה רב פפא, שמהברייתא יש ראייה לכך שכותבים שובר, כי דוחק הוא להעמיד הברייתא שלא כלשונה,

ראיות על כך שהיתה בתולה בכניסתה לנישואין

נתבאר, שכשהאשה יוצאת מבעלה בגט או במיתתו, ואין בידה כתובה המוכיחה שבכניסתה לנישואין היתה בתולה, עליה להביא ראייה שהיתה בתולה.

ובברייתא נמנו מספר דברים, שאם העידו עדים עליהם, שעשו לה אותם ביום

^א אף על גב דבפרק גט פשוט מפרש טעמא דמאן דאמר כותבין שובר, משום דעבד ליה לאיש מלוה, לאו דוקא ליה, אלא הוא הדין בכל חוב כמו כתובה דהכא, ושטרי מקח דאמר התם דכותבין שובר. [תוס'].

^ב ואפילו על ידי עדי הינומא לא היה לה לגבות, עד שתחזיר לו הכתובה, כיון שיכול לבא לידי הפסד במה שנשארה כתובה תחת ידה, דלא מיבעיא למאן דאמר דיכול לטעון אחר מעשה ביי"ד דמפסיד, דאם לא יהיה לה כתובה יהיה נאמן לומר פרעתי, אלא אפילו למאן דאמר דלא מצי טעין אחר מעשה בית דין, מפסיד במה שהכתובה תחת ידה, שאם תתבענו פעם אחרת, ולא יהיו לה עדי הינומא, יהא נאמן לומר פרעתי מנה, במגו דאי בעי אמר אלמנה נשאתיך, או אם יהא במקום שאין מכירין אם היא אשתך, יהיה נאמן לומר פרעתי הכל, במגו דאי בעי אמר אין את אשתך, והשתא שהכתובה בידה, תוציא מאתים, וכיון שיכול לבא לידי הפסד, אין לו לפרוע. [תוס'].

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת אלישבע שולביץ ע"ה
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון ת21
מסכת כתובות טו-כח
כ"ט שבט - י"א אדר

נאה שיש בה, כגון בעיניה או בידיה, אם הם יפות.

ובית הלל אומרים, כלה נאה וחסודה, כלומר חוט של חסד משוך עליה. ותוסי
כתבו, שבכל אופן ישבחה לגמרי, כי אם יפרשו בה רק דבר מסוים לשבח, יש להבין
מכלל זה, ששאר דברים אינם שבח אלא גנאי.

אמרו להם בית שמאי לבית הלל, הרי שהיתה חגיגת או סומא, אומרים לה
כלה נאה וחסודה? והתורה אמרה "מִדְּבַר שֶׁקָרַתְךָ" (שמות כ"ג ז')

אמרו להם בית הלל לבית שמאי, לדבריכם, מי שלקח מקח רע מן השוק,
ישבחנו בעיניו, או יגנונו בעיניו? הוי אומר ישבחנו בעיניו. [ובית שמאי סבורים,
שאף שיש לשבחנו בעיניו, אין להם לחכמים לתקן, להזיק לומר שקר, שהתורה אמרה,
מדבר שקר תרחק].

ומדברי בית הלל אלו, שאמרו, ישבחנה בעיניו, למדו חכמים, שלעולם תהא
דעתו של אדם מעורבת עם הבריות, לעשות לאיש ואיש כרצונו.

וכשבא רב דימי אמר שכך היו משוררים לפני הכלה **במערבא** [=ארץ ישראל], **לא**
כחל [=אינה צריכה כחל], **ולא שרק** [=אינה צריכה צבע המאדים את הפנים], **ולא**
פירכוס [=אינה צריכה קליעת שיער], כלומר זו, לא כחלה ולא שרקה ולא פירכסה,
והרי היא יעלת חן.

דברים שאמרו בסמיכת חכמים

כשסמכו חכמים את רבי זירא, שרו לו כך, לא כחל, ולא שרק, ולא פירכוס,
ועלת חן, [כלומר אינו צריך לפת דברי תורתו בכל מיני יפוי, כי הם כמות שהם
יפים].

וכשסמכו חכמים את רבי אמי ורבי אסי, שרו להם כך, כל מן דין וכל מן דין
סמוכו לנא [כל כמות אלו הוו סומכים לנו לקרותן רבי ולמנותם דיינים], **לא תסמכו**
לנא לא מן סרמיסין [=המסרסין הלכות בהיפך טעמיהן], **ולא מן סרמיטין** [=לשון
סמרטוטין], **ויש אומרים, לא מן חמיסין** [=שאומרים חמישית הטעם. וי"מ ששונים
חמישית המסכת. וי"מ שחומסים הטעמים ואינם מפרשים], **ולא מן טורמיסין**
[=אנשים ריקנים].

דברים שאמרו לפני רבי אבהו

כשרבי אבהו היה בא ממתבתא [=מבית המדרש] **לבית הקיסר,** היו השפחות
של בית הקיסר יוצאות לקבל פניו ומשוררות לו כך, **רבא דעמיה** [=נשיא בעמו]
ומדברנא דאומתיה [=מנהיג אומתו] **בוצינא דנהורא** [=נר המאיר^א], **בריך מתייד**
לשלם [=ברוך בואך לשלום].

ריקודים שרקדו חכמים לפני הכלה

א. ריקוד של רבי יהודה.

אמרו עליו על רבי יהודה בר אילעאי, שהיה נוטל בד של הדס, ומרקד לפני
הכלה, ואומר, **כלה נאה וחסודה.**

^א כן נראה פירושו, וכתב רש"י, על שהיה קלסתר פניו מבהיק כדאמרין בבבא בתרא, שופריה
דרבי אבהו מעין שופריה דרבי יוחנן, דנפקי זיהורית מיניה כדמפרש התם. [רש"י]. אמנם בהרבה
מקומות בוצינא הוא דלעת. ויליע בדבר.

ב. ריקוד רב שמואל בר רב יצחק.

רב שמואל בר רב יצחק היה מרקד עם שלושה בדים של הדס, שהיה זורק
אחת ותופס אחת. אמר על כך רבי זירא, קא מכסיף לן סבא [=מבייש אותנו
הזקן], שמזלזל בכבוד תלמידי חכמים, ונוהג קלות ראש בעצמו.

כי נח נפשיה [=כשמת רב שמואל בר רב יצחק] **הפסיק עמוד של אש בינו לבין**
כולם, וקבלה בידינו, שאין מפסיק עמוד של אש, אלא או לאחד בדור, או
לשנים בדור. **ואמר על כך רבי זירא, הועיל לו שוטיתיה** לסבא [=שוט של הדס
שהיה מרקד בו גרם לו לזכות זו^ב]. **וי"א** שאמר, הועיל לו **שטותיה** לסבא [=שהיה
מתנהג כשוטה]. **וי"א** שאמר, הועיל לו **שיטתיה** לסבא [=שיטתו ומנהגו].

ג. ריקוד של רב אחא.

רב אחא היה מרכיב את הכלה על כתפיו ומרקד. שאלו אותו חכמים, האם גם
הם יכולים לעשות כן. והשיב להם, אי דמיין עלייכו ככשורא, לחיי, [=אם דומה
היא בעיניהם כקורה בעלמא, שאין אתם מהרהרים עליה, יכולים אתם לעשות כן],
ואם לא, לא.

להסתכל בפני הכלה

אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן, **מותר** להסתכל בפני כלה **כל שבעה,**
כדי לחבבה על בעלה שכשרואה בעלה הכל מסתכלים בה, נכנס יופייה בלבו.
ואין הלכה כמותו.

מת וכלה ומלך מי עובר מלפני מי

כשכלה יוצאה מבית אביה לבית חתונתה, **ונושאי המת יוצאים,** ואלו ואלו
מרובים, ואינם רוצים להתערב וללכת יחד בדרך אחת, **מעבירים את המת**
לדרך אחרת, והכלה תלך בדרכה הראשונה, שכבוד הכלה חשוב מכבוד המת.

ואם היה גם המלך באותה הדרך, מעבירים את המת ואת הכלה לדרך אחרת,
והמלך ילך בדרכו הראשונה, שכבוד המלך חשוב מכבוד כלה וכבוד המת, **ואין**
המלך יכול למחול על כבודו, שמלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול, כפי
שיתבאר בעזה"י להלן.

אמנם כשאין הדבר ניכר, המלך יכול לתת להם ללכת בדרכם הראשונה, כגון
אם הגיע המלך לפרשת דרכים, יכול לפנות לדרך אחרת, כאילו היה צריך
ללכת דרך שם, אף שמתחילה לא היתה כוונתו לכך. **וכן עשה אגריפס המלך^ג,**
שעבר באופן הזה^ד ופינה הדרך לכלה, ושבחוחו חכמים.

וכתבו תוסי משם הראב"ה, שמכאן משמע, כשיש אבל וחתן בבית הכנסת, החתן יוצא

² ור"ח פירש לשון שיטה והדס, אף על גב דלא הוי ממש מין אחד, מכל מקום שניהם מין ארו. []
ואם תאמר, ומנא ליה דבשביל כן זכה. ויש לומר דעמוד דנורא היה כעין שיבשא דהדס, כדאמרין
בבראשית רבה, נחת שיבשא דנורא ואיתעבידא כעין שיבשא דהדס ואפסקת בין ידיה לחברוהי,
אמרי חמית הדין סבא דקאי שיבשא דנורא קומיה משום דעביד קמוהי דכלתא. [תוס'].
³ אף על גב דלא היה מלך גמור, כדמשמע באלו נאמרין, מכל מקום היו נוהגין בו כבוד כמלך גמור.
[תוס'].
⁴ הכא לא מצי לשנויי מצוה שאני, כדמשני באלו נאמרין, גבי שקרא מעומד, דהתם מצוה הוא,
שיש למלך לחלוק כבוד לתורה החשובה ממנו, אבל הכא ליכא מצוה, דכבודו עדיף מכבוד הכלה.
[תוס'].
^א כן נראה פירושו, וכתב רש"י, על שהיה קלסתר פניו מבהיק כדאמרין בבבא בתרא, שופריה
דרבי אבהו מעין שופריה דרבי יוחנן, דנפקי זיהורית מיניה כדמפרש התם. [רש"י]. אמנם בהרבה
מקומות בוצינא הוא דלעת. ויליע בדבר.

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת אלישבע שולביץ ע"ה
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון ת"ח 21
מסכת כתובות טו-כח
כ"ט שבט - י"א אדר

כל צרכו של מלווי לקבורתו ששים ריבוא.

ב. מי שקרא ושנה וגם לימד לאחרים.

מי שקרא ושנה וגם לימד לאחרים, אין שיעור כלל כמה הוא כל צרכו, ואפילו יצאו כל ישראל ללוותו, עדיין מבטלים תורה לצורך כך.

ג. מי שלא קרא ולא שנה.

מי שלא קרא ולא שנה, כל שיש לו מתעסקים בקבורתו, זהו כל צרכו, ושוב אין אחרים מבטלים תורה להוצאתו, כן כתב בשאלתות דרב אחאי.

ונראה לר"י, שמלאכה מבטלים כל בני העיר, ואסור אפילו כשמת מי שלא קרא ולא שנה, ורק תלמוד תורה אין מבטלים בשבילו.

ומה שאמרו בפרק אלו מגלחין, מת בעיר, כל בני העיר אסורים בעשיית מלאכה, והעמידו זאת בדליכא חברותא, אבל אי איכא חברותא, פירוש שנחלקו בני העיר לחברות, שתעסוק כל אחת במת שלה בפני עצמה, מותרים השאר בעשיית מלאכה, היינו שלא בשעת הוצאה, אבל בשעת הוצאה כולם צריכים לבא.

עוד ראיות על כך שהיתה בתולה בכניסתה לנישואין

כבר נתבאר, שכשהאשה יוצאת מבעלה בגט או במיתתו, ואין בידה כתובה המוכיחה שבכניסתה לנישואין היתה בתולה, עליה להביא ראיה שהיתה בתולה.

ובמשנתנו נמנו מספר דברים, שאם העידו עדים עליהם, שעשו לה אותם ביום נישואיה, ראיה היא שהיתה בתולה, כי דברים אלו עושים רק בנישואי בתולות.

א. יצאה מבית אביה לבית בעלה בהינומה. לדברי סורחב בר פפא משמו של זעירי, הכוונה לתנורא דאסא, כלומר כמין חופה של הדס עגולה כתנור. ולדברי רבי יוחנן, הכוונה לקריתא דמנמנא בה כלתא, כלומר צעיף הנתון על ראשה, ומשוררב על עיניה², ופעמים שמנמנת בתוכו, מתוך שאין עיניה מגולות, ולכן נקרא הינומא, על שם תנומה.

ב. יצאה מבית אביה וראשה פרוע, כלומר שעה על כתפיה, שכך היו נוהגים להוציא הבתולות מבית אביהן לבית החתונה.

ג. חילוק קליות. לדעת רבי יוחנן בן ברוקא, בנישואי הבתולות היו רגילים לחלק לתינוקות קליות³, ואם כן, גם דבר זה נחשב ראיה לכך שהיתה בתולה בנישואיה.

ושנינו בברייתא, שכל הדברים הללו⁴ היו נוהגים בנישואי הבתולות בארץ יהודה, ושם היו הדברים הללו ראיה לכך שהכלה בתולה. אולם בבבל היו נוהגים לעשות דברים אחרים, להבדיל בין נישואי בתולות לנישואי אלמנות.

ואמר רב, שבנישואי הבתולות בבבל, היו הנשים נותנות שמן בראש

תחלה ושושבינו, ושוב יוצא האבל ומנחמיו. וגם הקרובים לחתן ולאבל, יאכלו בבית החתן אם ירצו, דהא כבודו קודם. וכן בבקר, כשמוליכים הכלה לבית החתן, מוליכים הכלה תחלה, אם יש מת בעיר, או יקברוהו קודם שיגיע הזמן של הכנסת כלה.

מלך שמחל על כבודו

במסכת קידושין נחלקו חכמים אם הנשיא רשאי למחול על כבודו. ואמר רבי אשי, אפילו לדעת האומרים, שנשיא שמחל על כבודו, כבודו מחול, מלך שמחל על כבודו, אין כבודו מחול, שנאמר, "שום תשים עליך מלך אשר יבחר ה' עליך בו מקרב אחיך תשים עליך מלך לא תוכל לתת עליך איש נכרי אשר לא אחיך הוא" (דברים י"ז ט"ו), הוזהרו ישראל לשים עליהם המלך שימות הרבה, כדי שתהא אימתו עליך, ולפיכך אפילו מחל על כבודו, אין כבודו מחול.

ביטול תורה להוצאת המת והכנסת כלה

שנינו בברייתא, מבטלים תלמוד תורה, להוצאת המת⁵, ולהכנסת כלה. וכן אמרו עליו על רבי יהודה ברבי אלעאי, שהיה מבטל תלמוד תורה להוצאת המת ולהכנסת כלה.

ולענין הוצאת המת אמרו, שאין מבטלים תלמוד תורה להוצאתו אלא כשאין עמו כל צרכו, אבל יש עמו כל צרכו, אין מבטלים. ויש חילוק בדבר זה מה נחשב כל צרכו.

א. מי שקרא ושנה ולא לימד.

מי שקרא מקרא ושנה משנה, אבל לא לימד לאחרים נחלקו בו חכמים כמה הוא שיעור כל צרכו להוצאת המת:

לדברי רב שמואל בר איני משמו של רב – השיעור הוא שנים עשר אלף אנשים וששת אלפים שופרות, כלומר ששת אלפים שמכריזים עליו שיבואו לכבודו. וי"א שנים עשר אלף אנשים שמהם ששת אלפים שופרות.

ולדברי עולא – השיעור הוא שיהיו בני אדם העומדים סמוכים זה לזה כמחיצה משער העיר עד הקבר⁶.

ולדברי רב ששת או רבי יוחנן – נטילתה של תורה ממנו במותו, שאז תלמודו בטל, כנתינתה בסני, ולפיכך כשם שנתינתה בסני בששים ריבוא, כך שיעור

¹ לא רק במת מצוה איירי, אלא אף בכל המתים. ואף על גב דברק קמא דמגילה אומר, פשיטא דמת מצוה ותלמוד תורה מת מצוה עדיף, דתניא מבטלין תלמוד תורה להוצאת המת, נקט מת מצוה אגב מילי אחריני דהתם, דהו דזוקא מת מצוה. [תוס']. וקשה דבהלכות דרך ארץ אמר רבי עקיבא, תחלת תשמישי לפני חכמים, פעם אחת הייתי מהלך בדרך, ומצאתי מת מצוה, ונטפתי בו ארבעה מילין, עד שהבאתיו לבית הקברות, וקברתיו, וכשבאתי והרציתי דברי לפני רבי אליעזר ורבי יהושע אמרו לי, על כל פסיעה ופסיעה כאילו שפכת דם נקי. ויש לומר דהתם לאו משום ביטול תורה, אלא משום דמת מצוה קנה מקומו, והיה לו לקוברו במקום שמצאו, וכן משמע במס' שמחות, דקאמר, מת מצוה קנה מקומו, והעובר על דברי חכמים חייב מיתה, וכן אמר רבי עקיבא תחלת תשמישי ... והר"ר יהודה מקורבי"ל תירץ, דהתם משום דביטול עצמו משימוש תלמידי חכמים קאמר, דגדול שימושה יותר מלימודה. [תוס'].

² עולא נקט משער העיר אבולא ועד הקבר, אולם לכאורה לדוגמא נקט כן, ובכל עיר השיעור כפי אותה העיר. וילייע בדבר. שו"ר שהגיהו בפרוש רש"י כן.

³ כמו שעושים במקומינו [רש"י].

⁴ כשהשולין לחים, מייבשים אותם בתנור, והן קליות ומתוקים לעולם. [רש"י].

⁵ כן פירש רש"י שכל הדברים הללו נוהגים בארץ יהודה. ומדברי התוס' משמע שחילוק קליות לבדו נוהג בארץ יהודה.

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת אלישבע שולביץ ע"ה
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון 211
מסכת כתובות טו-כח
כ"ט שבט - י"א אדר

התלמידים ושפות [=דרדוגי דמשחא ארישא דרבנן]. שאל רב פפא את אביי, האם שמן של חפיפה [=שמן בשמים שחופפים בו הראש] אמר, כלומר, וכי בעלי חפיפות^א הם התלמידים, לסוך ראשם שמן. והשיב לו אביי, יתוס^ב [=יתום ממנהג הנהגה], וכי לא עשתה לך אמך דרדוגי דמשחא בשעת מעשה. וכן היה כשאחד מהחכמים נתעסק להשיא בנו עם אשה מבית רבה בר עולא או כשרבה בר עולא נתעסק להשיא בנו עם אשה מבית אחד החכמים ושף שמן בראש התלמידים בשעת מעשה.

לא ידע כשהגדיל שהיתה של אביו, עד ששומע מפי אחרים^ג. וזהו ששנינו במשנתנו, שאם יש עדים, אינו נאמן לומר של אביך היתה ולקחתיה ממנו, הכוונה לאופן הזה, שהחזיק שנות חזקה בחיי הבר. ואף שלפי זה דברי רב הונא הם דברי משנתנו הוצרך רב הונא ללמד זאת כי במשנתנו אין הדברים מפורשים.

שדה זו שלך היתה ולקחתיה ממך

המחזיק בשדה, ואומר לחבירו, שדה זו שלך היתה, וקניתי ממך, נאמן, משום שיש לו מיגו, שהיה יכול לשתוק, ולא להודות שמתחילה היתה השדה שלו.

סימן נישואי אלמנה

רב יוסף שנה ברייתא בה מבואר, שהסימן של נישואי אלמנה הוא, שאין מחלקים בה קליות.

ומבואר בסוגיתנו שגם רבי יהושע מודה, שהמחזיק נאמן במיגו זה, שהרי אין שור שחוט לפניך שהרי לא היה אדם תובעו, ובמקום שאין שור שחוט לפניך, גם רבי יהושע מודה.

וכתבו התוס' שדין זה אמור ביהודה שבנישואי הבתולות לא היה סימן אלא של חילוק קליות ולפיכך יש לחוש שמא יהיה קלקול שהרי פעמים מחלקים קליות גם שלא בשעת נישואין כלל ושמה כמו כן יחלקו בשעת נישואי אלמנות ולפיכך אמרו ששם היו נזהרים הרבה שלא לחלק קליות בחופת אלמנה.

וכל זה כשאין עדים שמתחילה היתה השדה של זה, אבל אם יש עדים שמתחילה היתה השדה שלו, והמחזיק אומר קניתי ממך, בזה יש חילוק.

שדה זו של אביך היתה ולקחתיה הימנו

- אם החזיק בה שלוש שנות חזקה, נאמן לומר שקנה השדה אף על פי שאין לו שטר, שכן תיקנו חכמים לכל מחזיקים בקרקע, שמאחר שהחזיקה שלוש שנים בלא ערעור, נאמנים לומר קניתי ואבד שטרי, שאין אדם נזהר לשמור שטרו כל כך הרבה זמן.

כבר נתבאר בדף ט"ז, שהמחזיק בשדה, ואומר לחבירו, שדה זו של אביך היתה, וקניתי ממנו, נאמן, משום שיש לו מיגו, שהיה יכול לשתוק, ולא לומר שמתחילה היתה השדה של אביו של זה.

- ואם עדיין לא החזיק בה שלוש שנות חזקה, אינו נאמן לומר שהיא שלו בלא שטר.

ואף רבי יהושע מודה, שהמחזיק נאמן במיגו זה, שהפה שאסר, הוא הפה שהתיר, כלומר זה אינו יודע שהיתה השדה של אביו אלא על פיו של זה, ומה שאסר הרי התיר, ובמקום שאין שור שחוט לפניך, גם רבי יהושע מודה.

- וכשהחזיק בה שלוש שנים, שתיים מהן היו בפניו, ואחת שלא בפניו, כגון שברח. אם ברח מחמת נפשות, אין כאן השלמת שלוש שנות חזקה, כי ירא למחות, שמא ידעו מקומו ויהרגוהו. ואם ברח מחמת ממון, יש כאן השלמת שלוש שנות חזקה, אף על פי שאינו כאן, כי יש לו למחות במקומו, שכן הלכה, מחאה שלא בפניו מחאה היא^א, וכיון שלא מיחה, יש לזה חזקה.

וכל זה כשאין עדים שמתחילה היתה השדה של אביו של זה, אבל אם יש עדים שמתחילה היתה השדה של אביו של זה, והמחזיק אומר קניתי מאביו, בזה יש חילוק.

שלוש ארצות לחזקה

שנינו במסכת בבא בתרא, שארץ ישראל חלוקה לשלוש ארצות לענין חזקה, (א) יהודה. (ב) עבר הירדן. (ג) והגליל. ואם היו הבעלים באחת מהן, והחזיקו בשדה שיש להם בארץ אחרת, אין זו חזקה, אבל כשהיו באותה מדינה בעיר אחת, והחזיקו בשדה שיש להם בעיר אחרת, יש כאן חזקה.

- אם החזיק בה המחזיק שלוש שנות חזקה בחיי האב, נאמן לומר שקנה השדה, אף על פי שאין לו שטר, שכן תיקנו חכמים לכל מחזיקים בקרקע, שמאחר שהחזיקה שלוש שנים בלא ערעור, נאמנים לומר קניתי ואבד שטרי, שאין אדם נזהר לשמור שטרו כל כך הרבה זמן.

- ואם לא החזיק בה שלוש שנות חזקה בחיי האב, אף על פי שהחזיק בה שנות חזקה בחיי הבר, ואפילו החזיק בה שתי שנים בחיי האב, ושנה בחיי הבר, אין זו חזקה, ואינו נאמן לומר שהיא שלו בלא שטר, וכמאמר רב הונא אמר רב, אין מחזיקים בנכסי קטן, כלומר חזקה שמחזיק בנכסי קטן אינה כלום, כי לא היה לו לדעת שעליו לערער, ואפילו הגדיל הקטן לאחר מכן, מאחר שבתחילת החזקה היה קטן, אין זו חזקה, הואיל ותחלתו כשהוא קטן ראהו מוחזק בה,

^א ודווקא שהוא קטן, כפירוש הקונטרס, אבל אם הוא גדול, הוי חזקה, כדאמרינן בחזקת הבתים, אכלה בפני האב שנה ובפני הבר שנה ובפני לוקח שנה הרי זו חזקה. ורבינו שמואל פירש, אהא דאמר בסמוך, ואפילו הגדיל, אפילו הגדיל בחיי האב, דגדול לגבי מיילי דאבוה קטן הוא. ואומר רבינו תם, דלפירוש, הא דאמר בחזקת הבתים דהויא חזקה בפני הבר, היינו כשהיה גדול בתחילת חזקה. [תוס'].
^ב תימה אמאי נקט בכל דוכתא שלא בפניו, הוה ליה למינקט חזקה שלא בפניו ... ויש לומר, דעיקר הטעם תלוי במחאה, דחזקה ודאי יש לה קול אפילו שלא בפניו, ואפילו הכי אי מחאה אין לה קול, לא הוי חזקה, ולהכי נקט מחאה. [תוס'].
^ג י"ג חפיות, ומפרשים שהכוונה לשחין, כלומר וכי בעלי שחין הם התלמידים שצריך לסוך ראשם שמן.
^ד עיי' יבמות דף ק"ו, שמתו אביו ואמו של רב פפא, על ידי שנתן בו אביי עיניו, אלא שהיה המעשה אחרי נישואי רב פפא, כמבואר שם.

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת אלישבע שולביץ ע"ה
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון ת21
מסכת כתובות טו-טז
כ"ט שבט - י"א אדר

שתי טענות ברצון שווה, שאז יש להאמין לו שאינו משקר, מאחר שאם היה משקר היה יכול לטעון טענה אחרת טובה ממנה, אבל **טענת הודאה במקצת, אינה שווה לטענת כפירה בכל, שאין אדם רוצה להעזי פניו לכפור הכל, כשם שמעזי פניו לכפור מחצה.**

וכן אמר רבה, מפני מה אמרה תורה מודה מקצת הטענה ישבע, [ואינו פטור, במיגו שהיה כופר הכל? כן] חזקה אין אדם מעזי פניו בפני בעל חובו, [ולכן לא העזי לכפור בכל הטענה, ולא משום שדובר אמת]. והאי בכולה בעי דלכפריה, והאי דלא כפר ליה, משום דאין אדם מעזי פניו הוא, [כלומר באמת היה רוצה לכפור בכל, אבל אין לו העזה לעשות כן]. [ואין לומר, אם כן מאחר שחושדים אותו על הממון, היאך משביעים אותו, הלא ישבע לשקר. כי באמת] ובכולה בעי דלודי ליה [=אינו רוצה להימנע מלשם, ובאמת כוונתו להודות בכל], והאי דלא אודי ליה, כי היכי דלישתמיט ליה, [=ומה שלא הודה בכל, אין זה אלא דחיית הדבר, עד שיוכל לשלם], וסבר עד דהוה לי זוזי ופרענא ליה, ורחמנא אמר רמי שבועה עליה, כי היכי דלודי ליה בכוליה.

כן פירש רש"י, שסיוס דבריו בא לפרש, מדוע נשבע, הלא מגו דחשיד אממונא חשיד נמי אשבועתא, ואמר שבאמת אינו חשוד על הממון, ולכן אינו חשוד על השבועה.

וקשה לר"י, שהרי בפרק קמא דבבא מציעא מבואר, דלא אמרינן מגו דחשיד אממונא חשיד נמי אשבועתא¹. ולכן פירשו התוס' שבסיוס דבריו בא לפרש, שלא יהא קשה, כיון שאין אדם מעזי, יהא נאמן במה שכפר מקצת, שכיון שמחייבים אותו שבועה, אם כן מחשבו עזות פנים, אם כן, יהא נאמן במגו, דאי בעי כפר הכל, ותירץ שאין זה עזות מה שכופר קצת.

חזקה אין אדם מעזי פניו

בפרק הגוזל פירש רש"י, שהסיבה לכך שאין הלווה מעזי פניו במלווה, משום שעשה לו טובה, שהלווהו².

ורבינו תם מפרש, שלעולם אין לאדם עזות פנים לכפור הכל, והוא כמו חזקה שאין אשה מעזיזה פניה בפני בעלה.

ורבי"א פירש, שהסיבה לכך שאין הלווה מעזי פניו לכפור, כי אין אדם מעזי פניו, במקום שחבירו מכיר בשקרו.

משיב אבדה

מדין תורה, כל המודה במקצת מהטענה שתובעים אותו, חייב להישבע על

להשביעו שחייב לו ממון שהודה, ועל ידי כך מגלגל עליו שבועה, כעין גלגול, אבל כופר הכל נסתלק לגמרי ממנו. [תוס'].

¹ ואם תאמר כיון דלא חשיד אשבועתא, למה גזלן פסול לשבועה. ותירץ ה' יהודה חסיד, דדוקא כשהוא חשוד על אותו ממון שבא לישבע, אמרינן דלא חשיד אשבועתא, דעל ידי השבועה יפרוש, אבל אותו ממון שכבר גזל, לא יפרוש על ידי השבועה ... וי"מ דגולן כשר לשבועה מן התורה, דלא חשיד אשבועתא, אלא דמדרבנן פסלוהו כשהוא גולן. [ ] ואם תאמר ומאי שטא דלעדות פסול, דכתיב "אל תשת ירך עם רשע" וגו' ולשבועה כשר. (א) ויש לומר דבשבועת שקר יש בה עונש גדול, דכתיב בה "לא ינקה", וכדאמר בשבועת הדיינין, שכל העולם כולו נזדעזע כשאמר הקב"ה "לא תשא". (ב) ועוד דבעדות שקר ליכא אלא לא תענה, ובשבועת שקר איכא לא תגזול ולא תשבעו לשקר. [תוס'].

² ותוס' הקשו, אם כן בפקדון מודה מקצת יהא פטור, במגו דאי בעי כופר הכל, ובכל דוכתא משמע דמודה מקצת חייב בפקדון [תוס'].

והקשו על כך, שכן מתחילה משמע שמחאה שלא בפניו אינה מחאה, ולכן אין לבעלים למחות, ומאחר שאין להם למחות, אין למחזיק חזקה, שאינו יכול לומר לבעלים הראשון למה לא מחית. ומסיוס הדברים משמע, שמחאה שלא בפניו מחאה היא, ולכן יש לבעלים למחות, ומאחר שיש להם למחות, יש למחזיק חזקה, שיכול לומר לבעלים הראשון למה לא מחית.

וביאר רבי אבא בר ממל, שבאמת מחאה שלא בפניו מחאה היא, ולכן גם כשהבעלים בעיר אחרת, יש למחזיק חזקה. אכן כל זה כשבני אדם עוברים מכאן לכאן, אבל ארצות שיש חירום ביניהם, אין חזקה כשהבעלים באחת ומחזיקים בשדהו שבאחרת, ובדרך כלל בארץ ישראל, יהודה ועבר הירדן והגליל, יש ביניהם חירום, ולכן אין חזקה מזו על זו³.

דף י"ח

מנה לויתי ממך ופרעתי לך

האומר לחבירו מנה לויתי ממך ופרעתי לך נאמן, ומתחילה היה נראה שנאמנותו היא, משום שיש לו מיגו, שהיה יכול לשתוק, ולא להודות שמתחילה לוה ממנו.

וגם רבי יהושע מודה, שהלווה נאמן במיגו זה, שהרי אין שור שחוט לפניך שהרי לא היה אדם תובעו, ובמקום שאין שור שחוט לפניך, גם רבי יהושע מודה.

אמנם למסקנה, בטענה זו הלווה נאמן, אף אם יש למלווה עדים על עצם ההלוואה, ואין ללווה מיגו לומר לא לויתי, כי הלכה היא, שהמלווה את חבירו בעדים, אין צריך לפרעו בעדים, ונאמן לומר פרעתי.

חוב שבועת מודה במקצת

מדין תורה, מי שתבעו אותו ממון [כגון מנה], והודה במקצת התביעה [כגון בחמישים], מה שהודה ישלם, ומה שכפר, או ישבע ויפטר, או ישלם.

ואין לפוטרו בלא שבועה ממה שכפר, ולהאמינו שהאמת עמו, מיגו שהיה יכול לכפור בכל, ולהיפטר לגמרי², משום שאין מיגו אלא כשהיה יכול לטעון

¹ תימה דבריש גיטין תנן, דבארץ ישראל אין צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם, אפילו מיהודה לגליל, משום דאיכא עולי רגלים ובתי דינין ועדים מצויין לקיימו. ויש לומר, דהתם האשה מחזרת אחר עדי קיום, אף על גב דיהודה וגליל כשעת חירום דמי, תמצא עדי קיום, כיון דאיכא עולי רגלים, אבל המחזיק אין רגיל לחזר אחר עדי מחאה. [ ] ואם תאמר התם דאמר שאני בני מחוזא דנייד, וצריך לומר אפילו באותה שכונה בפני נכתב, דאין עדים מצויין לקיימו, אטו במחוזא לא תועיל מחאה שלא בפניו. ויש לומר דהתם דרך הליכתן מן העיר כששמעו מחאה, רגילות הוא לומר פלוני מיחה, ושומעין אחרים עד ששמעו הקול למחזיק, אבל גבי גט, אין רגיל שיאמרו בהליכתן אנו חתמנו על הגט או מכירין אנו חתימת עדים החתומים. [תוס'].

² ואם תאמר, ומנלן דכופר הכל פטור. וליכא למימר מדאצטריך קרא לחייב שבועה בעד אחד, מכלל דכופר הכל פטור, דהא איצטריך להיכא שמעידים שגנב לו, והוא אינו יודע. (א) אלא יש לומר דגזירת הכתוב היא, דכי הוא זה משמע דבענין כפירה והודאה. (ב) ועוד מודה מקצת יש

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת אלישבע שולביץ ע"ה
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון ת"ח 21
מסכת כתובות טו-כח
כ"ט שבט - י"א אדר

דבריו, לומר, שאינו חייב אלא כפי שהודה.

ומהטעם הזה, מי שמצא מציאה, כגון כיס שבו חמישים זוז, ובא להשיבה לבעלים, והבעלים אומרים לו, היה בכיס מאה זוז, ומצאת הכל, ונטלת חמישים לעצמך, מאחר שהמוצא מודה שיש לו להשיב חמישים, עליו להשיב שבעות מודה במקצת.

אולם תקנת חכמים, היא מפני תיקון העולם, שהמוצא מציאה לא ישבע, שלא ימנעו מלהשיב אבדות.

כן פירש רש"י. ותוס' פירשו, שמשב אבדה פטור מעיקר הדין, כי יש לו מיגו שהיה יכול לכפור הכל, ואין לבטל מיגו שלו מחמת חזקה שלא היה מעיז פניו, כי משיב אבדה שלא קיבל מהלווה דבר, היה מעיז בו פניו.

מודה לכן במקצת חוב שהיה לו לאביו

האומר לחבירו, הייתי חייב לאביך מנה, ושלמתי לו חצי המנה (=חמישים זוז), אם לא תבעו הן כלום, ומעצמו הודה לו שעדיין חייב מחצה ממה שהיה חייב קודם לכן, הרי זה כמשיב אבדה לבעלים, ולדברי הכל פטור משבועת מודה במקצת, כפי שנתבאר.^א

ואם תבעו הן, ואמר, היית חייב לאבי מנה, ועדיין לא החזרת כלום, בזה נחלקו רבי אליעזר בן יעקב וחכמים:

לדעת רבי אליעזר בן יעקב, אפילו אם היה הן קטן, שאינו זוקק שבועה בכל מקום, [שכן אין נשבעים על טענת קטן], ואם כן, זה שהודה, נחשב כמודה מחמת עצמו, ולא מחמת טענת אחרים, מכל מקום חייב הוא שבועת מודה במקצת,^ב והטעם לכך, כי הסיבה שמודה במקצת אינו נפטור משבועה, במיגו שהיה כופר הכל, כי אין לו מיגו, משום שאין אדם מעיז פניו לכפור בכל, כפי שנתבאר לעיל, ולדעת רבי אליעזר בן יעקב, לא רק במלווה עצמו אין הלווה מעיז פניו לכפור בכל, אלא אף בבנו ואפילו הוא קטן,^ג ואם כן, אין לו מיגו להיפטר משבועה, כי אנו אומרים, לא מפני שהאמת עמו לא כפר בכל, אלא מפני שלא היה לו העוז לעשות כן, ואם כן אין לו מיגו.

ולדעת חכמים, אפילו אם היה הן גדול, שהוא זוקק שבועה בכל מקום, ואם כן, זה שהודה, נחשב כמודה מחמת אחרים, מכל מקום נחשב הוא כמשיב אבדה, ופטור משבועת מודה במקצת, והטעם לכך, כי הסיבה לכך שמודה במקצת אינו נפטור משבועה, במיגו שהיה כופר הכל, כי אין לו מיגו, משום שאין אדם מעיז פניו לכפור בכל, כפי שנתבאר לעיל, ולדעת חכמים, רק

^א כן נראה לכאורה מהסוגיה, ולפי זה קשה, למה לא העמידו דברי רבי יהושע במשנה כן, הלא בדבר זה לא נחלקו. וכתבו התוס', שלא היו יכולים לסיים "אם יש עדים אינו נאמן", כי לדעת חכמים, גם כשיש עדים נאמן במגו דאי בעי אמר פרעתי הכל, דבבנו מעיז ומעיז.

^ב ודקשיא לך, אין נשבעים על טענת קטן, הני מילי בשטוענו קטן, אני נתתיו לך, וקרא כתיב "כי יתן איש אל רעהו" ולא קטן ... אבל הכא, שבא בטענת אביו, אית ליה לרבי אליעזר בן יעקב נשבעין. [רש"י]. אבל קשה דעיקר התירוץ חסר מן הספר ... ונראה דהכי פירושו, לעולם בגדול מיירי ... [תוס'].

^ג ואפשר הוא כסברת רש"י הכתובה לעיל, שכל שעשה לו טובה, או הוא או אביו, לא יכפור בטובתו ולא יכפור הכל.

במלווה עצמו אין הלווה מעיז פניו לכפור בכל, אבל בבנו מעיז הוא פניו,^א ואם כן, יש לו מיגו להיפטר משבועה, כי אומר אם הייתי משקר הייתי כופר הכל.

קיום שטרות

שטר שבא לפניו ב"ד, ועדים חתומים בו, אין גובים בו את הכתוב בו, אלא אחרי שידעו, שחתימות העדים אמת. וזאת באחד משני דרכים.

(א) על ידי שיעידו עדים, שהחתימות שבשטר הן חתימות העדים שחתמו בו, וגם העדים עצמם יכולים לבוא ולהעיד, שזו חתימת ידם, [וענין זה, שהעדים עצמם מקימים חתימתם, יתבאר בעזה"י בדף כ"א].

(ב) על ידי שיראו חתימות כדוגמת אלו בשטר אחר, שכבר נתקיים בב"ד.

המקיימים חתימתם ופוסלים עצמם

שטר שבא לב"ד לקיימו ולגבות בו, ובאו העדים החתומים בו ואמרו, אכן כתב ידינו הוא זה, ואף על פי כן אין לגבות בשטר, כי אנוסים היינו [וחתמנו בשקר], או קטנים היינו [וקטן פסול לעדות], או פסולי עדות היינו [מחמת קורבה או משחקים בקוביא].

אם יש עדים אחרים המעידים שזה כתב ידם, או שיש בב"ד שטר אחר בחתימתם, שכבר הוחזק בב"ד, ונתקיים, והחתימות שבו דומות לחתימות שבשטר זה, שוב אין כאן מיגו הפה שאסר הפה שהתיר, כי גם בלא דבריהם השטר מקיים, ואינם נאמנים לפסול את השטר.^א

- ומתחילה היה נראה, שלדברי רמי בר חמא, דווקא כשאמרו אנוסים היינו מחמת ממונו, כלומר חתמנו שקר עבור ממונו, אינם נאמנים לפסול את השטר, כי כשאומרים כן, הרי הם מעידים על עצמם שהם רשעים, שהעידו שקר בשטר, וכלל בדינו, שאדם קרוב אצל עצמו, ואינו נאמן להעיד על עצמו לא זכות ולא חובה, הן בדיני נפשות, והן להעיד על עצמו שהוא רשע ופסול לעדות, וכשהם אומרים חתמנו שקר בשביל ממונו, הם מעידים על עצמם שהם רשעים ופסולים לעדות, ואינם נאמנים על כך. אבל אם אמרו אנוסים היינו מחמת נפשות, שאמר בעל השטר הזה להרגנו אם לא נחתום, ואדם חזק הוא, אינם מעידים על עצמם שהם רשעים, שהרי היו מותרים לחתום בשקר, להציל נפשם, ומאחר שאינם מעידים על עצמם שהם פסולים, ורק את השטר הם באים לפסול, הרי הם נאמנים.

- אולם רבא דחה דברים אלו, כי כלל בדינו, שכל עד, מאחר שסיים עדותו, שוב אינו יכול לחזור בו להעיד דברים אחרים [=כיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד], שנאמר, "אם לוא יגיד" (ויקרא ה' א'), ללמד, שיש לו הגדה אחת ולא יותר, ולא רק כשמעיד על פה אלא גם כשמעיד בשטר כמאמר ריש לקיש עדים החתומים

^א ואפשר שהוא כסברת ריב"א הכתובה לעיל, שדווקא כשמכירים בשקר אינו מעיז, אבל בבנו, שאינו מכיר בשקר, הוא מעיז.

^ב הכא ליכא לאקשווי דלהימנו במגו דאי בעו אמרי פרוע הוא, דכיון דמקויים הוא, הוי מגו במקום עדים, כדפירשנו. ועוד דחוזרים ומגידים הם, וכיון שהגיד, שוב אינו חוזר ומגיד, כדאמרינן בגמרא. ועוד דבשני עדים לא אמרינן מגו, וברישא נאמנים, משום דאי בעו שתקי. [תוס'].

מחתים העדים, אלא אם כן הם כשרים¹, [שאינו רוצה להחתים עדים שאינם מועילים לה].

דף י"ט

ולדברי רב חסדא, הסיבה לכך, שלדעת רבי מאיר אינם נאמנים לומר אנוסים היינו, כי לדעת רבי מאיר עדים שאמרו להם חתמו שקר ואל תהרגו, יהרגו ואל יחתמו שקר, שיש לעד למסור נפשו על הדבר, ומאחר שמעידים על עצמם שחתמו באונס, מעידים על עצמם שהם רשעים, ואין אדם נאמן להעיד על עצמו שהוא רשע.

ורבא הקשה על דברי רב חסדא, כי אין לך דבר שעומד בפני פיקוח נפש, אלא עבודת כוכבים, וגלוי עריות, ושפיכות דמים בלבד², אבל מותר להעיד שקר להציל נפשו ואם כן כשהם מעידים שחתמו באונס אינם רשעים.

ולדברי רבא, הסיבה לכך שלדעת רבי מאיר אין העדים נאמנים לפסול את השטר שחתומים בו, אף על פי שאינו מקוים אלא על פיהם, כסברת רב הונא אמר רב, שלווה שמודה בשטר שכתבו, שוב אין העדים צריכים לקיימו, והמלווה גובה בו, אף על פי שאין השטר מקוים אלא על פי הודאת הלווה, ואין להאמין ללווה כשאומר פרעתי, במיגו הפה שאסר הוא הפה שהתיר, שלא היה מודה שכתב השטר, כי מאחר שמודה שהשטר אמת, הוחזק השטר לשטר כשר, ושוב אי אפשר לבטלו³, וכמו כן דעת רבי מאיר, שמאחר שהודו העדים שחתמתם אמת, הוחזר השטר לשטר כשר, ושוב אינם יכולים לבטל השטר⁴.

מודה בשטר שכתבו

אמר רב הונא אמר רב, כשלווה מודה בשטר שכתבו, אין מלווה צריך לקיימו [כפי שנתבאר].

אמר לו רב נחמן, גנובא גנובי למה לך, כלומר למה אתה מתגנב לומר דברך בלשון שלא נחלקו בו היחיד והרבים, כדי שלא יבטלו דברך, אם סבור אתה שהלכה כרבי מאיר, אמור הלכה כרבי מאיר, ולא תאמר בסתם.

שאל אותו רב הונא, ומה דעתו של כבודו בענין מודה בשטר שכתבו, [וכי דעתך

בשטר נעשה כמי שנחקרה עדותם בבי"ד, ומאחר שעדים אלו חתמו בשטר, בכך סיימו הגדתם להכשיר השטר, ושוב אינם יכולים לחזור בהם⁵. ולפיכך, בין אמרו אנוסים היינו מחמת ממון, ובין אמרו אנוסים היינו מחמת נפשות, אינם נאמנים.

ואם אין עדים אחרים מעידים על החתימות לקיימן, לדעת משנתנו וכן לדעת חכמים בבביתא, נאמנים אלו לפסול השטר, שהרי אין כתב ידם ניכר אלא על פיהם, והפה שאסר הוא הפה שהתיר⁶.

ולדברי רמי בר חמא, דווקא כשאמרו אנוסים היינו מחמת נפשות, שאמר בעל השטר הזה להרגנו אם לא נחתום, ואדם חזק הוא, מאחר שלדבריהם לא חטאו בכך שחתמו שקר, שהרי עשו כן להציל נפשם, אינם רשעים במה שחתמו, ואינם פוסלים עצמם אלא את השטר ולכן הם נאמנים. אבל אם אמרו אנוסים היינו מחמת ממון, כלומר חתמנו שקר עבור ממון, אינם נאמנים לפסול את השטר, כי כשאומרים כן, הרי הם מעידים על עצמם שהם רשעים, שהעידו שקר בשטר, וכלל בידו, שאדם קרוב אצל עצמו, ואינו נאמן להעיד על עצמו לא זכות ולא חובה, הן בדיני נפשות, והן להעיד על עצמו שהוא רשע ופסול לעדות, וכשהם אומרים חתמנו שקר בשביל ממון, הם מעידים על עצמם שהם רשעים ופסולים לעדות, ואינם נאמנים על כך⁷.

ורבי מאיר חולק על כך, ואומר, שגם כשאין השטר מקוים אלא על פי עדותם של אלו החתומים בו, אינם נאמנים לפסולו.

והנה אפשר שהסיבה לכך שלדעת רבי מאיר אינם נאמנים לומר קטנים היינו או פסולי עדות היינו, כי גם לפי דבריהם, הכתוב בשטר אמת, [ההלוואה הלוואה והמכר מכר], אלא שהם שחתמו בשטר, לא היו ראויים לכך, [ולכן השטר הנעשה עליהם אינו כלום, והמלווה הרי היא מלווה על פה והקרקע נקנה שלא בשטר], ובדבר זה אין להאמינם, כי מאחר שהיה ביד בעל השטר להחתים עדים כשרים, בוודאי לא היה מחתים עדים פסולים, שהרי לא היה רוצה להפסיד עצמו, וכמאמר רבי שמעון בן לקיש, חזקה אין העדים חותמים על השטר, אלא אם כן נעשה בגדול, [כלומר במוכר וקונה גדולים, שאינם רוצים לחתום על שטר של קטנים שאינו כלום], וכמו כן נאמר, שחזקה היא שאין בעל השטר

¹ בשלמא רישא, כשאין כתב ידן יוצא ממקום אחר, ועליהו סמכין, כולה חדא הגדה היא, דהא באותו דבור ... קאמרי אבל אנוסים היינו, אבל הכא לאו אפומייהו סמכין. [רש"י]. ואם תאמר, והא קסבר רבא דפליגין דיבורא ... אם כן הכא נהימנו דאנוסים היו, אבל לא מחמת ממון אלא מחמת נפשות, דאליבא דרבא קיימא. (א) ויש לומר, כיון דקיום שטרות דרבנן, לא פליגין דיבורא כדי לפסול השטר. (ב) ועוד דאין לנו לומר מעצמינו דאנוסים היו מחמת נפשות, דאנוס מחמת נפשות לא שכיח, כדפרישית ... (ג) ואי נמי שאני הכא דמחמת ממון או מחמת נפשות הוי פירושא דאנוסים היינו, הלכך לא פליגין דיבורא ... (ד) וא"כ הכא עיקר עדות הוא במה שאומרים אנוסים היינו, שבאו לומר שלא ראו המלווה, אם כן מיד עושין עצמן רשעים, כיון שחתמו, אם לא יעשו פירוש לדבריהם, הלכך לא שייך הכא פליגין דיבורא ... [תוס'].

² ואם תאמר, ולמה נאמנים, והא מגו במקום עדים, הוא דאין סהדי שלא היו אנוסים, ולא פסולי עדות, דהא לקמן אמרינן תרי ותרי נינהו. ויש לומר כיון דהצריכו חכמים קיום, הכא לא חשיב כלל קיום מה שאומרים כתב ידינו הוא זה, כיון דאינהו גופייהו אמרי תוך כדי דבור קטנים או אנוסים היינו. אבל לקמן, חשיבין להו כשני עדים, כיון דכבר מקייים הוא, שכתב ידן יוצא ממקום אחר. [תוס'].

³ ואם תאמר, וכי אמרו קטנים היינו או אנוסים מחמת ממון היינו, להימנו במגו דאמרי אנוסים היינו מחמת נפשות, דהא ברישא דאיכא מגו נאמנים לומר אנוסים היינו מחמת ממון. ויש לומר דאנוס מחמת נפשות לא שכיח. ועוד דבשני עדים לא אמרינן מגו כדפרישית. [תוס'].

¹ הכא משמע דלא אמרינן מגו במקום חזקה, ולרבנן אמרינן. וצריך עיון דבעיא היא בפרק קמא דבבא בתרא ולא אפשיטא ... [תוס'].

² פירוש אפילו מאן דמחמיר, לא מחמיר אלא בהנך, דרבא גופיה קסבר דאפילו בהני אינו חייב למסור עצמו בצינעא ... ואין חילוק בין הנך לשאר, ובפרהסיא בכלהו יהרג ולא יעבור. [תוס'].

³ ואם תאמר, ומאי טעמא לא מהימן במגו דאי בעי אמר מזויף. (א) ויש לומר דשמא ירא ליה לומר מזויף, פן יכחישוהו, וליכא מגו. (ב) ופירש הקונטרס במקום אחר, דטעמא משום דדבר תורה אין צריך קיום, דעדים החתומים על השטר נעשה כמי שנחקרה עדותן בבי"ד, ורבנן הוא דאצרכוהו קיום כי טעין מזויף הוא, אבל בשאר טענות, כגון פרוע הוא, לא הצריכוהו קיום. וכן נראה לר"י. (ג) אבל אין לפרש דלא מהימן במגו לומר פרוע הוא משום, דאי פרעיה שטרא בידיה מאי בעי, דהא כי טעין נמי אמנה הוא, מסקינן בסמוך אמילתיה דרב, דלא מהימן, והתם לא שייך האי טעמא. [תוס'].

⁴ פירש בקונטרס, דמיירי פלוגתייהו בשמודה ליה שכתבו ... וקשה לר"י, דאם כן ליפלוגו בלא עדים, בלוח גופיה הואיל וטעמייהו תלי בלוח ... ונראה לרבינו תם ולר"י, דהכי פירוש, טעמא דרבי מאיר כדבר הונא, דכמו שאומר רב הונא דלא אמרינן מגו לפסול השטר בלוח, הכי נמי אומר רבי מאיר בעדים, דאף על גב דאלימך, לא פסלי שטרא במגו. [תוס'].

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת אלישבע שולביץ ע"ה
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון ת"ח 21
מסכת כתובות טו-כח
כ"ט שבט - י"א אדר

שצריך לקיימו כדעת חכמים].

השיב לו רב נחמן, אמנם כן, [דעתי כדעת חכמים, שמודה בשטר שכתבו צריך לקיימו], כשבאים לפני לדון, והמלווה תובע חובו בשטר, רגיל אני לומר למלווה, תחילה קיים השטר, ואחר כך בוא לדון, שאם לא כן, אף על פי שהלווה מודה בשטר שכתבו, נאמן הוא לטעון פרעתי.

שעבודא דרבי נתן

רבי נתן אומר, מנין לנושה בחבירו מנה, וחבירו בחבירו, מנין שמוציאים מהשלישי ונותנים לראשון, שנאמר, "והתנדו את חטאתם אשר עשו והשיב את אשמו בראשו ונחמישנו יסף עליו ונתן לאשר אשם לו" (במדבר ה' ז'), לא נאמר "לאשר הלווהו", אלא "ונתן לאשר אשם לו", למי שהקרן שלו, שהאשם הוא הקרן.

שטר אמנה הוא זה

אמר רב יהודה אמר רב, האומר על שטר חוב, שהוא שטר אמנה, כלומר, לא לווה הלווה כלום, אלא כתבו ומסרו למלווה, שאם יצטרך ללווה ילווה בו, והאמין למלווה שלא יתבע אותו אלא אם כן ילווה, האומר כן אינו נאמן, והשטר כשר, והמלווה גובה בו.

א. לדברי רבא, בא רב ללמד, שכשהלווה אומר שהשטר הוא שטר אמנה, אינו נאמן. ולא הוצרך רב ללמד זאת במקום שהשטר מקוים בעדים, כי כשהשטר מקוים, דין פשוט הוא שאין הלווה יכול להכחישו. אלא רב בא ללמד, שגם כשאין השטר מקוים בעדים, אם הודה הלווה שהשטר נעשה כדין, מעתה, אף על פי שאין השטר מקוים אלא על פיו של לווה, אין הלווה נאמן לבטלו, כפי שנתבאר, שלדעת רב, כשלווה מודה בשטר שכתבו, אין מלווה צריך לקיימו, והשטר כשר, והלווה אינו יכול לומר פרעתי, וכמו כן אין הלווה נאמן לומר עליו שהוא שטר אמנה.^א

ב. ולדברי אביו, בא רב ללמד, שכשהמלווה אומר שהשטר הוא שטר אמנה, אינו נאמן. ובמקום שאין הפסד בכך אלא למלווה, שלא יוכל לגבות בשטר, דין פשוט שהוא נאמן להפסיד עצמו, ותבוא עליו ברכה שמודה על האמת. ורב בא ללמד, שבמקום שהוא מפסיד לאחרים, כגון שהוא עצמו חייב לאחרים, וכשיגבה חובו מזה, יבואו הם ויטלו ממנו חובם, [כדינו של רבי נתן המובא לעיל], בזה אין המלווה נאמן לומר שטר אמנה הוא זה, ובאים בעלי חובו, וגובים מהלווה כפי הכתוב בשטר.^ב

^א דלא עביד איניש דכתב ומסר בלא הלוואה. [רש"י].

^ב ואם תאמר, ולהימניה במגו דאי בעי מחיל ליה, דהא המוכר שטר חוב לחבירו וחזר ומחול מחול. (א) ויש לומר, דלאו מגו הוא, דשמא אין דעתו למחול ולהפסיד חובו, דעכשיו שאומר אמנה הוא לא מפסיד מידי ... (ב) ואם נאמר דמכירת שטר חוב אינו אלא מדרבנן, הוה אתי שפיר, דמצנין למימר דווקא מוכר שטר חוב דהוי מדרבנן יכול למחול, אבל בנושה בחבירו... דחייב לו מן התורה, אינו יכול למחול ... (ג) וי"מ דדוקא במוכר שטר חוב יכול למחול, שקדם חובו של מוכר, אבל הנושה בחבירו, שקדם חובו לחוב של חבירו, אינו יכול למחול ... [ ] ואם תאמר אכתי נהימניה במגו דאי בעי קלתי ... ויש לומר דהכא אתחזק בבי דינא ... אי נמי הכא מיירי כשהשטר הוא ביד שלישי. [תוס'].

ב. ולדברי רב אשי, בא רב ללמד, שכשהעדים אומרים שהשטר הוא שטר אמנה, אינם נאמנים. ובמקום שכתב ידם יוצא ממקום אחר, והשטר מקוים בלא עדותם, דין פשוט הוא שאינם נאמנים. ורב בא ללמד, שגם במקום שאין השטר מקוים אלא על פיהם, אינם נאמנים, כי אסור להם להתווסף על שטר אמנה, שהרי אסור לקיימו, כפי שיתבאר בסמוך בעזה"י, וכשאומרים העדים שטר אמנה הוא, מעידים על עצמם שהם רשעים, ואין אדם נאמן להעיד על עצמו כן.^א

להשהות שטר אמנה או שטר פרוע

לדעת רב כהנא, אסור לו לאדם שישהה שטר אמנה בתוך ביתו, משום שנאמר, "אם אָנוּ בְּיַד הַרְחִיקָהּ וְאֵל תִּשְׁכַּח בְּאֶהְלִיךָ עֲוֹלָה" (איוב י"א י"ד). ודווקא שטר אמנה אסור להשהות בתוך ביתו, אבל שטר פרוע מותר, שכן על הלווה מוטל לשלם את כתיבת השטר, ופעמים אין לו לשלם, והמלווה נותן לו, וגובה ממנו דמי הכתיבה בשעת פירעון החוב, ואם פרע הלווה חובו, ולא שילם דמי כתיבת השטר, המלווה רשאי לעכב השטר אצלו, עד שישלם לו גם דמי כתיבתו.^א

ולדעת רבי יהושע בן לוי, אפילו שטר פרוע אסור לו לאדם שישהה בתוך ביתו, משום שנאמר, "אם אָנוּ בְּיַד הַרְחִיקָהּ וְאֵל תִּשְׁכַּח בְּאֶהְלִיךָ עֲוֹלָה" (איוב י"א י"ד), וכל שכן שאסור להשהות שטר אמנה.

ודעת בני מערבא כדעת רבי יהושע בן לוי, אלא שלדעתם, שני מיני השטרות הללו הם בכלל הכתוב, שכך הוא נדרש, "אם אָנוּ בְּיַד הַרְחִיקָהּ", זה שטר אמנה ושטר פסים [שהם שקר מתחילתם], "וְאֵל תִּשְׁכַּח בְּאֶהְלִיךָ עֲוֹלָה" זה שטר פרוע [שעתה הוא עולה].

להשהות ספר שאינו מוגה

אמר רבי אמי, ספר [תורה או נביאים או כתובים] שאינו מוגה מן הטעויות שבו, עד שלושים יום מותר לשהותו, מכאן ואילך אסור לשהותו, משום שנאמר "וְאֵל תִּשְׁכַּח בְּאֶהְלִיךָ עֲוֹלָה".

עדים שאמרו מודעה היו דברינו

נתבאר, שעדים שהיו חתומים בשטר חוב, אינם נאמנים לומר, אמנה היו דברינו, כלומר לא הלווה כלום, אלא כתבנו לו, לכשיצטרך ילווה לו, וזה שיעבד לו נכסיו מעכשיו, אם ילווה אפילו לאחר זמן, שבכך אין השטר נפסל משום שטר מוקדם.

ונחלקו חכמים, בדין עדים שהיו חתומים בשטר מכר, ואומרים, מודעה היו

^א והא דכותבין שטר ללווה אף על פי שאין מלווה עמו, היינו למוסרו ללווה, ולא למלווה. [תוס'].

^ב ועל ידי אותה שהייה, אישתלי ליה שהותא פעם אחרת, הלכך לא קרי ליה עולה. ומאן דאמר שטר פרוע נמי הוי עולה, היה לו ליהרר. אבל אין לפרש דמשום שהייתו אפשיטי דספרא קרי ליה עולה, דמה פשע. [תוס'].

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת אלישבע שולביץ ע"ה
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון ת21
מסכת כתובות טו-כח
כ"ט שבט - י"א אדר

בלא תנאי, והוא שטר כשר, השטר מקוים, ומאחר שרק אחד מהם אומר שהיה בו תנאי במסירתו, אינו נאמן בעדות זו לבדו, להרע כח השטר, שלא נכתב בו שום תנאי, שהשטר המקוים נחשב כעדות של שנים, ואין דבריו של אחד במקום שנים.

ולדברי רב הונא בריה דרב יהושע – אין הדבר כן, שאין אנו מקבלים דברי העד למחצה, לומר, השטר מקוים על פיו, אבל במה שאמר תנאי היה בו, אינו נאמן. שאם כן הוא, אפילו כששני העדים אומרים תנאי היה בו, לא יהיו נאמנים במה שאומרים תנאי היה בו, שהרי כבר קיימו את השטר כמות שהוא בלא תנאי, והיאך יכולים לחזור מעדותם שבשטר, ולומר תנאי היה בו. אלא **על כרחך, מאחר שתוך כדי דיבור שקיים את השטר אומר תנאי היה בו, הרי הוא כמקיים השטר רק על דעת שיתקיים התנאי, שאומר, שהיתה החתימה על דעת שיתקיים התנאי, ואם לא יתקיים התנאי, אין כאן חתימה ראויה, ולפיכך, כשאחד אומר תנאי היה בו, ואחד אומר לא היה, כל זמן שלא נתקיים התנאי, הרי זה כשטר שנתקיימה בו חתימה אחת בלבד, ואין גובים בו.** והלכה כרב הונא בריה דרב יהושע.

המקיימים שטר ופוסלים אותו

שטר שהיו חתומים בו שני עדים, ובא בעל השטר לגבות בו, והעדים החתומים בו אינם כאן, כגון שכבר מתו, ובאו שני עדים אחרים, והעידו על חתימות העדים שבשטר שהן חתימות העדים הכתובים בו, אבל אומרים, שאף על פי שהחתימה היא חתימתם, אין לגבות בשטר, כי כשחתמו העדים בשטר, היו אנוסים או קטנים או פסולי עדות.

אם אין השטר מקוים אלא על פי העדים הללו, הפוסלים את השטר, הרי אלו נאמנים, שהפה שאסר הוא הפה שהתיר.

ואם היה השטר מקוים גם בלא העדים הללו הפוסלים אותו, כגון שיש עדים נוספים המקיימים את חתימות העדים שבשטר, או שהיה שטר אחר בבי"ד בחתימות העדים הללו, שנתקיים כבר בבי"ד, באופנים הללו נחלקו חכמים אם העדים הבאים לפסול השטר נאמנים.

- **לדעת רב ששת, מאחר שהשטר מקוים בלא עדותם של אלו, והם באים לפסול את עדי השטר שלא בפניהם, אינם נאמנים, כי הכחשה דינה כהזמה [הכחשה תחילת הזמה], וכשם שאין מזימים את העדים אלא בפניהם, כך אין מכחישים את העדים אלא בפניהם, אפילו לבטל עדותם.**

דף כ'

ורב נחמן הקשה עליו, היאך יתכן, שאם היו עדי השטר בכאן, ועומדים על דעתם שהשטר כשר, היו אלו יכולים להכחישם לבטל עדותם, ועכשיו שאין עדי השטר כאן, לא יוכלו להכחישם, אף שיתכן שהיו מודים שהיו פסולים.

- **ולפיכך אמר רב נחמן, שכשהשטר מקוים, ובאים אלו ואומרים שהיו עדי השטר פסולים, הרי זה כשאר עדויות, ששתי כתות עדים מכחישות זו את זה, שספק בידינו כמי האמת, ומעמידים הממון בחזקת המוחזק [אוקי תרי להדי**

דברינו, כלומר המוכר מסר מודעא בפנינו קודם המכר, שאינו כותב השטר אלא מחמת שהקונה אונסו לכך, ואין כוונתו למכור אלא להינצל מאונסו של קונה, וראינו שבאמת היה המוכר אנוס.

לדעת רב נחמן – כשם שהעדים החתומים בשטר חוב אינם נאמנים לומר אמנה היו דברינו, ומאחר שקיימו חתימות ידם, גובים את החוב בשטר. כך העדים החתומים בשטר מכר, אינם נאמנים לומר מודעא היו דברינו, ומאחר שקיימו חתימות ידם, המכר קיים. שאין עדות על פה, מבטלת מה שכבר העידו בשטר^א.

ולדעת מר בר רב אשי – כשהעדים החתומים בשטר חוב אומרים אמנה היו דברינו, אינם נאמנים, כי אם כדבריהם הוא, אסור היה להם לחתום, ואינם נאמנים להעיד על עצמם שעברו איסור. אבל כשהעדים החתומים בשטר מכר אומרים מודעא היו דברינו, הם נאמנים, שהרי היה מותר להם לחתום, כדי להציל את האנוס מאונסו, ומאחר שכן הוא, אינם מעידים על עצמם שהם רשעים, ומקבלים עדותם.

עדים שאמרו תנאי היו דברינו

נתבאר שלדעת רב נחמן אין העדים נאמנים לומר אמנה או מודעא היו דברינו כי מאחר שמודים שהשטר נעשה בעדים כשרים שוב אין עדות שאומרים על פי מועילה לבטל השטר.

ונסתפק רבא, מה הדין כשאומרים תנאי היו דברינו, כלומר נעשה המכר על תנאי שיעשה הקונה כך וכך, ולא ראינו שקיים התנאי, וכן טוען המוכר שלא נתקיים התנאי. האם עדות זו דומה לעדות אמנה ומודעא, שבאים להרע את כח השטר, ואין להם נאמנות בעדות על פה להרע כח השטר. או שעדות זו אינו מרעת כח השטר, שהרי מודים שהוא אמת, והיה מכר גמור, אלא שמוסיפים על השטר, שהיה המכר בתנאי, ועדות אחרת היא, ומאחר שאינה באה לעקור השטר עצמו, הם נאמנים בה.

והשיב רב נחמן, שבעדות זו הם נאמנים, ולכן כשבאים לקוחות לפניו לדין, ויש בידם שטר מכר, והעדים אומרים שהיה על תנאי, היה רב נחמן אומר לבעלי השטר, לכו קיימו תנאיכם, ואם אחר כך יעכבו עליהם מלתפוס הקרקע, שובו לדין.

עד אומר תנאי ועד אומר אינו תנאי

נתבאר, שכשהעדים מקיימים את השטר, ואומרים, תנאי היו דברינו, הם נאמנים, ואין המכר מכר עד שיתקיים התנאי. ונחלקו חכמים, מה הדין כשאחד מהעדים אומר, תנאי היו דברינו, ואחד מהם אומר, בלא תנאי היו.

לדברי רב פפא – מאחר ששניהם אומרים, שהשטר נחתם כדין כמות שהוא

^א הואיל ומודים שהשטר נכתב ונמסר כהלכתו, שוב לא אתי על פה ומרע לשטרא, אפילו במגו, ולא דמי לאנוסים וקטנים דמתניתין, שאין מודים שהיה שטר כשר כלל, אלא סותרין אותו, הלכך מהימני במגו, דלא שייך כאן לומר דלא אתי על פה ומרע לשטרא, שהרי אינם מודים שהיה שטר. [תוס']

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת אלישבע שולביץ ע"ה
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון ת21
מסכת כתובות טו-כח
כ"ט שבט - י"א אדר

קיום השטר משטרות אחרים

נתבאר, ששטר הבא לפנינו, ניתן לקיימו, על ידי השוואת החתימות שבו, לשטר אחר, שכבר חתמו בו העדים הללו, ולהלן יתבאר מאיזה שטר ניתן לקיים שטר אחר.

א. משטר שקרא עליו ערער והוחזק בבי"ד.

לדברי רבי אסי, אין מקיימים את השטר מתוך שטר אחר אלא כשהשטר האחר הוא שטר שערערו עליו בבי"ד ועל ידי אותו עירעור קיימו אותו בי"ד על ידי עדים שאם לא כן יש לחוש גם בשטר האחר שהוא מזויף.

וראיה לדברי רבי אסי, מהברייתא, בה שנינו, שאם קוים השטר משטר שקרא עליו ערער והוחזק בבי"ד, הרי זה מקוים, ושוב אין יכולים לומר על עדי שהם פסולים.

ב. משני שטרות שנתקיים הכתוב בהן בלא ערעור.

לדברי נהרדעי, אין מקיימים את השטר מתוך שטר אחר, אלא אם כן יהיו שתי כתובות או שני שטרי מכר של שדה, שחתומים בהם עדים כמו החתומים בשטר זה, ונתקיים המכר של אותן השדות, על ידי שהחזיקו הקונים בשדות הללו שלוש שנים בלא ערעור, שבכך מבורר שהיו שטרי המכר אמת.

קיום השטר כששטר אחר יוצא מתחת ידו

לדברי רב שימי בר אשי, אין מקיימים חתימות שטר זה על ידי שטר אחר, אלא כשהשטר האחר יוצא מתחת יד אחרים, אבל אם יוצא השטר האחר מתחת ידי זה שמוציא שטר זה, יש לחוש שמא ראה הוא החתימות בשטר האחר, וזייף החתימות באופן דומה בשטר זה.

ודווקא כשהשטר האחר יוצא תחת ידו, יש לחוש שזייף חתימה דומה, אבל כשהשטר האחר ביד אחרים, אין לחוש שיראה החתימה אצלם וזייף חתימה דומה, כי לא יוכל לכוון הדבר, כשאין החתימה האחרת אצלו.

ואומר רבינו תם, שדווקא כשמקיימים השטר על ידי דמיון החתימה שבשטר זה לחתימות שבשטר אחר, אין לסמוך על כך כשהשטר האחר יוצא מתחת ידו, שמא זייף, ונראה לנו שהחתימות דומות, אבל כשמקיימים השטר על ידי עדים המכירים החתימות בטבעות עין, אין לחוש לכך, כי לא יוכל לזייף החתימה, עד שיטעו בה המכירים אותה.

כותב אדם עדותו על השטר ומעיד עליה אחר זמן

מי שהיה עד בדבר מסוים, וירא שמא ישכח עדותו, רשאי לכתוב את עדותו לעצמו, ולאחר כמה שנים, כשנצרך להעיד על כך, מעיד על פי מה שכתב לעצמו.

לדעת רב הונא – והוא שזוכרה מעצמו, כלומר, כן הדין כשבלא ראיית השטר זוכר הוא את עיקר עדותו, והשטר מזכיר לו פרטי העדות, אבל אם בלא השטר לא זכר כלום אינו מעיד.

ולדעת רבי יוחנן – אף על פי שאין זוכרה מעצמו, כלומר, כן הדין גם כשבלא

תרי, ואוקי ממונא בחזקת מריה¹, אם הלוואה היא, הממון ביד הנתבע, ולא ישלם², ואם מכר הוא, הקרקע ביד המוכר ולא יתן³, ומה ששנו בברייתא אינם נאמנים, היינו שלא קורעים השטר על פיהם.

מכירת נכסי בר שטיא

בר שטיא מכר קרקעותיו, ובאו שני עדים ואמרו, כשמכר היה שוטה, ואין מכירתו כלום, ובאו שנים אחרים ואמרו, כשמכר היה פיקח, והמכר חל.

ואמר רב אשי, מאחר ששתי כתות עדים מכחישות זו את זו, וספק בידינו אם חל המכר או לא⁴, העמד הנכסים בחזקת בר שטיא, שהיה מוחזק בהם עד עתה, ולא תוציאם ממנו מספק⁵.

ודין זה אמור בנכסים שירש מאביו, שהם שלו בוודאי, כי גם שוטה יורש את אביו, ואין ספק אלא אם יצאו מרשותו או לא, אבל נכסים שקנה ומכר, קננייתו כך מכירתו, ואין חזקתו חזקה לבטל המכירה.

הזמה והכחשה שלא בפני העדים

אמר רבי אבהו, אין מזימים את העדים, אלא בפניהם, [שהרי הם באים לחייבם ולעונשם, או נפש או ממון, כמו שכתוב, "וְעִשְׂתֶּם לוֹ כַּאֲשֶׁר זָמַם לְעִשׂוֹת לְאֶחָיו" ודברים י"ט י"ט], והתורה אמרה, "וְהוֹעֵד בְּעֵלְיוֹ" (שמות כ"א כ"ט), לומר, יבא בעל השור ויעמוד על שורו, מלמד שאין מעידים לענוש האיש אלא בפניו]. ומכחישים את העדים לבטל עדותם אף שלא בפניהם. והזמה שלא בפני העדים, אף שאינה הזמה לענושם לא נפש ולא ממון, הכחשה היא לבטל עדותם.

¹ ואם תאמר ... בכל שתי כתי עדים המכחישות זו את זו, אמאי לא מהימני בתראי, במגו דאי בעו פסלי לקמאי בגזולותא. ואומר ר"י, דבשני עדים לא שייך מגו, דאין אחד יודע מה בלב חברו. [תוס']

² ואם תאמר, ולרב נחמן אמאי לא מגבינן ביה בשטרא, הא סבר רב נחמן כרב הונא בשני כתי עדים המכחישות זו את זו, דכל אחת באה בפני עצמה ומעידה, אף על גב דלפי עדות כל אחת חבריתה פסולה לכל עדיות, הכא נמי, כיון דאין מכחישין אותן לומר שלא לוח כלום, אלא אומרים אינכם נאמנים בדבר זה, דפסולין הייתם, ליתכשרו, ואמאי לא מגבינן ביה בשטר. ויש לומר דהתם באה כל אחת בפני עצמה ומעידה, משום דמוקמינן כל אחת בחזקת כשרות, אבל הכא שאומרים קטנים היו או קרובים משנולדו עד עתה שנתרחקו, ליכא למימר אוקמינהו אחזקתייהו, דפסולין אותן משנולדו, ואנוסים היו נמי מחמת נפשיות, לא שייך לאוקמי אחזקה, דהא לא פסלי להו כלל. ורשב"א אומר, דהכא לא מוקמינן להו אחזקה כדאמר לעיל, משום דאילו הוו קמן דלמא הוו מודו. [תוס']

³ ודקתני בברייתא אין נאמנים, לא דליהוי שטרא מעליא למיגבי ביה, אלא דלא קרעין ליה, ואי תפיס מידי, והדר אתי האי ותבע מיניה, לא מפקינן מיניה, דאמרינן, אוקי תרי לבהדי תרי, וממונא בחזקת היכא דקאי. [רש"י]. וקשה דאמר בפרק קמא דבבא מציעא, גבי ספק בכור, תקפו כהן מוציאין אותו מידו, אלמא תפיסה דלאחר ספיקה לאו כלום היא ... (א) ויש לומר דשאני גבי בכור, שכחן תופס מספק, דאין יודע אם בכור הוא, אבל הכא שטוען ברי, מהניא תפיסה ... (ב) ועוד יש לומר, דהכא מיירי כשתפס קודם שנולד הספק. (ג) ורשב"א נראה לו להעמיד הברייתא בשובר, ולהכי אין נאמנין, דאוקי ממונא בחזקת מריה, ומחזקינן עדי שובר בכשרים ולא יפרע. [תוס']

⁴ ואומר ר"י, דהכא לא שייך ... להביא ראייה ... דבר שטיא דהכא, כיון דעתיים חלים ועתיים שוטה, אין ראייה ממה שהוא עכשיו. [תוס']

⁵ וכתבו התוס', שדוקא בקרקע אמרו כן שהיא בחזקתו, אבל מטלטלים הם בחזקת מי שהם אצלו. [תוס']

התלוליות המוחזקות כטמאות

ראיית השטר לא זכר כלום ועל ידי השטר נזכר בכל העדות.

ברוב ארץ ישראל אין לחוש, שמא יש שם קבר שאינו ידוע, ומספק אין להחזיק שום מקום כטמא.

אבל אם אינו נזכר כלל, גם אחרי ראייתו בשטר, לדברי הכל אינו מעיד על פי מה שרואה, בשטר, שנאמר, "על פי שְׁנַיִם עֵדִים" (דברים י"ז ו) על פיהם, ולא על פי כתבם^א.

להזכיר לעד עדותו

א. שני עדים מזכירים זה לזה.

אבל בתילי קרקע הקרובים לעיר הסמוכה לבית הקברות, וכן בתילי קרקע הקרובים לדרך בית הקברות, יש לחוש שמא נקברו שם מתים, ולכן הם טמאים.

אמר רבה, מדברי רבי יוחנן, שאמר, שהעד רשאי להעיד גם אם נזכר בעדותו משטר שכתב לעצמו, יש ללמוד, שכמו כן העד רשאי להעיד, אם נזכר בעדותו, על ידי עד אחר שראה המעשה עמו, ולפיכך, שנים שיודעים עדות, ושכח אחד מהם, חבירו מזכירה לו.

ב. בעל דין מזכיר לעד.

הסיבה שיש לחוש לכך בתילי קרקע הקרובים לדרך בית הקברות, כי פעמים מוליכים המת לבית הקברות בערב שבת, ורואים שלא יספיקו להגיע עד הערב, וקוברים את המת בתל הקרוב לדרך.

לדעת רב חביבא – כשם שהעדות מתקבלת כשהעד נזכר עדותו על ידי כתבו או על ידי עד אחר, כך היא מתקבלת כשהוא נזכר עדותו על ידי בעל הדין.

ולדעת מר בריה דרב אשי – אין מקבלים את העדות כשהעד נזכר בה על ידי בעל הדין עצמו.

והסיבה שיש לחוש לכך בתילי קרקע הקרובים לעיר הסמוכה לבית הקברות, כי הנשים יוצאות לבית הקברות לקבור נפליהן וכן מוכי שחין יוצאים לקבור אבריהם ופעמים מתעצלים ואינם הולכים עד בית הקברות וקוברים בתילים הקרובים לעיר.

וההלכה כדברי מר בריה דרב אשי. אמנם אם העד הוא צורבא מרבנן, מקבלים עדותו, גם כשנזכר בה על ידי בעל הדין, כי בוודאי לא יעיד אלא אחרי שיזכר בה בבירור.

והסיבה שכל אלו קוברים בתילים, כי כן הדרך לקבור בתל, שאין בני אדם רגילים ללכת עליו.

וכן היה מעשה ברב אשי, שידע עדות לרב כהנא, וביקש ממנו רב כהנא להעיד עבורו ושאלו אם הוא זוכר עדותו ואמר רב אשי שאינו זוכר, ובא רב כהנא להזכירו, על ידי שאמר לו, וכי לא כך וכך היה המעשה, והשיב רב אשי שאינו זוכר, ולאחר מכן נזכר רב אשי, והעיד, וראה שרב כהנא תמה עליו, היאך הוא מעיד לו אחרי שלא זכר מעצמו, והשיב לו רב אשי, וכי סבור אתה שאני סומך על מה שאמרת לי, נתתי דעתי ונזכרתי, ומעיד אני מזכרוני.

ואמרו, שהתלוליות הרחוקות, שאין אשה הולכת לשם יחידית, אם הן חדשות, הן טהורות, שאם נקבר שם מת היה נקבר על ידי מספר אנשים ולא על ידי אשה יחידית, והיו יודעים זאת, ואם הן ישנות, יש לחוש שמא נקבר שם מת, ונשתכח, ולכן הן טמאות^ב. אבל התלוליות הקרובות, אפילו חדשות טמאות^ג, כי יש לחוש שמא הלכה לשם אשה יחידית, וקברה נפל שלה בלא שיוודע הדבר.

ונחלקו חכמים אלו נחשבות קרובות ואלו נחשבות רחוקות.

- לדעת רבי מאיר, עד חמישים אמה הן קרובות ויותר מחמישים אמה הן רחוקות.

- ולדעת רבי יהודה, הקרובות ביותר לעיר או לדרך, הן הקרובות, ואלו שרחוקות יותר, הן הרחוקות.

עוד נחלקו חכמים, איזו תלולית נחשבת חדשה, ואיזו נחשבת ישנה.

- לדעת רבי מאיר, תלולית שנמצאת כאן ששים שנה, היא ישנה, שאפשר שהיה שם מת ונשתכח, ופחות מששים שנה היא חדשה.

- ולדעת רבי יהודה, תלולית שאין זוכרים מתי נעשית היא ישנה, שאפשר שהיה שם מת ונשתכח, ואם זוכרים מתי נעשית היא חדשה.

^א ואם תאמר ... אמאי לא אסרינן לכתוב עדות על השטר, שמא ישכח לגמרי, ואתו ומסדהי מכתבא ... ויש לומר ... הכא שמעצמו כותב עדותו על השטר, לא חשו חכמים לכך. [] ואם תאמר, ואמאי לא מצו חזו בכתבא ולאסדהי, הא תנן בגט פשוט, מי שנחק שטר חוב, מעמיד עליו עדים, ובא לבי"ד ועושינן לו קיומו ... ויש לומר ... אם היו מעידין שכך ראו בחתימתן, הא לא חשיב מפייהם ולא מפי כתבם, דעדים החתומין על השטר נעשה כמי שנחקרה עדותן בבית דין, והיו כאילו מעידין ראינו עדות שנחקרה בבית דין. [] ואם תאמר, ... אפילו אין זה זוכרה כלל, מה בכך יביא שטרו בבי"ד. ויש לומר דעד אחד בשטר לא חשיב שטר, אלא אותו שיש בו שני עדים ... [] ומכל מקום, נהי דעד אחד לא חשיב שטר לענין שאם יבואו עדים ויאמרו כך ראינו בשטר דחשבינן להו כעד מפי עד, עדות מיהא הוי, ויכול לשלוח כתב ידו לבי"ד, ולא חשיב מפייהם ולא מפי כתבם, כיון שהוא זוכר העדות. ורש"י פירש בפירוש החומש, מפייהם ולא מפי כתבם, שלא ישלח בכתב עדותו לבי"ד. א"נ אומר ר"י דעד אחד מועיל בשטר, אם יש שני שטרות, בכל אחד חתום עד אחד, חשוב כשטר שלם ... ומתוך הירושלמי נראה לפרק בענין אחר סוגיא זו, דקאמר התם רב הונא כרבי ורבי יוחנן כרבנן, פירוש שהעדים באים לקיים חתימתן אם זוכרין המלוה בלא שטר אפי' לרבי אין צריך לצרף עמהן אחר מן השוק, דעל מנה שבשטר הן מעידין, וכשאין זוכרים המלוה, אפילו על ידי השטר אפילו רבנן מודו דצריכין לצרף עמהן, דעל כרחין אין מעידין אלא על כתב דין. וכי פליגי היינו כשזוכרין המלוה על ידי השטר, דלרבנן חשיב זכירה, ועל מנה הן מעידין, ולרבי לא חשיב זכירה, ולשון כותב אדם לא משמע הכי. [תוס']

² ונראה לר"י כפירוש ר"ח, דישנות טמאות אפילו רחוקות, דחיישינן שמא קרובות היו, שהיה העיר אצלה, וחרב ... [תוס']

³ לשון הגמרא אחד חדשות ואחד ישנות. תימה דהכא מזכיר שאינו פשוט קודם ... ובראש השנה ... נקט דבר פשוט ברישא ... ורש"י מהפך הגירסא משום דדרך התנאים להזכיר הפשוט קודם. ואומר ר"י דהיכא דקאי אפלוגתא או אקרא, מזכיר הפשוט קודם ... אבל הכא ... לא קאי אמדי אין להקפיד איזה נשנה תחלה ... [תוס']

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת אלישבע שולביץ ע"ה
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון ת21
מסכת כתובות טו-כח
כ"ט שבט - י"א אדר

כמה שנים אדם זוכר עדותו

נתבאר שלדברי רבי מאיר תולדות של ששים שנה נחשבות ישנות ואפשר שהיה שם מת ונשכח ופחות מכאן נחשבות חדשות ואם היה שם מת לא היה נשכח.

ואמר רב חסדא, שמדברי רבי מאיר אלו יש ללמוד, שאדם זוכר עדותו עד ששים שנה ולא יותר.

ומסקנת הסוגיה שאין הדבר כן, כי דווקא דבר שאינו מוטל על האדם לזכרו, כמקום שנקבר שם מת, זוכר הוא עד ששים שנה, אבל דבר שנעשה בו עד, מוטל עליו לזכרו, וזוכר אף הרבה יותר מששים שנה.

קיום השטר על ידי העדים החתומים בו

כבר נתבאר בדף י"ח, שכשבא לבי"ד שטר חוב או שטר מכר, אין גובים בו את החוב, ואין מאשרים את המכר, עד שיתקיימו חתימות העדים החתומים בו. וכמו כן התבאר, שאחד האופנים שבהם ניתן לקיים את החתימות הוא, שיעידו שני עדים, שאלו הן חתימות העדים החתומים בשטר.

והנה לדברי הכל, כשם שהשטר מקויים על ידי עדים אחרים המעידים על שתי החתימות שבשטר, שהן חתימות העדים החתומים בו, כך השטר מקויים על ידי העדים עצמם החתומים בשטר, שמעידים על שתי החתימות שבשטר, שהם חתימותיהן [=זה אומר, זה כתב ידי וכתב ידו של חברי, וזה אומר, זה כתב ידי וכתב ידו של חברי].

דף כ"א

ונחלקו חכמים מה הדין, כשכל אחד מהעדים החתומים בשטר יודע להעיד רק על חתימתו שלו, שהיא חתימתו.

לדעת רבי – כשהעדים החתומים בשטר מקיימים את השטר, הרי הם כשאר עדים המקיימים את השטר, שעדותם היא על החתימות שבשטר [=על כתב ידם הם מעידים], ואם כן, כשכל אחד מעיד רק על חתימתו שלו, השטר אינו מקויים, שלא העידו שני עדים על כל חתימה וחתימה, וכדי שיהיה השטר מקויים, צריך לצרף עם כל אחד עד נוסף, להעיד על חתימתו.

ולדעת חכמים – כשהעדים החתומים בשטר מקיימים את השטר, אינם כשאר עדים הבאים לקיימו שמעידים שהחתימות אמת, אלא מעידים הם על המעשה עצמו שהוא אמת [=על מנה שבשטר הם מעידים], ואם כן, גם כשכל אחד מעיד רק על חתימתו, השטר מקויים, וגובים בו, שהרי יש בפנינו שני עדים, המעידים, שמה שכתוב בשטר הוא אמת.

וכתבו התוס' שלדעת רבי, אפילו אם אומרים בפירוש שמעידים על מנה שבשטר, נחשבים כמעידים על כתב ידם. וכן לחכמים, אפילו אם אומרים בפירוש, שמעידים על כתב ידם, נחשבים כמעידים על מנה שבשטר.^נ

ואמר רב יהודה אמר שמואל, הלכה כדברי חכמים. ואף שבכל מקום שנחלקו

^נ מדאמרינן בסמוך, ואי ליכא תרי אלא חד, היכי נעביד, משמע דלא יועיל לרבנן אם יעידו בהדיא על כתב ידן. [תוס'].

יחיד ורבים, הלכה כרבים, הוצרך שמואל לומר בפירוש במחלוקת זו שהלכה כחכמים, כי כלל בידינו, שכל מקום שנחלק רבי עם חכם אחר, הלכה כרבי [=הלכה כרבי מחבריו], והיה מקום לומר, שכן הדין גם כשנחלק עם חכמים רבים, ולפיכך אמר שמואל שהלכה כחכמים [=אין הלכה כרבי מחבריו].

עד אחד מכיר את שתי החתימות ועד שני מת

נתבאר שנחלקו רבי וחכמים בעדות העדים החתומים בשטר הבאים לקיימו אם מעידים על חתימותיהם או על המעשה שבשטר.

והנה באופן הני"ל, שבאים שני העדים החתומים בשטר להעיד על חתימת עצמם, וכל אחד מכיר רק את חתימת עצמו, חכמים מקילים, ואומרים, שדי בכך שכל אחד יעיד על חתימת עצמו, ואין צריך עד נוסף עמו בחתימתו, ורבי מחמיר, ומצריך עד נוסף עם כל אחד בחתימת עצמו.

ויש אופן, שבו רבי מקיל וחכמים מחמירים, והוא, כשאחד מהעדים החתומים בשטר מכיר את שתי החתימות, והעד השני אינו כאן, כגון שהלך למדינת הים או מת, ויש עד נוסף המכיר את שתי החתימות.

לדעת רבי – מאחר שהעד החתום בשטר הרי הוא כשאר עדים שבאים לקיים את השטר, שיש לו להעיד על החתימות, העד שבפנינו מעיד עם העד הנוסף על שתי החתימות, ויש כאן שני עדים על כל חתימה והשטר מקויים.

ולדעת חכמים – מאחר שהעד החתום בשטר אינו מעיד על חתימת עצמו, אלא על המעשה, נמצא שאת חתימתו אינו צריך לקיים עם אחר, אלא סומכים על עדותו שלו כאחד מעדי המעשה, ומעתה אם יבוא לקיים את חתימת העד השני עם העד הנוסף, נמצא שעדותו היא שלושה רבעים מהעדות שעל פיה אנו באים להוציא ממון, שהרי הוא מעיד כעד אחד על המעשה, ובנוסף לכך הוא חצי מהמקיימים את עדות העד השני, והתורה אמרה "על פי שני עדים ... קיום דבר" (דברים י"ט ט"ו) שתהא העדות על פי שניהם בשווה, ולא שיהא האחד שלושה רבעים, והאחד רביעי, ולפיכך לא יוכל זה להצטרף עם אחר לקיים את חתימת העד השני, ורק כשיעידו שנים אחרים על חתימת השני שהיא חתימתו, יוציאו ממון על פי השטר הזה. ואם מלבד העד החתום בשטר שבפנינו, יש רק עד אחד נוסף המכיר את חתימת העד המת, לא יעיד העד החי על חתימת עצמו, אלא יכתוב חתימתו על חרס, וישליך את החרס בבי"ד, והם ישוו את החתימה שכתב על החרס לחתימתו שבשטר, ויקיימו חתימתו שבשטר בלא עדותו, וכך יוכל לבוא ולהעיד עם העד הנוסף על חתימת השני, ויהיה השטר מקויים.

חתימה לצורך קיום על חרס ולא על קלף

נתבאר, שכשהעד החתום בשטר לא יכול לבוא להעיד על חתימתו שהיא חתימתו, יוכל לחתום על חרס, וישליך החתימה לבי"ד, והם יקיימו חתימתו שבשטר על ידי השוואתה לחתימה שחתם על החרס.

ואמרו, שדווקא על חרס יחתום, ולא על קלף, כי אם יחתום על קלף, עלול לבוא לידי הפסד, שמה ימצאו אדם שאינו הגון, ויכתוב מעל החתימה הזו מה

ולהלן יתבאר בעזה"י מה הדין, כשהוציא המלווה שטר, שחתומים בו שני עדים, וגם כתוב עליו הנפק, לומר שנתקיים השטר בבי"ד, ועל ההנפק חתומים דיינים, והלווה אומר, השטר וההנפק מזוייפים.

והנה לדברי הכל, אם חזרו וקיימו את השטר, שביררו שחתומות העדים שבשטר אמת, השטר מקיים, והמלווה גובה בו, וכמו כן לדברי הכל, אם קיימו את חתימות הדיינים שבהנפק³, שביררו שהם אמת, מאחר שההנפק מקיים, גם השטר מקיים, והמלווה גובה בו.

אבל נחלקו חכמים מה הדין כשקיימו חתימה אחת של עד החתום בשטר, וחתימה אחת של דיין החתום על ההנפק, האם הם מצטרפים לקיים את השטר או לא.

לדברי רב יהודה אמר שמואל, עד ודיין מצטרפים, כלומר אם קיימו חתימת עד שבשטר, וחתימת דיין שבהנפק, השטר מקיים, והמלווה גובה בו.

וכשמע רמי בר חמא דברים אלו, אמר, כמה מעליא הא שמעתא, כלומר כמה מעולה וישרה הלכה זו.

ורבא הקשה על כך, במה היא ישרה, הלא אין כאן עדות שלמה על דבר אחד, העד שבשטר מעיד על המעשה שבשטר, והדיין שבהנפק מעיד על הקיום, ואם כן, אין כאן שני עדים שמעידים על דבר אחד, והיאך הם מצטרפים.

וכשבא רמי בר יחזקאל [אחיו של רב יהודה] אמר, לא תשמעו לדברי יהודה אחי, שאמר משמו של שמואל, שעד ודיין מצטרפים, כי באמת אינם מצטרפים.

ולאחר שנים הרבה⁷, כשנזדמן רבנאי אחיו של רבי חייא בר אבא למכור שומשמים, אמר, שכך אמר שמואל, עד ודיין מצטרפים.

ואמר על כך אמימר, כמה מעליא הא שמעתא, כלומר כמה מעולה וישרה הלכה זו.

אמר לו רב אשי, וכי משום שכן שיבא אבי אמך [=רמי בר חמא] הלכה זו, גם אתה משבח אותה, והלא כבר הקשה על כך רבא.

כתיבת ההנפק רק אחרי הקיום

אמר רב פפי משמיה דרבא, אשרתא דדייני [=הוא ההנפק, ונקרא אשרתא מלשון חוזק, שמחזקים בו את השטר וכותבים בו אשרתא], אם נכתב לפני שהעידו העדים על חתימות ידם, הרי זה פסול, כי נראה כשקר. שהרי כותבים בהנפק, "במושב שלושה היינו, ויצא שטר זה לפנינו, והעידו פלוני ופלוני על חתימת ידם, ואישרנו את השטר וקיימו אותו". ואם כתבו כל זה קודם שהעידו העדים בפניהם, נראה הכתב הזה ככתב שקר.

³ משמע, דאפילו בשטר מקיים חיישינן שמא זייף לחתימת הדייני, וכן משמע בירושלמי דגיטין, ובפרק בן סורר. והא דתניא בתוספתא דשבועות, פרוזבול המקושר, רבי יהודה אומר עדים חותמין מבחוץ והדיינים מבפנים, אמרו לו, אין מעשה בית דין צריך קיום, היינו דווקא בפרוזבול, משום דנאמן אדם לומר פרוזבול היה לי ואבד, ואפילו למאן דאמר אינו נאמן, מודה הוא דלא בעי קיום. [תוס'].

⁷ שהרי רב אשי כמה דורות היה אחרי רמי בר יחזקאל כדאמרין בקדושין, יום שמת רב יהודה נולד רבא, יום שמת רבא נולד רב אשי. [רש"י].

שירצה, כגון אני החתום מטה חייב לפלוני מאה מנה, ויוכל לתבוע אותו את הסכום הזה, שכן שנינו, הוציא עליו כתב ידו שהוא חייב לו, גובה ממנו מנכסים בני חורין.

ודווקא כשיחתום על הקלף יש לחוש לכך, כי הקלף כשר לכתוב שטרות, משום שאי אפשר לזייפו, אבל כשיחתום על החרס אין לחוש לכך, כי החרס פסול לכתוב שטרות, משום שאפשר לזייפו⁴.

הוציא עליו כתב ידו

נתבאר, שהתובע ממון מחבירו על ידי שטר, שכתוב בו, "אני החתום מטה חייב לפלוני מנה", אף על פי שאין עדים חתומים בשטר, מאחר שהמתחייב עצמו חתום בו, הרי זה שטר כשר, וגובה בו מנכסים בני חורין⁵.

ופסק רב אלפס, שכן הדין כשהנתבע אומר, לא היו דברים מעולם, אבל נאמן הוא לומר פרעתי. ולא מצי אמר ליה, שטרך בידי מאי בעי, אלא בשטר שיש בו עדים, שגובה בו מנכסים משועבדים.

ואין נראה לרבינו יצחק, כי מנין לו זה החילוק, כי סבר שבכל שטר אינו רגיל לפרוע עד שיחזיר לו שטר.

קיום שטר יתומים בעדים החתומים בו

נתבאר, שלדעת שמואל הלכה כחכמים, שכשהעדים החתומים בשטר באים לקיימו, הם מעידים על המעשה [=על מנה שבשטר], ודי בכך שכל אחד יקיים חתימת עצמו.

אמנם כשהגיע לידי שמואל שטר של יתומים לקיימו, חשש שמואל, שמא לאחר מכן יבואו לתבוע בו בפני בי"ד טועים, שיהיו סבורים שהלכה כרבי, ואם יכתוב בהנפק [הוא כתב הקיום], שכל עד העיד על חתימת עצמו בלבד, יאמרו אותו בי"ד שאין השטר מקיים. ולכן הצריך שמואל את העדים להעיד כל אחד על חתימת עצמו וחתימת חבירו [=סבר אעביד רווחא, כי היכי דלא מפסדי יתמי], וכך כתב בהנפק, "ומדאתא [=משבא] רב ענן בר חייא ואסהיד [=העיד] אחתימות ידיה [=על חתימת ידו] ואדחד דעמיה [=ועל אחד שעמו] ומנו רב חנן בר רבה, ומדאתא רב חנן בר רבה ואסהיד אחתימות ידיה ואדחד דעמיה ומנו רב ענן בר חייא, אשרנוהי [=אישרנו אותן] וקימנוהי [=וקיימו אותן] כדחזי [=כראוי]".

צירוף עד החתום בשטר ודיין החתום בהנפק

כבר נתבאר, שכשבי"ד מקיימים את השטר, הם כותבים עליו הנפק, לומר, ביררנו שהחתימות שבשטר אמת, ואישרנו וקיימנו את השטר, והדיינים חותמים על ההנפק.

⁴ והוא הדין שיוכל לכתוב ארישא דמגלתא [=על ראש קלף] כדאמר בגט פשוט, דליכא למיחש למידי [כי לא יוכל לכתוב לפני החתימה כלום]. והא דתניא בפרק קמא דקדושין, כתב על הנייר או על החרס, בתך מקודשת לי ... וכן גבי שדה, כתב על הנייר או על החרס ... הרי זה מכורה, נראה דאתיא כרבי אליעזר דאמר עדי מסירה כרתי, דלרבי מאיר, כיון דעדי חתימה כרתי, לא מהני על דבר שיכול לזייף ... [תוס'].

⁵ אבל לא ממשעבדי, דלית ליה קלא לדבר שאינו עשוי בעדים. [רש"י].

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת אלישבע שולביץ ע"ה
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון ת"ח 21
מסכת כתובות טו-כח
כ"ט שבט - י"א אדר

שטר המקיים על ידי הדיינים עצמם

את הדברים הבאים, אמר רב ספרא בשם רבי אבא בשם רב יצחק בר שמואל בר מרתא בשם רב הונא, וי"א שרב הונא אמר זאת בשם רב.

שלושה דיינים שישבו לקיים את השטר, ולא היו עדים אחרים שיעידו על החתימות שהן חתימות העדים, אבל שנים מהדיינים מכירים את חתימות העדים, יעידו השנים בפני השלישי על החתימות, שהן חתימות העדים, ומאחר שהעידו בפניו, יוכלו לכתוב ההנפק [=אשרתא דדייני], אישרנו וקיימו את השטר.

וכשעושים כן, תחילה יעידו השנים בפני השלישי, ורק אחר כך יכתבו את ההנפק ויחתום בו עימם, אבל אם תחילה כתבו ההנפק, ואחר כך העידו השנים בפני השלישי, ההנפק פסול, כי נראה ככתב שקר, כי כשנכתב עדיין לא הכירו כל השלושה את החתימות, וכפי שנתבאר לעיל בדברי רב פפי.^א

ומהדין הזה אמרו שיש ללמוד **שלוש הלכות**:

הלכה א. עד נעשה דיין. כלומר זה שמעיד על חתימות העדים שהן אמת, כשר להיות דיין, לכתוב ההנפק, שהרי כאן השנים העידו על החתימות שהן חתימות העדים, והם עצמם נעשו דיינים לכתוב ההנפק.

הלכה ב. דיינים המכירים חתימות ידי העדים אין צריך להעיד בפניהם. כלומר כשהדיינים עצמם מכירים את חתימות העדים, כותבים הנפק על כך ללא קבלת עדות. שהרי כאן, השנים שהכירו את החתימות כתבו ההנפק, בלא לקבל עדות שאלו הם חתימות העדים.^ב

ורב אשי אמר, שדבר זה אין ללמוד מכאן, כי אפשר שרק כשהיתה עדות לכל הפחות בפני אחד מהדיינים, יכולים לכתוב ההנפק, אבל כשכולם מכירים את החתימות, ואין מעידים על החתימות בפני אף אחד מהם, לא יוכלו לכתוב ההנפק.

הלכה ג. דיינים שאין מכירים חתימות ידי העדים צריך להעיד בפני כל אחד ואחד. כלומר לא די בכך שמקצת מהדיינים ידעו שאלו הם חתימות העדים, וצריך שכולם ידעו זאת. שהרי כאן, השנים הכירו שאלו חתימות העדים, ובכל זאת הוצרכו להעיד על כך גם בפני השלישי.

^א תימה דפריך מדרב פפי, ובפרק הכותב מסיק דליתא דרב פפי מדרב נחמן ... ואין לומר דהכי פריך, כיון דאמר משחתמו אין מעידין לפניו וחותם, אלמא חיישין למיחזי כשקרא, אם כן משכתבו עד שלא חתמו נמי, דכתיבה נמי מיחזי כשקרא, דאם כן הוה קשיא דרב אדרב, דהכא חייש למיחזי כשקרא, ובפרק כל הגט לא חייש, אלא טעמא דמשחתמו דמי לנוגעים בעדות, כעין שפירש בקונטרס גבי ההוא שקרא ערער על אחד מהן. ותיירץ רבינו תם דדרך השי"ס להקשות אפילו מדבר דלא הוי הלכתא הכי. [] ופוסק רבינו תם דכתבינן אורכתא אפילו אמטלטלי דכפריה, דלא קיימא לן כרב פפי, דחייש למיחזי כשקרא ... [] ור"י מדגפי"ר תירץ, דלכתחלה ודאי חיישין למיחזי כשקרא, כדאמר להו רב לספרי ... אבל בדועבד לא חיישין, ולהכי פריך הכא, דהוי לכתחלה ... [תוס'].

^ב דקא סלקא דעתך דצריך להעיד בפניהם, אף על גב דלא תהא שמיעה גדולה מראייה, לפי שהיו נראין יותר בית דין, דכשאין מעידין בפניהם, אין נראה אלא כעד מפי עד. ומטעם זה הצריכו שלושה בקיום שטרות, דהוה סגי בשנים, אלא משום דבעינן שיהא ביי"ד כדפרישית. ועוד אומר ר"י, דסלקא דעתך דצריך להעיד בפניהם, משום דפעמים אין מכירין אלא על ידי שראו בלילה, דליכא למימר לא תהא שמיעה גדולה מראייה, דשמיעה אינה יכולה להיות בלילה ... דחקירת עדים כתחלת דין דמי, ותחלת דין אינו אלא ביום. [תוס'].

ורב אשי אמר, שדבר זה אין ללמוד מכאן, כי אפשר שדי בכך שיעידו בפני אחד מהדיינים שזו חתימת העדים, אכן צריך שיהא הדבר על ידי עדות, ולכן כששנים מכירים החתימות בלא עדות, לא די בכך, וצריך שיעידו בפני השלישי [או בפני אחד מהם], כדי שתהא עדות לכל הפחות בפני אחד מהדיינים.

עד נעשה דיין

נתבאר, שלענין קיום שטרות, העד שמעיד על החתימה שבשטר לקיימה, נעשה דיין, לכתוב ההנפק המאשר את השטר.

ואמרו שכן הדין לענין קיום שטרות שהוא תקנת חכמים, שכן מדין תורה יש לקבל את השטר בלא צורך לקיימו, וחכמים הם שהצריכו לקיים את השטר, והם הקלו בקיימו, שהעד המקיימו נעשה דיין.

אבל לענין עדות של תורה, כגון קידוש החודש, העד המעיד על הדבר, אינו נעשה דיין. וכן שנינו, ראו שלושה את הלבנה בחידושה, והם מהסנהדרין המקדשים את החודש, אחד מהם יצטרף עם שנים אחרים מסנהדרין להיות דיינים, [כי לבדו אינו כשר להיות דיין בדבר], ושנים מהרואים, יעידו בפני השלושה הללו על חידוש הלבנה, אבל אותם שנים שמעידים לא יהיו דיינים בדבר, כי אין עד נעשה דיין. [ומבואר במסכת ראש השנה, שכן הדין כשראו את חידוש הלבנה בלילה, שאז אינם יכולים לקדש החודש, ולמחרת ביום, כשבאים לקדשו, צריכים להעיד בפניהם, אבל אם ראו את חידוש הלבנה ביום, שיכולים לקדש החודש, אינם צריכים לעדות אחרת כלל, שלא תהא ראייה שרואים הלבנה בעיניהם גדולה משמיעה ששומעים מהעדים, ויכולים השלושה שרואים הלבנה לקדש החודש על סמך ראייתה].

ומפרש רשב"ם שהטעם לכך שאין עד נעשה דיין, כי נאמר, "וְעִמְדוּ שְׁנֵי הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר לָהֶם הָרִיב לְפָנֵי ה'" (דברים י"ט י"ז), ודרשו חכמים, "וְעִמְדוּ שְׁנֵי הָאֲנָשִׁים" אלו העדים, "לְפָנֵי ה'" אלו הדיינים, לומר, שהעדים צריכים להעיד לפני הדיינים, ואם כן העד לא יוכל להיות דיין.

וי"מ שהטעם לכך שאין העד נעשה דיין, כי כל עדות שאי אפשר להזימה אינה עדות, וכשהעד יהיה דיין, לא יקבל הזמה על עצמו, והרי זו עדות שאי אפשר להזימה.^א

ובקידוש החודש ובדיני ממונות, דוקא העד המעיד בפועל אינו נעשה דיין, מחמת הטעמים הנ"ל, אבל עד שאינו צריך להעיד, כגון שיש אחרים שיעידו, או כגון שראוהו ביום, שאינו צריך להעיד, נעשה דיין.

ובדיני נפשות, לדעת רבי עקיבא, אפילו עד שאין צריך להעיד אין נעשה דיין, משום שבדיני נפשות נאמר, "וְהִצִּילוּ הָעֵדָה" (במדבר ל"ה כ"ה), ללמד, שיש להפך בזכותו של הנידון, ואותם שראו שהרג, לא יראו לו זכות.

שלושה ישבו לקיים השטר וקרא ערער על אחד מהם

שלושה דיינים שישבו לקיים את השטר, ובאו שני עדים והעידו על אחד

^א ומיהו לפי טעם זה, אם העדים קרובים לדיינין, אינם יכולים להעיד, דלא יקבלו הזמה עליהם. אלא כיון דבני הזמה ניהו בבי"ד אחר, עדות שאתה יכול להזימה קרינא בהו, הכי נמי יהיה הדין נעשה עד.

דף כ"ב

שטר שנתקיים בשלושה ומת האחד קודם שחתם

אמר רבי זירא, את הדין הבא שמעתי מרבי אבא, ואם לא רבי אבא דמן עכו שהזכירו לי לאחר זמן, הייתי שוכחו.

וזהו הדין: שלושה שישבו לקיים את השטר, וקודם שהספיקו לחתום על הקיום, מת אחד מהם, **צריכים לכתוב, "שלושה היינו בקיום השטר והאחד אינו"** [=במותב תלתא הוינא וחד ליתוהי]. שכן קיום שטרות בשלושה דיינים, ואם יחתמו השנים, ולא יכתבו שמתחילה היו שלושה, הרואים את השטר ואמרו שנתקיים בשנים, ואינו מקוים.²

ואמר רב נחמן בר יצחק, שאם מתחילה כתבו בהנפק, "שטרא דנן נפק לקדמנא בי דינא" [=שטר זה יצא לפנינו בית דין], **אינם צריכים לכתוב בפירוש, שמתחילה היו שלושה והאחד אינו**, כי מאחר שכתבו שהם ביי"ד, יודעים שהיו שלושה, שאין ביי"ד פחות משלושה.

ומסקנת הגמרא, שאין הדין כדברי רב נחמן בר יצחק, אלא כשנכתב בהנפק, שהיה על פי אדם חשוב כרב אש"ל, שאדם חשוב כמותו, לא יאמר לפחות משלושה להיות ביי"ד ולקיים שטר, אבל אם לא כתוב כן בהנפק, אין לסמוך על מה שכתוב בו שהיו ביי"ד, שהיו שלושה, כי אפשר שהיו שנים, ובכל זאת כתבו שהם ביי"ד, כמאמר שמואל, שנים שדנו דיניהם דין, אלא שנקרא ביי"ד חצוף.¹

אשת איש הייתי וגרושה אני

כל אשה היא בחזקת פנויה, עד שיוודע לך שנישאת, שהרי כשנולדה היתה פנויה. ולכן כל אשה שאומרת שהיא פנויה, היא נאמנת, ומותרת לכל אדם, שיש לך להעמידה על חזקתה. ואם היא אומרת שהיא אשת איש, או שיש עדים שהיא אשת איש, הרי היא בחזקת אשת איש.

ומבואר במשנתנו, שהאשה שבאה ואמרה, אשת איש הייתי ונתגרשתי מבעלי, היא **נאמנת**, ומותרת לכל אדם, **שהפה שאסור הוא הפה שהתיר**, כלומר, לא נודע לנו שהיתה אשת איש אלא על פיה, והיא עצמה אומרת שאינה אשת איש, ולפיכך היא מותרת לכל אדם.

² כן פירש רש"י, ומשמע שלעולם כל שאינם חותמים שלושה צריכים לכתוב שהאחד אינו. ותוס' פירשו שרק כשכתבו בפירוש "במותב תלתא הוינא", ואין חותמין בו כי אם שנים, צריכים לכתוב "והאחד ליתוהי", אבל ודאי אם לא כתב, לא "במותב תלתא הוינא", ולא "וחד ליתוהי", כשר אף על פי שחתומים בו שנים, תדע, מדקאמר ואי כתב ביה "בי דינא", תו לא צריך, ומיירי דלא כתב "וחד ליתוהי" מדפריך ודלמא ביי"ד חצוף הוה, וכל שכן שלא כתב לא "במותב תלתא" ולא "בי דינא". [תוס'].

³ אורחא דמילתא נקט, שהוא היה ראש ישיבה במתא מחסיא בימי רב נחמן בר יצחק, דהוא מרא דשמעתא, ודאי בי דינא דרב אשי לא עבדין בתרין. [רש"י].

¹ פירוש, כמו שסובר שמואל בעלמא, כן סבירא להו בקיום שטרות. אבל שמואל מצי סבר שפיר דבקים שטרות בעי שלושה, דהא רב נחמן סבר לה כשמואל ... דשנים שדנו דיניהם דין, ורב נחמן גופיה סבר דקים שטרות בשלושה ... [תוס'].

מהדיינים שהוא גזלן, ופסול לעדות, אם עדיין לא קיימו שלושה את השטר, יכולים שני הדיינים האחרים להעיד על זה, שחזר בתשובה, וכבר אינו פסול, ומקיים את השטר עימהם. ואם כבר קיימו את השטר יחד עמו, שוב אינם נאמנים להעיד עליו שחזר בתשובה, והוא כשר, כי הם נוגעים בעדותם שגנאי להם שישבו עם פסול בדין.

ואף קודם שקיימו את השטר, נאמנים רק כשאומרים עליו שאמנם היה גזלן, אלא שחזר בתשובה, אבל אם אומרים עליו שלא היה גזלן כלל, אפילו עדיין לא קיימו עמו את השטר, אינם מכשירים אותו בעדותם, כי שני עדים אחרים אומרים שהוא גזלן, והרי הדבר בספק [=תרי ותרי נינהו].

ושלושה דיינים שישבו לקיים את השטר, ולאחר מכן באו שנים והעידו על אחד מהדיינים שיש בו פסול יוחסין, כגון שהוא עבד ופסול לעדות ולדון, אפילו כבר קיימו את השטר, יכולים שני הדיינים האחרים להעיד עליו שהוא כשר, ואינם נוגעים בעדותם, כי כשאומרים על אחד שיש בו פסול יוחסין, יש לבדוק הדבר עד שיתברר, וכשאומרים עליו שהוא כשר, אין זו עדות, אלא גילוי דבר בעלמא.

כן פירש רש"י סוגיה זו, כשיצא ערער על אחד הדיינים, ובאים שני הדיינים האחרים להכשירו, והנידון הוא, אם הם נוגעים בעדותם.⁴

ור"ח פירש סוגיה זו, כשיצא ערער על אחד הדיינים, ובאים שני עדים אחרים להכשירו, והנידון הוא, אם בשעה שיצא עליו הערער, הוחזק כפסול, ואם כן בטל מושב ביי"ד, אף אם לבסוף הוכשר, וצריכים לשבת מתחילה, או שלא בטל מושב ביי"ד, ויכולים לסיים מה שהחלו.

ומבואר, שאם אחר שהחלו הדיינים בקיום השטר, באו שנים והעידו על אחד הדיינים שהוא גזלן, ובאו שנים אחרים ואמרו שאינו גזלן, מאחר ששנים כנגד שנים, יש להעמידו על חזקתו שלא היה פסול, ולא בטל מושב ביי"ד בכך, ומסיימים הקיום שהחלו בו.

אבל אם השנים האחרונים מודים שהיה הדיין גזלן, אבל אומרים שעשה תשובה, מאחר שהכל מודים שהיה גזלן, ונפסל, אין לו חזקת כשרות, ולפיכך אפילו יעשה תשובה בוודאי, בטל מושב ביי"ד שהחלו בו, ואם בא לשבת בקיום השטר, צריכים להתחיל מתחילה.

ואם אחר שהחלו הדיינים בקיום השטר, באו שנים והעידו על אחד הדיינים שיש בו פסול יוחסין, כגון שהוא עבד, ובאו שנים אחרים והזימו אותם, מאחר שנתגלה שאינו עבד, לא בטל מושב ביי"ד, ומסיימים הקיום שהחלו בו.

ודווקא כשהאחרונים מזימים את הראשונים, אבל אם אומרים שאינו עבד, הוא נפסל מספק, ואין להעמידו על חזקת כשרות, שכן אם הוא עבד אין לו חזקת כשרות, ולפיכך אפילו ישררו אותו להוציאו מידי ספק עבד, בטל מושב ביי"ד שהחלו בו, ואם בא לשבת בקיום השטר, צריכים להתחיל מתחילה.

⁴ וקשה, דהכא אליבא דרב הונא קיימינן, דאית ליה, דזו באה בפני עצמה ומעידה, דאית לן למימר אוקי גברא אחזקתיה. ועוד דלרב חסדא דאמר בהדי שהדי שקרי למה לי, מודה הכא, דהאי גברא ממילא מתכשר, שהרי אם כת אחת מאלו מעידה על אדם אחד שהוא פסול, לרב חסדא דחשיב להו שהדי שקרי, לא היתה נאמנת, אף על גב דאין אדם מכחישה, וכל שכן היכא דאיכא שהדי דמכחשי דלא מהימני. ועוד קשה לר"י, דקאמר אי ערער דפגם משפחה, גלוי מילתא בעלמא הוא, ופירש הקונטרס, דדבר העשוי לגלות הוא, שידקו עד שיתברר הדבר, וזהו תימה, איך יתברר הדבר לעולם, כיון שאלו שנים אומרים שהוא עבד, אין כל העולם יכולים להכחישן, דתרי כמאה. [תוס'].

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת אלישבע שולביץ ע"ה
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון ת"ח 21
מסכת כתובות טו-כח
כ"ט שבט - י"א אדר

והפסוק מלמד דין אחר, שיתבאר בעזה"י בסמוך.

ואם יש עדים שהיתה אשת איש, והיא אומרת גרושה אני, אינה נאמנת, שהרי נודע לנו מפי עדים שהיתה אשת איש, ונאסרה לכל אדם, ושוב אינה נאמנת על פי עצמה להוציאה מחזקתה.

האב נאמן לאסור את בתו

זכתה תורה לאב לקדש את בתו כשהיא קטנה או נערה, ומאחר שהדבר בידו, כשאומר שקדשה, הוא נאמן על כך.

נשבית וטהורה אני

כל אשה היא בחזקת טהורה שלא נבעלה לפסול לה, ומותרת לכהונה, עד שיוודע לך שנפסלה, שהרי כשנולדה היתה טהורה. ולכן כל אשה שאומרת שהיא טהורה, היא נאמנת, ומותרת לכהונה, שיש לך להעמידה על חזקתה. ואם היא אומרת שנבעלה לפסול לה, או שיש עדים שנבעלה לפסול לה, הרי היא פסולה.

ואמר רב הונא, שענין זה למד מהכתוב בענין מוציא שם רע, "וְאָמַר אֲבִי הַפֶּגֶר אֶל הַזְּקֵנִים אֶת בְּתִי נְתַתִּי לְאִישׁ הִזָּה לְאִשָּׁה וַיִּשְׁנָאָהּ" (דברים כ"ב ט"ז), כלומר האב נאמן לומר שנתן את בתו לאיש להיות אשתו. [ובהמשך יתבאר בעזה"י מה דרשו מהכתוב "הִזָּה"].

ומבואר במשנתנו, שהאשה שבאה ואמרה, נשביתי לבין הנוכרים [שביאתם פוסלת אותה לכהונה], וטהורה אני, שלא נבעלתי לאחד מהם, היא נאמנת, ומותרת לכהונה, שהפה שאסר הוא הפה שהתיר, כלומר, לא נודע לנו שנשבית אלא על פיה, והיא עצמה אומרת שלא נבעלה, ולפיכך היא מותרת לכהונה.

כן משמע מפירוש רש"י, שהכתוב הזה מלמד את שני הדברים. (א) שביד האב לקדש את בתו. (ב) שכשאומר שקדשה הוא נאמן.

ואם יש עדים שנשבית, והיא אומרת טהורה אני, אינה נאמנת, שהרי נודע לנו מפי עדים שנשבית, ומן הסתם נבעלה לאחד מהנוכרים, ושוב אינה נאמנת על פי עצמה להוציאה מחזקת שנבעלה להם.

ומפירוש התוס' משמע, שענין זה שבידו לקדשה למד ממקום אחר, וכאן למדנו רק שנאמן לומר שקדשה. והקשו, מאחר שכבר למדנו שבידו לקדשה, דין פשוט הוא שנאמן לומר שקדשה, שכל דבר שבידו לעשות, נאמן לומר שעשאו. ותירצו, שקידושי בתו אינם נחשבים כל כך בידו, כי אינם תלויים רק בו, שכן אם לא ימצא אדם שירצה לקדשה, לא יוכל לקדשה לו, ולכן הוצרך הכתוב למד שנאמן על כך. אמנם אם אמר על בתו בוגרת, קדשתיה כשהיתה נערה או קטנה, אינו נאמן, שעכשיו אין הדבר בידו כלל.

הפה שאסר הוא הפה שהתיר

נתבאר, שכשאין אנו יודעים שהיה דבר מסוים אסור, אלא על פי פלוני, אם באותה שעה שפלוני מגלה שהיה הדבר אסור, הוא אומר שכבר הותר אותו איסור, הוא נאמן, שהפה שאסר הוא הפה שהתיר, כלומר מתוך [=מיגו] שהיה יכול לשתוק, ולא לגלות שנאסר הדבר, הוא נאמן, כשאומר שנאסר, וכבר הותר.

יבם שהוציא שם רע על יבמתו

לא נאמרה פרשת מוציא שם רע, אלא במי שנשא אשה, ואמר, לא מצאתי לה בתולים, שאם נמצא שקרן, ענוש מאה כסף, ולו תהיה לאשה, אבל אם מת זה שנשא את האשה, ויבמה אחיו, ואמר, לא מצא אחי לאשה בתולים, אינו נידון בדין מוציא שם רע, שנאמר בענין, "וְאָמַר אֲבִי הַפֶּגֶר אֶל הַזְּקֵנִים אֶת בְּתִי נְתַתִּי לְאִישׁ הִזָּה לְאִשָּׁה וַיִּשְׁנָאָהּ", "לְאִישׁ הִזָּה" כלומר לבעל, ולא לייבם.

ומתחילה אמרו, שענין זה למדו רב אסי מהכתוב בענין מוציא שם רע, "וְאָמַר אֲבִי הַפֶּגֶר אֶל הַזְּקֵנִים אֶת בְּתִי נְתַתִּי לְאִישׁ הִזָּה לְאִשָּׁה וַיִּשְׁנָאָהּ" (דברים כ"ב ט"ז), כשאמר "אֶת בְּתִי נְתַתִּי לְאִישׁ", אסרה לכל העולם, שהרי אומר שהיא אשת איש, וכשמסיים דבריו "הִזָּה", התיירה לאותו אדם, הרי שהפה שאסר נאמן להתיר מה שאסר^א.

אמתלא על איסור אשת איש

האשה שאמרה אשת איש אני, החזיקה עצמה בחזקת אשת איש, ושוב אינה נאמנת לומר פנויה אני. אמנם אם נתנה אמתלא לדבריה, כלומר נתנה משל וטעם למה אמרה מתחילה שהיא אשת איש, היא נאמנת.

ומסקנת הגמרא, שענין זה שהפה שאסר נאמן להתיר, **סברא פשוטה היא**, שמאחר שלא נודע האיסור אלא על פיו, והוא עצמו אומר שהדבר מותר, הוא נאמן [=סברא היא, הוא אסרה, והוא שרי לה], ואין צריך פסוק ללמד זאת,

וכמעשה שהיה באשה אחת גדולה, שהיתה גדולה בנוי, וקפצו עליה בני אדם לקדשה, ואמרה להם מקודשת אני. לימים עמדה וקידשה את עצמה. אמרו לה חכמים, מה ראית לעשות כן? אמרה להם, בתחלה, שבאו עלי אנשים שאינם מהוגנים, אמרתי, מקודשת אני, עכשיו שבאו עלי אנשים מהוגנים, עמדתי וקדשתי את עצמי. וזו הלכה העלה רב אחא שר הבירה לפני חכמים באושא, ואמרו, אם נתנה אמתלא לדבריה, נאמנת.

אמתלא על איסור נידה

נתבאר שהאשה שהחזיקה עצמה כאשת איש, וחזרה ואמרה שהיא פנויה, אם

^א משמע דאין האב נאמן להתיר את בתו כשאסרה, אלא מחמת מגו. ותימה, דאם בא אחד ואמר קדשתי את בתי, ולאחר שעה או למחר אמר לפלוני קדשתיה, לא יהא נאמן, כיון דהשתא ליכא מגו. (א) ואומר ר"י, דבענין זה שאינו סותר דבריו הראשונים, ולא בא אלא לפרש דבריו הראשונים, מהימן אף על גב דליכא מגו, והכא דריש מאת בתי הפה שאסר הוא הפה שהתיר, כגון דקאי האי שקידש לו קמיה, וקאמר את בתי נתתי לאיש ושתיק, דמשמע ודאי שאינו מכיר שזה חתנו, מדלא אמר את בתי נתתי לזה או לאיש הזה ביחד בלא הפסק מרובה, הלכך לא יהא נאמן אחר כך אלא תוך כדי דבור דאיכא מגו. (ב) ועוד אומר ר"י, דאיכא למימר אפילו בכי האי גוונא מהימן בלא מגו, וקרא יתירא קדריש, ואם אינו ענין כאן, דאפילו לאחר זמן נאמן, דסברא הוא שיהא נאמן לפרש למי נתנה אף על פי שלא פירש מתחלה, שלא היה חושש לפרש, תנהו ענין להיכא דאינו נאמן לאחר זמן, שיהא נאמן בתוך כדי דבור במגו. [תוס'].

נתנה אמתלא לדבריה, נאמנת.

רבי יוחנן מחלק בין מיתה לגירושין

ונסתפק שמואל, מה הדין באשה שהחזיקה עצמה כטמאה, שאמרה לבעלה
נידה אני, וחזרה ואמרה טהורה אני, שלא הייתי נדה, אם נאמנת על ידי
אמתלא.

ואמר לו רב, שגם זו, אם נתנה אמתלא לדבריה, נאמנת.

חזר שמואל על דברי רב אלו ארבעים פעם [שיקבעו אצלו היטב, מרוב חביבותם
אצלו]. ואף על פי כן, כשארע דבר זה אצל שמואל, שאמרה לו אשתו שנטמאה,
וחזרה בה ונתנה אמתלא לדבריה, לא סמך שמואל על דברי רב למעשה,
ופירש מאשתו עד שטבלה.^א

תרי ותרי בהיתר אשה

אשה שהיתה בחזקת אשת איש, ובאו שני עדים והתירוה, שאמרו, מת בעלה
או נתגרשה, ובאו שני עדים אחרים והכחישו את הראשונים, ואמרו, לא מת
בעלה ולא נתגרשה, מאחר שהכל מודים שהיתה אשת איש, ומכחישים זה את
זה אם הותרה מאיסורה, הרי היא בחזקת איסור, ואסורה להינשא.

ואם עברה ונישאת, מאחר שהיא ספק אשת איש, מחויבת לצאת, ומביאה
היא ובעלה אשם תלוי^ב הבא על ספק חטא^א.

אמנם לדעת תנא קמא, כן הדין כשגם אצלה הדבר ספק, אבל כשהיא אומרת
ברור לי שמת בעלי או גירשני, ונישאת לאחד מהעדים האומרים כן^ג, מאחר
שלה ולבעלה האחרון ברור שהם מותרים זה לזה, אין חייב להוציאה.

ורבי מנחם ברבי יוסי אומר, שכן הדין כשנישאת לו קודם שבאו העדים
האחרונים, אבל אם כבר באו העדים האחרונים שאמרו שהיא אסורה, ואחר
כך נישאת, אף על פי שנישאת לאחד מעדיה, ואומרת ברור לי שאני מותרת,
חייב להוציאה.

נתבאר, שאשת איש, ששני עדים מעידים עליה שהותרה על ידי מיתת הבעל או
גירושין, ושנים מכחישים אותם, אין לה להינשא לאחר, ואם אומרת שברור
לה שהותרה, ונישאת לאחד מעדיה, דעת חכמים, שאין כופים להוציאה, ורבי
מנחם ברבי יוסי אומר, שאם נישאת אחרי שבאו העדים האחרונים, כופים
להוציאה.

ורבי יוחנן מחלק בין מיתה לגט, שאם שני עדים מעידים שהותרה על ידי
שמת בעלה, ושנים מכחישים אותם, ואומרים שלא מת, ועמדה ונישאת, לא
תצא. אבל אם שני עדים מעידים שהותרה בגט, ושנים אחרים מכחישים
אותם, ואומרים שלא נתן לה בעלה גט, ועמדה ונישאת, תצא.

ולהלן יתבאר בעזה"י, מה הסיבה לחלק בין מיתה לגט.

לדעת אבני, דברי רבי יוחנן לא נאמרו כלל כששני עדים אומרים כך ושנים
מכחישים אותם, שבאופן הזה הדין כפי שנתבאר לעיל, שנחלקו בו חכמים
ורבי מנחם ברבי יוסי, ורבי יוחנן דיבר באופן שעד אחד מעיד כן ועד אחד
מכחישו.

כשעד אחד אומר מת בעלה, תקנת חכמים היא להאמינו [כמבואר במסכת
יבמות, מתוך חומר שהחמרת עליה בסופה, הקלתה לה בתחילתה], ומאחר שהעד
נאמן, נחשב הוא כשנים, [כמאמר עולא, כל מקום שהאמינה תורה עד אחד, הרי כאן
שנים], וכשבא עד אחד ומכחישו, אינו כלום, שאין דבריו של אחד מתקבלים
כנגד שני עדים^ד. ומהטעם הזה, היה ראוי להתיר לה להינשא אף לכתחילה,
אלא שלכתחילה לא רצו להתירה, משום שנאמר, "הִקְרַם מִמֶּךָ עֲקֻשׁוֹת פֶּה
וְלִזְוֹת שְׁפָתַיִם הִרְחַק מִמֶּךָ" (משלי ד' כ"ד).

אבל כשעד אחד אומר נתגרשה, לא האמינו אותו חכמים כשני עדים, ואם כן,
כשאחד אומר נתגרשה, ואחד אומר לא נתגרשה, שני עדים מעידים שהיתה
אשת איש^ה, והאומר נתגרשה, בא לבדו להוציאה מחזקתה שהוחזקה אשת
איש בשני עדים, ועד אחד אינו נאמן בדבר זה, ולכן אפילו נשאת תצא.

ולדעת רבא, דברי רבי יוחנן נאמרו כששני עדים אומרים כך ושני עדים
מכחישים אותם, באופנים שנחלקו בהם חכמים ורבי מנחם ברבי יוסי, אלא
שבהכחשת מיתה נראו לרבי יוחנן דברי חכמים, ובהכחשת גירושין נראו לרבי
יוחנן דברי רבי מנחם ברבי יוסי.

כשהעדים אומרים מת בעלה, ואומרת, ברור לי שהאמת עימהם, יש לנו לקבל
דבריה, כי יודעת, שאם יבוא בעלה, תוכחש, שהרי כשיבוא יתברר שהוא חי,
ומאחר שהיא יראה שתוכחש, לא תאמר כדברי העדים, אלא אם כן באמת

^א ר"ח הביא ירושלמי, שמואל בעא לאזדוקקי לאתתיה, אמרה ליה טמאה אני, ולמחר אמרה
טהורה אני, אמר לה, אתמול טמאה יומא דין טהורה? אמרה ליה, אתמול לא הוות בי חילא כי
ההיא שעתא, אתא שאיל לרב, אמר ליה, אם נתנה אמתלא לדבריה נאמנת. [תוס'].

^ב אפילו למאן דבעי חתיכה אחת משתי חתיכות, הכא לא בעינן שתי חתיכות, דמאן דמפרש בפרק
ספק אכל טעמא דבעינן חתיכה אחת משתי חתיכות, משום דאפשר לברר איסורו, פירוש, אפשר לברר
על ידי בקי, שיכיר חתיכה הנשאת אם חלב היא אם שומן היא, הכא נמי אפשר לברר על ידי
הזמה, ולמאן דמפרש משום דבשתי חתיכות אחת של חלב ואחת של שומן איקבע איסורא, הכי
נמי איקבע איסורא, שהיתה בחזקת אשת איש. אי נמי לאו אשם תלוי ממש קאמר, אלא כלומר
באיסור אשם תלוי. [תוס'].

^ג תימה, דבטחא קאי, דהא מסקינן בפרק ארבעה אחים, דתרי ותרי ספיקא דרבנן, ומדאורייתא
אוקמה אחזקה, ומאי משני נמי כשניסת לאחד מעדיה, הא עד נמי בחנק קאי, דאוקמה אחזקה.
ואומר רבינו תם, דחזקה דאשה דייקא ומנסבא מרעה לה להך חזקה, דמהאי טעמא נמי שרינן לה
כי ליכא עדים כלל, אף על פי שהיא בחזקת אשת איש. [תוס'].

^ד והא דתנן בפרק שני דיבמות, הרגנוהו, לא ישא את אשתו, לא ששנים מעידין כן, דבשום מקום
אין שנים חשודין, כדמוכח לקמן, דאפילו למאן דחייש לגומלין, אם שנים מעידין על זה ושנים על
זה נאמנין ... אלא כלומר שהרגו עם אנשים הרבה. [תוס'].

דף כ"ג

ברור לה הדבר, ולכן אם נישאת, לא תצא.

אבל כשהעדים אומרים נתגרשה, ואומרת כדבריהם, אין לנו לקבל דבריה, כי אפשר שמשקרת, ואינה חוששת שיבוא בעלה ויאמר לא גירשתיך, שהרי אין ראייה מביאתו שלא גירשה, [וגם אם תאמר לו בפניו שגירשה, אינה נאמנת, כפי שיתבאר בעזה"י בסמוך], ולכן אף אם נישאת תצא.

ולדעת רב אסי, אמנם דברי רבי יוחנן נאמרו כששני עדים אומרים כך ושני עדים מכחישים אותם, וכשהעדים אומרים שמת בעלה או נתגרשה בימים עברו, דעת רבי יוחנן כדעת חכמים, שבשני האופנים אם נישאת לאחד מעדיה, לא תצא, ורבי יוחנן לימד, שכשאומרים שארע הדבר היום, יש חילוק בדבר.

כשהעדים אומרים מת בעלה היום, הרי הם כאומרים מת בימים עברו, שבשני האופנים הללו, אין אנו יכולים לברר הדבר, ואין להכחיש ממה שאין ראייה לדבריהם, שהרי אפשר שנסרף היום, ולא נשאר ממנו זכר, ולכן אם נישאת לא תצא.

אבל כשהעדים אומרים נתגרשה היום, יש לנו לומר לה הרי גיטך, ואינה נאמנת לומר שאבד, כי בזמן קצר כזה לא היתה מאבדת את הגט, ומתוך שאינו בידה, טענתה מוכחשת, ולכן אף אם נישאת תצא.

האשה שאמרה לבעלה גירשתיני

אמר רב המנונא, האשה שאמר לבעלה, גירשתיני, נאמנת, אף על פי שאין בידה גט, כי חזקה היא, שאין האשה מעיזה פניה בפניה בעלה לומר לו כן, אלא אם הדבר אמת.

אכן כל זה כשאין עדים מסייעים לה במה שאומרת שנתגרשה, אבל כשעדים מסייעים לה, אפשר שתעזיז לטעון כן אף בשקר, ולפיכך אין לסמוך על דבריה, וכשהוכחו העדים, וגם עליהם לא נוכל לסמוך, הרי היא בחזקת אשת איש.

חילוק בין הכחשת עדים בקידושין לבין הכחשת עדים בגירושין

שנינו בברייתא, שכשעדים מכחישים זה את זה אם האשה נתקדשה או לא, לכתחילה לא תינשא לאחר, אולם אם נישאת לאחר, לא תצא ממנו, וכשעדים מכחישים זה את זה אם האשה נתגרשה או לא, אף בדיעבד, אם נישאת לאחר, תצא.

וביארנו התוס', שאין להעמיד הברייתא כמות שהיא, שכן, אף שמדן תורה הברייתא מיושבת, שכן מדן תורה כששתי כתות עדים מכחישות זו את זו, יש להעמיד הדבר על חזקתו, ואם כן בהכחשת קידושין יש להעמידה בחזקת פנויה, ובהכחשת גירושין יש להעמידה בחזקת נשואה, כדיני הברייתא, הלא תקנת חכמים היא, שבכל תרי ותרי יהא הדבר כספק, ואין להעמיד הדבר על חזקתו, ואם כן בהכחשת קידושין, מתקנת חכמים יש להוציאה מספק. וי"מ שדין הכחשת גירושין אינו מיושב, שכן מתוך כך שאין הברייתא מחלקת בין באו עדים עד שלא ניסת לבין באו עדים משניסת, משמע שאינה כדעת רבי מנחם בר יוסי אלא כחכמים, ולדעת חכמים כבר נתבאר, שגם בהכחשת גירושין אם נישאת לא תצא.

ונאמרו שני אופנים לבאר את הברייתא.

א. לדעת אביי הברייתא מדברת בהכחשת עד כנגד עד.

בא עד אחד והעיד על האשה שהיא מקודשת, ובא עד שני ואמר שאינה מקודשת, שני עדים מעידים שהיתה פנויה^א, והאומר נתקדשה, בא לבדו להוציאה מחזקתה שהוחזקה פנויה בשני עדים, ועד אחד אינו נאמן כנגד שני עדים, והרי היא בחזקת פנויה, ולפיכך אם נישאת לאחר, לא תצא ממנו.

וכתבו התוס', שכשאין חיזוק לטענת האומר נתקדשה, היא מותרת להינשא לאחר אף לכתחילה. והברייתא בה משמע שלכתחילה לא תינשא לאחר, מדברת באופן שיש חיזוק לדברי העד האומר נתקדשה, כגון שאנו יודעים שזרק לה קדושין, ויש ספק אם היו קרוב לו או קרוב לה, ושני עדים אלו, אחד אומר קרוב לו, ואחד אומר קרוב לה, שכיון שדואי זרק לה הקדושין, אין לנו לומר העמידנה על חזקת פנויה להתירה לכתחילה. אי נמי כגון שהיו נרות דולקות ומטות מוצעות שהיה עומד לקדש, ועד אחד אומר נתקדשה, ועד אחד אומר לא נתקדשה באותה שעה.

בא עד אחד והעיד על האשה שהיא מגורשת, ובא עד שני ואמר שאינה מגורשת, שני עדים מעידים שהיתה אשת איש, והאומר נתגרשה, בא לבדו להוציאה מחזקתה שהוחזקה אשת איש בשני עדים, ועד אחד אינו נאמן כנגד שני עדים, והרי היא בחזקת אשת איש, ולפיכך אם נישאת לאחר, תצא ממנו.

ב. לדעת רב אשי הברייתא שנויה בהיפוך ומדברת בשני עדים מכחישים שאומרים לא ראינו.

באו שני עדים ואמרו, ראינו שאשה זו נתקדשה, ובאו שנים אחרים ואמרו, לא ראינו שנתקדשה, אפילו האחרונים דרים עמה בחצר, אין עדותם כלום, כי אפשר שנתקדשה כשלא ראו, שפעמים אדם מקדש בצנעא, ואם כן מה שלא ראו אינו ראייה שלא נתקדשה, ומקבלים דברי העדים שאמרו שנתקדשה, והרי היא בחזקת אשת איש, ואם עמדה ונישאת לאחר, תצא ממנו.

באו שני עדים ואמרו, ראינו שאשה זו נתגרשה, ובאו שנים אחרים ואמרו, לא ראינו שנתגרשה, אפילו האחרונים דרים עמה בחצר, אין עדותם כלום, כי אפשר שנתגרשה כשלא ראו, שפעמים אפילו גירושין נעשים בצנעא, ואם כן מה שלא ראו, אינו ראייה שלא נתגרשה, ומקבלים דברי העדים שאמרו שנתגרשה, והרי היא בחזקת פנויה, ואם עמדה ונישאת לאחר, לא תצא ממנו. אמנם לכתחילה לא תינשא לאחר משום לזות שפתים.

הותרה משום הפה שאסר הוא הפה שהתיר ובאו עדים

א. אשת איש הייתי וגרושה אני.

נתבאר בדף כ"ב, שהאשה שהיא בחזקת פנויה, נאמרת לומר אשת איש הייתי וגרושה אני, שהפה שאסר הוא הפה שהתיר, ודווקא כשאין עדים שהיתה אשת איש, אבל אם עדים מעידים עליה שהיתה אשת איש, אינה נאמנת לומר גרושה אני.

^א לא הוה צריך להא, דאפילו ליכא אלא ההוא דאמר נתקדשה, לא תצא, דאין דבר שבערוה פחות משנים. [תוס']

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת אלישבע שולביץ ע"ה
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון ת21
מסכת כתובות טו-כח
כ"ט שבט - י"א אדר

שעד עכשיו לא נשתמרו, וכבר נפסלו, וכי בשביל כך ניתן אותן ביד הנוכרים שיבעלו אותן שוב.

"כְּשֶׁנֶגְהָ שְׂפִי צָא מִלְּפָנֵי הַשְּׁלִיט"

הדברים הנ"ל שאמר אביו של שמואל לבנו, היו "כְּשֶׁנֶגְהָ שְׂפִי צָא מִלְּפָנֵי הַשְּׁלִיט" (קהלת י"ה), כלומר, מאחר שיצאו מפיו, אף על פי שלא נתכוון לכך, נתקיימו, ונשתבו בנותיו של שמואל.

היתר בנותיו של שמואל

כשנשבו בנותיו של שמואל, העלו אותן השובים לארץ ישראל, [כדי שיפדו אותן בני ארץ ישראל]. וכשהגיעו סמוך לבית מדרשו של רבי חנינא, ביקשו בנותיו של שמואל מהשובים שימתינו להן בחוץ, ונכנסו לבדן לבית המדרש, ואמרה כל אחת, נשביתי וטהורה אני, והתירו אותן, ואחר כך נכנסו השובים לבית המדרש.

אמר רבי חנינא, בנות אדם גדול ובעל הוראה הן, שידעו לעשות באופן שיהיו מותרות. ביררו, ונדע שהן בנותיו של שמואל.

אמר רבי חנינא לרב שמן בר אבא הכהן, צא וטפל בקרובותיך, כלומר שא אחת מהן לאשה, שהן מותרות לך.

אמר לו רב שמן והלא יש שמועה, שיש עדים במדינת הים שראו שנישבו, ושמה יבואו לאחר שאשא אותה, ותאסר עלי.

השיב לו רבי חנינא, עכשיו קודם נישואין לא באו עדים, ואין לאוסרה עליו מחשש שמא יבואו [=עדים בצד אסתן ותאסר:].

וביאר רב אשי, שאם היו עדים רק על כך שנשבו, ודאי לא היה צריך לחשוש לכלום, כי גם אם היו באים, לא היתה האשה נאסרת, שכן מאחר שהותרה משום הפה שאסר הוא הפה שהתיר, שוב אינה נאסרת על פי עדים שאומרים שנשבית, כפי שנתבאר לעיל, וכאן חשש רב שמן, משום שהיתה שמועה שיש עדים על כך שנטמאו, ואף על פי כן אמר לו רבי חנינא, שאינו צריך לחוש לכך.

אשה נאמנת לטהר שבויה ואפילו כשגומלות זו את זו

נתבאר, שכשעדים מעידים על האשה שנשבית, אינה נאמנת לומר טהורה אני, [ואפילו לא ידעה שיש עדים שמעידים שנשבית, וסבורה שהיא מגלה זאת], והרי זו ספק בעולה לנוכרי ופסולה לכהונה.

ודווקא על עצמה אין האשה נאמנת לומר שהיא טהורה, אבל על חברתה היא נאמנת, שלעדות זו הקלו חכמים להאמין אפילו עד אחד, ואפילו אשה שאומרים על השבויה שלא נטמאה.

ואפילו שתי נשים, כל אחת מעידה על חברתה, שתיהן נאמנות, ושתיהן טהורות, ואין חוששים שכל אחת מעידה עבור חברתה בשקר כדי שגם היא תעיד עליה בשקר [=לא חיישין לגומלין].

- **לדעת רבי אושעיא**, מאחר שהאמינוה שהיא פנויה והותרה להינשא, מעתה, אף אם לאחר מכן באו עדים, והעידו עליה שהיתה אשת איש, **אינה יוצאת מהיתר שלה, ואם נישאת לאחר, לא תצא**^א. והטעם לכך שהיא נאמנת, כי חזקה היא, שאין אשה מעיזה פניה לומר נתגרשתי, אלא אם כן הדבר אמת^ב.

- **ולדעת רבה בר אבין**, אם לאחר שהותרה על פי עצמה באו עדים, והעידו עליה שהיתה אשת איש, **יוצאת מהיתר שלה, ולפיכך אם נישאת לאחר, תצא**. ואין להאמינה מטעם חזקה, שאין אשה מעיזה פניה לומר נתגרשתי, כי דווקא בפני בעלה אינה מעיזה לומר כן בשקר, אבל שלא בפניו היא מעיזה ומשקרת.

ב. נשביתי וטהורה אני.

נתבאר בדף כ"ב, שהאשה שהיא בחזקת כשרה לכהונה, נאמרת לומר נשביתי וטהורה אני שלא נבעלתי לפסולים, שהפה שאסר הוא הפה שהתיר, ודווקא כשאין עדים שנשבית, אבל אם עדים מעידים עליה שנשבית, אינה נאמנת לומר טהורה אני.

ולדברי הכל, זו אם מתחילה לא היו עדים על כך שנשבית, ואמרה נשביתי וטהורה אני, והאמינוה בכך, מעתה, אף אם באו עדים לאחר מכן, והעידו עליה שנשבית, **אינה יוצאת מהיתר שלה, ואם נישאת לכהן, לא תצא**. שכן גם עתה שבאו עדים, אינם מעידים עליה שנטמאת, אלא שנשבית, ומחמת החשש שמא נטמאית בשביה, אין להוציאה אותה מהיתר שהותרה כבר.

-

האשה שבאה ואמרה, נשביתי וטהורה אני, ויש לי עדים שהיו עמי כל זמן השבי, ויכולים להעיד שלא נתייחדתי עם נוכרי, וטהורה אני, אין אומרים, נמתין עד שיבאו עדים, אלא מתירים אותה מיד.

התירוה לינשא, ואחר כך באו עדים שנשבית, ואמרו, אין אנו יודעים אם נטמאת או לא, אף על פי כן לא תצא מהיתר שלה.

ואם באו עדים שמעידים שנטמאת, אפילו יש לה כמה בנים מן הכהן הזה שנשאה, תצא.

שמירת שבויים שכבר נפסלו

מעשה ובאו שבויים ישראליות לנהרדעא, שהובאו לשם כדי שיפדו ישראל, והושיב אביו של שמואל שומרים עליהן, שלא יבעלו אותן הנוכרים עד שיפדו אותן.

אמר לו שמואל בנו, ועד עכשיו מי שמר עליהן, [כלומר מה תועלת יש בשמירתן, הלא עד עכשיו לא נשמרו, וכבר נפסלו לכהונה].

והשיב לו אביו, אילו בנותיך היו, האם היית מזלזל בהן כל כך, [כלומר ומה בכך

^א ותוסי' כתבו, שתנשא לכתחלה, דלא שייך לזות שפתים כלל. אבל אין לפרש ... דלא תצא מהיתרה הראשון לענין דאם נשאת לא תצא, אבל לכתחלה לא תינשא, כדמשמע גבי בנתיה דמר שמואל בסמוך, שהתירן לכתחילה. [תוס'].

^ב אף על גב דרב המנונא איירי בפניו, מכל מקום לענין ניסת ואחר כך באו עדים, מהני שלא בפניו. [תוס'].

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת אלישבע שולביץ ע"ה
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון ת21
מסכת כתובות טו-כח
כ"ט שבט - י"א אדר

מעידה עליה ועל חברתה

שנינו ברייתא, בה נתבאר ארבעה אופנים ששבויה אחת מעידה על עצמה ועל חברתה, ובכל אחד מהאופנים נתפרש בברייתא במה היא נאמנת ובמה אינה נאמנת. והעמידו את הברייתא בשני אופנים.

א. ביאור הברייתא כדברי אביי.

אמרה, "אני טמאה וחברתי טהורה" – בין יש עדים שנשבו, ובין אין עדים שנשבו, היא נאמנת לטמא עצמה, ונאמנת לטהר את חברתה.

אמרה, "אני טהורה וחברתי טמאה" – אם אין עדים שנשבו, נאמנת לטהר עצמה, ולא נאמנת לטמא חברתה. ואם יש עדים שנשבו, אינה נאמנת לטהר עצמה, וחברתה טמאה אף בלא עדותה.

אמרה, "אני טמאה וחברתי טמאה" – אם אין עדים שנשבו, נאמנת לטמא עצמה, ולא נאמנת לטמא חברתה [ומשתריא חברתה אפומא דנפשה]. ואם יש עדים שנשבו, אף בלא דבריה שתייהן טמאות.

אמרה, "אני טהורה וחברתי טהורה" – אם אין עדים שנשבו, נאמנת לטהר עצמה, וגם לטהר את חברתה. ואם יש עדים שנשבו, לטהר עצמה אינה נאמנת, ולטהר את חברתה נאמנת.

ב. ביאור הברייתא כדברי רב פפא.

שני עדים מעידים על שתי נשים שנשבו, ואמרה האחת, "אני טמאה וחברתי טהורה", ועד אחד אומר להיפך, "את טהורה וחברתיך טמאה", במה שאמרה על עצמה שהיא טמאה, היא נאמנת, שהרי החזיקה עצמה טמאה [=שויתה לנפשה חתיכה דאיסורא], וגם במה שאומרת על חברתה שהיא טהורה, היא נאמנת, שהרי בשבויה הקלו להאמין אף לעד אחד או לאשה לטהרה, ומאחר שהיא נאמנת לטהר את חברתה, אין עד אחד נאמן להכחישה.

שני עדים מעידים על שתי נשים שנשבו, ואמרה האחת, "אני טהורה וחברתי טמאה", ועד אחד אומר להיפך, "את טמאה וחברתיך טהורה", במה שאמרה על עצמה שהיא טהורה, אינה נאמנת, שהרי עדים מעידים שנשבת, וגם במה שאומרת על חברתה שהיא טמאה, אינה נאמנת, שהרי עד אחד אומר שהיא טהורה, ובשבויה הקלו להאמין לעד אחד המטהר, ואין אשה נאמנת להכחישו.

שני עדים מעידים על שתי נשים שנשבו, ואמרה האחת, "אני טמאה וחברתי טמאה", ועד אחד אומר להיפך, "את טהורה וחברתיך טהורה", במה שאמרה על עצמה שהיא טמאה, היא נאמנת, שהרי החזיקה עצמה טמאה [=שויתה לנפשה חתיכה דאיסורא], ובמה שאומרת על חברתה שהיא טמאה, אינה נאמנת, שהרי עד אחד אומר שהיא טהורה, ובשבויה הקלו להאמין לעד אחד המטהר, ואין אשה נאמנת להכחישו.

ואף שכבר נתבאר, שנאמנת לאסור עצמה כנגד עד המכחישה, ואינה נאמנת לאסור חברתה כנגד עד המכחישה, הוצרכו לומר שגם באופן הזה אינה נאמנת, כי היה מקום לומר, באמת שתייהן טהורות, והסיבה שמקלקלת עצמה, כי אומרת, "תמות נפשי עם פלשתים" (שופטים ט"ז ל), ולא תהא נאמנת לקלקל עצמה.

שני עדים מעידים על שתי נשים שנשבו, ואמרה האחת, "אני טהורה וחברתי טהורה", ועד אחד אומר להיפך, "את טמאה וחברתיך טמאה", במה שאמרה

על עצמה שהיא טהורה, אינה נאמנת, שהרי עדים מעידים שנשבת. ובמה שאומרת על חברתה שהיא טהורה, היא נאמנת, שהרי בשבויה הקלו להאמין אף לעד אחד או לאשה לטהרה, ומאחר שהיא נאמנת לטהר את חברתה, אין עד אחד נאמן להכחישה.

ואף שכבר נתבאר, שאינה נאמנת להתיר עצמה כנגד עד המכחישה, ונאמנת להתיר חברתה כנגד עד המכחישה, הוצרכו לומר, שגם באופן הזה היא נאמנת להתיר את חברתה, כי היה מקום לומר, דווקא כשאוסרת עצמה, נאמנת להתיר חברתה, אבל כשמותרת עצמה, שמא מחמת עצמה אומרת על חברתה שהיא מותרת, וכשם שאינה נאמנת על עצמה, גם על חברתה לא תהא נאמנת. וי"ג שהחידוש הוא שהיא נאמנת להתיר גם כשעד כשר מכחיש אותה.

גומלין בעדות כהונה

בהמשך יתבאר בעזה"י, שנחלקו חכמים, איזו עדות מועילה להחזיק אדם ככהן.

ולדעת תנא קמא של משנתנו, עד אחד גם כן נאמן על כך [לענין שיהיה מותר לאכול בתרומה כפי שיתבאר בעזה"י בהמשך], וכל שהעיד עליו עד אחד שהוא כהן הרי זה בחזקת כהן [לאכול בתרומה].

ואפילו שני אנשים, כל אחד מעיד על חברו שהוא כהן, שניהם נאמנים, ושניהם מוחזקים ככהנים [לאכול בתרומה], ואין חוששים שכל אחד מעיד לחברו בשקר, כדי שגם הוא יעיד עליו בשקר [=לא חיישינן לגומלין].

דינים ששנינו בהם נאמנות משום הפה שאסר הוא הפה שהתיר

מתחילת הפרק ועד דף זה נשנו מספר דינים, שבהם אנו מאמינים לטענה משום שהפה שאסר הוא הפה שהתיר, ולהלן נחזור עליהם בקצרה, ונבאר בעזה"י, מדוע הוצרכו לשנותם.

ד"ן א. האומר לחבירו, שדה זו של אביך היתה ולקחתיה ממנו, נאמן, שהפה שאסר הוא הפה שהתיר (דף ט"ו).

ד"ן ב. עדים שהיו חתומים בשטר שאינו מקוים, ונדרשו לקיימו, ואמרו, אמת כתב ידינו הוא זה, אבל אנוסים היינו, או קטנים, או קרובים, נאמנים, שהפה שאסר הוא הפה שהתיר (דף י"ח).

והוצרכו לשנות את שני הדינים הללו, ולא היה די באחד מהם.

שהדין הראשון מלמד, שיש להאמין לאדם בטענתו משום הפה שאסר הוא הפה שהתיר, גם כשטוען כן לחזק דבריו וטענותיו לעצמו, שאומר השדה שלי. שלא כמו בדין השני, שבו מבואר שהעדים המעידים לאחר, נאמנים משום הפה שאסר הוא הפה שהתיר. ויש סברא לומר שכשמעיד לאחר יהיה נאמן יותר ממה שיהיה נאמן כשטוען לעצמו.

והדין השני מלמד, שיש להאמין לאדם משום הפה שאסר הוא הפה שהתיר, גם כשאין הדבר נוגע לממון עצמו ולא יפסיד [=ליכא דררא דממונא] אם לא יאמינו לו, שמעיד בדבריו לאחר. שלא כמו בדין הראשון, שהוא טוען כן כדי להעמיד הקרקע בידיו, והדבר נוגע לממון עצמו ולהצלתו מהפסד [=איכא דררא

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת אלישבע שולביץ ע"ה
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון ת"ח 21
מסכת כתובות טו-כח
כ"ט שבט - י"א אדר

מי שהעיד עליו עד אחד שהוא כהן

לדעת תנא קמא במשנתנו, עד אחד נאמן להעיד על אדם שהוא כהן, ואפילו אם גם אותו אדם מעיד עליו, שניהם נאמנים בעדותם, ושניהם מוחזקים לכהנים, ואין חוששים שהם משקרים, לומר כל אחד על חברו, כדי שיאמר גם הוא עליו [=אין חוששים לגומלין]. אכן מהברייתא **מבואר, שעד אחד אינו נאמן בעדות זו, אלא להחזיק אדם ככהן להיות מותר לאכול בתרומה, אבל לענין יוחסין עשו מעלה, ורק על פי שני עדים הוא מוחזק כהן להשיאו אשה מיוחסת**,¹ [וכמו כן אם היו שלושה, וכל שנים מעידים על השלישי, נאמנים אף להשיאו אשה].

ורבי יהודה חולק, ואומר, שגם לענין תרומה, אין עד אחד נאמן להחזיק אדם ככהן.

ונאמרו שני אופנים בביאור מחלוקת רבי יהודה וחכמים.

א. נחלקו אם חוששים לגומלין.

מתחילה אמרו, שלדברי הכל, עד אחד נאמן להעיד על אדם שהוא כהן [להיות מותר לאכול בתרומה], ולא נחלקו חכמים ורבי יהודה אלא כשהיו שנים, וכל אחד מעיד על חברו.

לדעת חכמים – אין חוששים לגומלין,² ושניהם נאמנים זה על זה, ושניהם מוחזקים לכהנים [לאכול תרומה].

ולדעת רבי יהודה – כששניהם מעידים זה על זה, חוששים לגומלין, ואינם נאמנים.

ב. נחלקו אם מעלין מתרומה ליוחסין.

לפי התירוץ האחרון בגמרא אפשר שלדברי הכל במקום שעד אחד נאמן הוא נאמן גם כשיש שנים וכל אחד מעיד על חברו ואין לחוש לגומלין. ומחלוקת רבי יהודה וחכמים היא אם מקבלים עד אחד האומר על אדם שהוא כהן ואפילו אותו אדם אינו חוזר ומעיד עליו.

לדעת רבי יהודה – מי שהחזיק להיות אוכל בתרומה, החזיק לכהן גמור אף לענין יוחסין [=מעלין מתרומה ליוחסין], ומאחר שלענין יוחסין אין מקבלים עד אחד שמעיד על אדם שהוא כהן, גם לענין תרומה אין מקבלים דבריו של עד אחד, כי אם יקבלו דבריו להאכיל את אותו אדם תרומה, ממילא יחזק אותו אדם לכהן גם לענין יוחסין.

¹ פירש בקונטרס, משום חשש ממזרות ונתינות. וקשה, דלהכי ליכא למיחש ... ונראה לרבינו תם, דלהשיאו אשה דקאמר, היינו להשיאו בדוקה מארבע אמהות ... ואין נאמן אם ישא אשה בדוקה, להכשיר בתו לכהן בלא בדיקה, אלא יצטרך לבדוק אחרי, והוא הדין דמצי למימר, ואינו נאמן להכשירו לעבודה. ואותה בדיקה היא משום חללות ... ולא משום ספק ממזרות ונתינות ... ואם תאמר, אי משום חללות בודקין, לא יבדקו אלא יחוס אביה לבד ... ויש לומר מאחר שהצריכו לבדוק את יחוס האב משום חללות, אגב חללות הוצרכו לבדוק כל פסול שבה גם של ממזרות ונתינות. וכולה הך שמעתין דמצרכי בדיקה להשיא בתו לכהן אתיא כרבי מאיר דרבנן פליגי עליה התם ולא מצרכי בדיקה ואמרי כל משפחות בחזקת כשרות הן עומדות ואין צריך אפילו עד אחד כדי להכשיר בתו לכהונה. ומיהו להכשיר בנו או עצמו לעבודה, צריך, דלאו בחזקת כהונה עומד. אי נמי אפילו כרבנן, וביצא עליו ערער, כדקאמר התם במילתייהו דרבנן במה דברים אמורים, שלא יצא עליו ערער כו'. [תוס'].
² לפי פירוש ר"ח המובא להלן, דווקא כשכלי אומנותם בידם אמרו חכמים שאין לחוש לגומלין.

דמוטא³. ויש סברא לומר שכשטוען להצלת עצמו יהיה נאמן יותר, שכן אם לא שברור אצלו שהשדה שלו, לא היה אומר של אביך היתה, וגורם לעצמו הפסד ממון, וכשאומר תחלת דבריו, "ישל אביך היתה", על שם סופו אמרו, לגמור בהן "ולקחתיה הימנו"⁴. מה שאין כן, כשעדים אומרים, "זה כתב ידינו ופסולים היינו", שאפשר שמתחילה, כשאמרו "כתב ידינו הוא", נתכוונו לקיים השטר, ואחר כך חזרו בהם, ואמרו, "אנוסים היינו".

דף כ"ד

ד"ג. האשה שאמרה, **אשת איש הייתי וגרושה אני, נאמנת ומותרת לכל אדם, שהפה שאסר הוא הפה שהתיר** (דף כ"ב).

והוצרכו לשנות גם את הדין השלישי, וגם את שני הדינים הראשונים.

משני הדינים הראשונים למדנו, שלענין ממון אדם נאמן במיגו הפה שאסר הוא הפה שהתיר.

ומהדין השלישי למדנו, שגם לענין איסור והיתר אדם נאמן, במיגו הפה שאסר הוא הפה שהתיר.

ד"ד. האשה שאמרה, **נשביתי וטהורה אני, נאמנת ומותרת לכהן, שהפה שאסר הוא הפה שהתיר** (דף כ"ב).

ודין זה נצרך ללמד שבטענה זו היא נאמנת גם לענין זה שאם באו עדים אחר שנישאת, לא תצא⁵. אמנם י"א שגם בדין ג' היא נאמנת בטענתה, שאפילו אם באו עדים אחר שנישאת, לא תצא, ולדבריהם, לא נצרך הדין האחרון ללמד חידוש בענין נאמנות שמחמת הפה שאסר הוא הפה שהתיר, אלא נשנה אגב הדין שאחריו, ששתי נשים נאמנות להעיד זו על זו שהן טהורות, ואין לחוש לגומלין⁶.

ומה ששנו כן גם לענין שנים המעידים זה על זה שהם כהנים, שהם נאמנים, ואין לחוש לגומלין, כי בדבר זה נחלקו חכמים ורבי יהודה כפי שיתבאר בעזה"י, ושנו דין זה לפרש מחלוקתם⁷.

³ ור"ח פירש, שהאומר הוא מוחזק בשדה, אבל העדים אין בידם כלום. [תוס'].
⁴ שכשהטוען בא להציל עצמו מהפסד ממון, מאחר שידוע שאם לא יקבלו דבריו יפסיד ממון, ודאי העלה על דעתו שטוב לו לשתוק לגמרי, מאשר לגלות שבאמת היתה השדה של אביו של זה, ומאחר שבוודאי היה יודע שיוכל להציל הממון בשתיקתו, ואף על פי כן לא שתק, אלא אמר של אביך היתה וקניתייה ממנו, הוא נאמן.
⁵ וקשה לרשב"א, אמאי לא אמר, משום דבעי למיתני סיפא אם יש עדים שנשבית ואמרה טהורה אני אינה נאמנת. ויש לומר דמשום הא לא אצטרך, דמסיפא דמתניתין שמעינן לה, דקתני סיפא, עיר שכשוה כרכום, כל כהנות שנמצאו בתוכה פסולות, ואינה נאמנת לומר טהורה אני. [תוס'].
⁶ דאי לאשמעינן דאחת נאמנת על חברתה, הא בהדיא תנן, דאפילו עבד ושפחה נאמנים. [תוס'].
⁷ ובשתי נשים משמע דלא פליג רבי יהודה, משום דבשבייה הקילו. וקשה, דלקמן אשכחן איפכא, דמסיח לפי תומו נאמן בתרומה אפילו על פי עצמו, כדאמר גבי יוחנן אוכל חלות דהעלהו רבי לכהונה על פיו, וגבי שבוייה תני לקמן, הכל נאמנים להעידה, חוץ מבעלה, ומוקי לה במסיח לפי תומו. ומיהו למאי דמוקמינן פלוגתייהו במעלין מתרומה ליוחסין ניחא, דטעמא דמחמיר רבי יהודה טפי בתרומה מבשבייה, משום דמעלין מתרומה ליוחסין, אבל רבי דמיקל טפי בתרומה במסיח לפי תומו, היינו משום דקסבר דאין מעלין מתרומה ליוחסין כדאמר לקמן. אבל למאי דמוקי פלוגתייהו משום גומלים קשה. ויש לומר דבתרומה דרבנן דוקא הוא דמתכשר במסיח לפי תומו, כדמשמע בהגוזל בתרא, אבל בתרומה דאורייתא לא. [תוס'].
⁸ לפי פירוש ר"ח המובא להלן, דווקא כשכלי אומנותם בידם אמרו חכמים שאין לחוש לגומלין.

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת אלישבע שולביץ ע"ה
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון ת21
מסכת כתובות טו-כח
כ"ט שבט - י"א אדר

ולדעת חכמים – מי שהוחזק להיות אוכל בתרומה, לא הוחזק לכהן גמור אף לענין יוחסין [=אין מעלין מתרומה ליוחסין], ואם כן, נוכל לקבל דברי עד אחד שמעיד עליו שהוא כהן, ולהאכילו תרומה על פיו, שהרי לא יביא הדבר לכך שיוחזק כהן גם לענין יוחסין.¹

ולדעת חכמים – אם היה עם הארץ שאינו נאמן על המעשרות, אינו נאמן במה שאומר ששל חבירו מעושר, אף על פי שאנו רואים שמודה ששלו אינו מעושר, ואם כן לכאורה אינו כשאר עם הארץ, שהם חשודים לומר על כל דבר שהוא מעושר גם כשאינו כן. והסיבה שאינו נאמן, כי יש לחוש, שמהם מערימים, אמור אתה כאן ששלי מעושר, ואני אומר במקום אחר ששלך מעושר [=חיישינן לגומלין].

ולדעת רבי יהודה – אין לחוש להערמה זו, ומאחר שאנו רואים שעל מה שאינו מעושר אומר שאינו מעושר, נאמן כשאומר על של חבירו שהוא מעושר [=לא חיישינן לגומלין].

מגנה סחורתו ומשבח סחורת חבירו

נכנסו לעיר חמרים סוחרי תבואה, שמוליכים תבואה ממקום הזול למוכרה בכרכים, והחל אחד מהם לשבח סחורת חבירו, ולזלזל בסחורת עצמו, ואמר, שלי חדש, שלא יבש כל צרכו, ושל חבירי ישן, שיבש כל צרכו,² שלי אינו מעושר, ושל חבירי מעושר.

ולדעת חכמים – אם היה עם הארץ שאינו נאמן על המעשרות, אינו נאמן במה שאומר ששל חבירו מעושר, אף על פי שאנו רואים שמודה ששלו אינו מעושר, ואם כן לכאורה אינו כשאר עם הארץ, שהם חשודים לומר על כל דבר שהוא מעושר גם כשאינו כן. והסיבה שאינו נאמן, כי יש לחוש, שמהם מערימים, אמור אתה כאן ששלי מעושר, ואני אומר במקום אחר ששלך מעושר [=חיישינן לגומלין].

ולדעת רבי יהודה – אין לחוש להערמה זו, ומאחר שאנו רואים שעל מה שאינו מעושר אומר שאינו מעושר, נאמן כשאומר על של חבירו שהוא מעושר [=לא חיישינן לגומלין].

והנה לכאורה סברותיהם בזה הפוכות מסברותיהם לענין עדות עד אחד על כהן, ששם נתבאר מתחילה, שלדעת חכמים אין חוששים לגומלין, ולדעת רבי יהודה חוששים לגומלין.

ומחמת הקושיה הזו אמר רב אדא בר אבהו אמר רב, מוחלפת השיטה, כלומר, באחד מהמקומות הוחלפו שמות החכמים ביניהם, אבל באמת, האומר כאן חוששים לגומלין, אומר זאת גם כאן, והאומר כאן אין חוששים לגומלין, אומר זאת גם כאן.

ואביי ורבא אמרו, שלא נתחלפו שמות החכמים, ולדעת חכמים, אף שברוך כלל אין לחוש לגומלין, בדין זה יש לחוש, וכמו כן לדעת רבי יהודה, אף שברוך כלל יש לחוש לגומלין, בדין זה אין לחוש.

¹ ואם תאמר, ובאיו סברא פליגי, לימרו תרוייהו דמעלין, ונצטרך שני עדים בתרומה, או לימרו תרוייהו דלא מעלין, ולא יצטרך אלא עד אחד בתרומה. ויש לומר דבהא פליגי, דמר סבר חיישינן שמה יעלו מתרומה ליוחסין, לפיכך הצריכו שני עדים, ומר סבר דלא חיישינן. [תוס'].

² דסתם ישן טוב מן החדש בעת הגורן, כדאמרינן באיזהו נשך, היו חדשות מארבע וישנות משלש. [רש"י]. בפרק אף על פי פירש בקונטרס, די"מ משום עומר, ולא מילתא היא, דאם כן מאי מתרץ בדמאי הקילו, התיינת דמאי, חדש ישן מאי איכא למימר, ועוד דלא מצינו בשום מקום שנחשדו עמי הארץ על החדש. **ורשב"א פירש, דקאי אשביעית, וקאמר שלי חדש וגדל בשביעית ואסור להשתותו אחר הביעור, ושל חבירי ישן וגדל בשנה שעברה ... וכי משני בדמאי הקילו, בשביעית לא חש לתרץ, דפשיטא ליה להש"ס דרבי יהודה מיקל בשביעית ... ואין נראה לרבינו תם, דסתם עמי הארץ לא נחשדו אשביעית ... ועוד קשה לרבינו תם ... **ופירוש הקונטרס נראה לרבינו תם עיקר, דלהשביח קאמר, ולרבותא דרבי יהודה נקטיה, דאף על פי שמגרע את שלו ומשביח את של חבירו, ומיחויי טפי כגומלין, אפילו הכי נאמנין.** ואם תאמר אם כן מאי קשה ליה דרבנן אדרבנן, דלמא הכא הוא דחיישינן לגומלין, דדומה שהן גומלין כדפירשת. ויש לומר דאי לא דחיישינן לגומלין בעלמא, משום הכי לא הווי חיישינן טפי. [תוס'].**

קדר שהניח קדרותיו

מוכר קדרות, שיש לפניו קדרות הרבה למכירה, אם הוא חבר, כל קדרותיו בחזקת טהורות, עד שיתעורר ספק בדבר.

ולהלן יתבאר בעזה"י מה דין הקדרות הללו, אם הניח אותן והלך, כגון שירד למעיין לשתות, וחזר, האם יש לחוש, שכשהלך נגעו בהן טמאים או לא.

אם היו כלי אומנותו בידו, כלומר שהיה נושא כלי מכירה, וניכר שקדרות אלו עומדות למכירה, כולן טמאות, כי כשניכר שהקדרות עומדות למכירה, יד הכל ממשמשת בהן לבודקו, כדי לקנותו, ואם כן בוודאי נגעו בהן בני אדם, ונטמאו.

ואם אין כלי אומנותו בידו, כלומר שאינו נושא עמו כלי מכירה, לא ניכר שקדרות אלו עומדות למכירה, כולן טהורות, כי אין דרך בני אדם לגעת בקדרות שאינן עומדות למכירה.

ואם הניח הקדרות בצידי רשות הרבים, אף על פי שאין כלי אומנותו בידו, החיצונות שלצד רשות הרבים טמאות, כי בני אדם עוברים שם, ומתחככים בהן, ובגדיהם עוברים על פני אוירן, ובגדי עם הארץ טמאים, ומטמאים את הקדרות החיצונות, אבל הפנימיות, הרחוקות מעוברי הדרכים טהורות.

³ ומיהו בפרק קמא דשבת, אהיה דלא יאכל זב פרוש עם זב עם הארץ, מפרש אביי, שמה יאכילנו דברים שאינם מתוקנים, ולא סמיך ארוב עמי הארץ מעשרין כדקאמר רבא, התם סבירא ליה דלהיה מלתא מחמירין, ולא סמכינן ארובא. וכן רבא בסוף הניזקין, גבי משאלת אשה נפה ... ולא בעי למיסמך ארוב עמי הארצות דמעשרין לענין לסייע ידי עוברי עבירה, דנראה לו לענין זה להחמיר. [תוס'].

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת אלישבע שולביץ ע"ה
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון 211
מסכת כתובות טו-כח
כ"ט שבט - י"א אדר

העלות משטרות ליוחסין

בא לפנינו שטר שחתומים בו עדים, ואחד מהעדים חתם, "אני פלוני כהן עד",
אין מזה ראייה שבאמת הוא כהן, שהרי הוא אומר זאת על עצמו, ולא אחרים
מעידים על כך.

ונחלקו רב הונא ורב חסדא, מה הדין כשבשטר כתוב "אני פלוני כהן לויתי
מנה מפלוני", והעדים חתומים על השטר. האם עדותם היא על כל מה שכתוב
בשטר, והרי הם כמעידים שאותו פלוני הוא כהן, ובכך הוחזק כהן [=מעלין
משטרות ליוחסין]. או שאינם מעידים אלא על מה שנכתב השטר בשבילו,
כלומר על ההלוואה, ואין ראייה מעדותם שאותו פלוני הוא כהן [=אין מעלין
משטרות ליוחסין].

העלות מנשיאות כפים ליוחסין

נתבאר לעיל, שנחלקו חכמים ורבי יהודה, אם מעלים מתרומה ליוחסין. לדעת
רבי יהודה, מעלים מתרומה ליוחסין, והרואה שמאכילים אדם תרומה בחזקת
שהוא כהן, מעיד עליו בכל מקום שהוא כהן אף לענין יוחסין. ולדעת חכמים,
אין מעלים מתרומה ליוחסין, והרואה שמאכילים אדם תרומה בחזקת שהוא
כהן, אינו מעיד עליו בכל מקום שהוא כהן אף לענין יוחסין.

ונחלקו רב חסדא ורבי אבינא אם מעלים מנשיאות כפים ליוחסין או לא.

לדברי אחד מהם, גם רבי יהודה, האומר, שמעלים מתרומה ליוחסין, לא אמר
אלא שמעלים מתרומה ליוחסין, שכן זר האוכל תרומה חייב מיתה, ולפיכך,
כשהוחזק אדם לאכול תרומה, ודאי כהן גמור הוא, ויש להחזיקו כהן אף
ליוחסין, אבל זר הנושא כפיו, אינו עובר אלא באיסור עשה, שהוא איסור קל,
ואפשר שישראל הוא, ואינו חושש לאיסור הזה, ולפיכך כשהוחזק אדם לשאת
כפיו, לא הוחזק להיות כהן לכל דבר [=אין מעלין מנשיאות כפים ליוחסין].

ולדברי אחד מהם, גם חכמים, האומרים, שאין מעלים מתרומה ליוחסין, לא
אמרו אלא שאין מעלים מתרומה ליוחסין, שכן אכילת תרומה נעשית בצנעא,¹
ואפשר שישראל הוא ואף על פי כן מעיז ואוכל תרומה שאין זו עזות כל כך

¹ ואם תאמר, ואמאי לא חשיב ליה בהדי הנך דתנן בעשרה יוחסין, אין בודקין מן המזבח ולמעלה
ולא מדוכן כו'. ויש לומר, דהך דשטרות מלתא דפשיטא היא, דכיון דאכולא מלתא קמסהדי, אם
כן הוי עדות גמור, ולכך לא קא חשיב עדים. [תוס'].

² ואם תאמר, ואי לא אכולא מילתא קמסהדי, אם כן עדים חתמי אף על גב דלא ידעי אי כהן הוא
אי לאו, ואם כן הא דתנן בגט פשוט, שני יוסף בן שמעון הדרין בעיר אחת, אם היו משולשין יכתבו
כהן, ומה מועיל כיון שעדים חותמין אף על פי שאין מכירים בו אם הוא כהן, והרי הוא יכול
להערים ולכתוב שטר אחר בשם חבירו כהן, ויוציא ממון מחבירו כהן. ויש לומר דהיכא דהוחזקו
שני יוסף בן שמעון, ודאי אכולא מילתא קא משהדי, כי אז הן צריכין לידע אם בן כהן הוא, והתם
ודאי מעלין משטרות ליוחסין, והכא מביעיא לך היכא דלא הוחזקו. [תוס'].

³ תימה מה תולה באכילה והא פשיטא דלכולי עלמא אין מעלין מאכילת תרומה ליוחסין, דהא
איכא למיחש דלמא עבד כהן הוא, אלא בחלוקת תרומה בגורן הוא דפליגי, אם מעלים ליוחסין
אם לאו. ובמעלין מתרומה ליוחסין לא איפליגו בה תנאי בהדיא, אלא דתליא הא פלוגתא
בפלוגתא אם חולקין תרומה לעבד בלא רבו אם לאו, למאן דאמר חולקין, אין מעלין, דדלמא עבד
הוא, והכי איבעי ליה למימר הכא, אפילו למאן דאמר אין מעלין, הני מילי תרומה, דחולקין לעבד
בלא רבו, ואיכא למיחש דלמא עבד הוא, אבל נשיאות כפים, לעולם אימא לך דמעלין דאין עבד
נושא כפיו. [תוס'] ונראה לי דשפיר נקט דמתאכלא בצניעא, דלמאן דאמר מעלין, מאכילת תרומה
נמי מעלין, ובענין דליכא למיחש שהוא עבד, שיצא מבית הספר ... [ת"י].

כשעושה דבר זה בצנעא, אבל נשיאות כפים היא בפרהסיא, ועזות גדולה היא
לישראל לשאת כפיו, ובוודאי לא יעשה כן, ואם הוא נושא כפיו, ודאי כהן גמור
הוא לכל דבר [=מעלין מנשיאות כפים ליוחסין].

גדולה חזקה

רבי יוסי אומר, גדולה חזקה, ואין ביי"ד יכול להוציא דבר מחזקתו.

שכן מבואר בספר עזרא (ב' ס"א-ס"ב) שכשעלו בני הגולה, מאחר שהיו ביניהם
כהנים שהתחתנו בגולה בגויי הארץ, ובניהם פסולים וחללים, הוצרכו הכהנים
להביא יחוסייהם, כדי שיוכלו לשרת במקדש, ונאמר, "וּמִגְּנֵי הַכֹּהֲנִים בְּנֵי
הַבְּיָהּ בְּנֵי הַקּוֹץ בְּנֵי בְרָזְלֵי אֲשֶׁר לָקַח מִבְּנוֹת בְּרָזְלֵי הַגִּלְעָדִי אִשָּׁה וַיִּקְרָא עַל
שְׁמֹם. אֵלֶּה בְּקִשּׁוֹ כְּתָבָם הַמִּתְיַחֲשִׁים וְלֹא נִמְצְאוּ, וַיִּגְּאֻלוּ [=נפסלו] מִן הַכֹּהֲנִים.
וַיֹּאמֶר הַתְּרַשֵּׁתָא [=נחמיה בן חכליה] לָהֶם אֲשֶׁר לֹא יֵאָכְלוּ מִקִּדְשֵׁי הַקִּדְשִׁים עַד
עָמַד פְּהוּ לְאוֹרִים וּלְתַמִּים", כאדם שאומר לחבירו, עד שיבא המשיח לא יאכלו
מקדשי הקדשים, [שכן אורים ותומים לא היו במקדש שני].

ומתוך כך שאמר להם, "אֲשֶׁר לֹא יֵאָכְלוּ מִקִּדְשֵׁי הַקִּדְשִׁים", משמע שדווקא
מקדשי המקדש פסלים, כי לא נמצאו מיוחסים, אבל תרומה, שהיו רגילים
לאוכלה בגולה, הרי הם בחזקתם, ולא נפסלו מלאכלה, הרי שגדולה חזקה.
[לפי התירוץ הראשון בגמרא, מאחר שלענין תרומה הם בחזקת כהנים, אף
שבגולה לא הוחזקו לאכול אלא בתרומת חוצה לארץ, שהיא מדרבנן, כשבאו
לארץ, יאכלו גם בתרומת הארץ, שהיא דאורייתא. ולפי התירוץ השני, גם
בארץ לא יאכלו אלא בתרומת פירות, שהיא דרבנן, כפי שהוחזקו לאכול
בחוצה לארץ תרומה דרבנן, ולא גזרו עליהם שמא יבואו לאכול תרומה
דאורייתא], וכמו כן מאחר שהיו רגילים לשאת כפיהם בגולה, הרי הם
בחזקתם, ונושאים כפיהם גם עתה. הרי שגדולה חזקה.

ואמר רבא לרב נחמן בר יצחק, שמכאן ראייה שאין מעלין מנשיאות כפים
ליוחסין, כי אם מעלין, היאך הניחו לאותם כהנים לשאת כפיהם, הלא על ידי
שישאו כפיהם, יבואו להחזיקם ככהנים גמורים, ומה הועילו בתקנתם.

ודחו ראייה זו ואמרו, שאפשר שבדרך כלל מעלין מנשיאות כפים ליוחסין, ואף
על פי כן הניחו לאותם כהנים לאכול תרומה ולשאת כפים, ולא חששו
שיחזיקו אותם ככהנים גמורים גם ליוחסין, משום שחזקתם ככהנים
הוחלשה, שהרי הכל רואים שאר כהנים אוכלים קדשי המקדש, והם אינם
אוכלים¹, ולפי התירוץ השני בגמרא יש היכר נוסף, שכל הכהנים אוכלים

¹ ואם תאמר ואמאי לא חשיב תרומה ונשיאות כפים בהדי הנך דתנן בעשרה יוחסין, אין בודקין
מן המזבח ולמעלה ולא מדוכן. ואומר רבינו תם, דתרומה בכלל מזבח, ונשיאות כפים בכלל דוכן
... ומיהו קשה אמאי לא חשיב ספר תורה שקרא בחזקת כהן, כדלקמן. ויש לומר דאיכא למימר
דתנא ושייר כולהו. ובספר הישר פירש רבינו תם, דלאו בעבודת מזבח ממש איירי, אלא כגון
הפשת וניתוח דברים הכשרים בורים, דלא היו מניחין לעשות אותם אלא למיחוסיין מן המשיאין
לכהונה, אבל מילי דכהונה, כגון תרומה ונשיאות כפים וספר תורה לא איצטרך למתני. [תוס'].

² וקצת קשה, דמכל מקום תיקשי למאן דאמר מעלין, אמאי לא אסקיניהו לקדשי מזבח וליוחסין.
ונראה לרבינו תם דריע חזקיהו היינו שהיו מיחסים אותם אחר בני ברוילי שהיה ישראל, ועוד
שלא מצאו כתבם, והיכא דאיתרע חזקה אין מעלין לכולי עלמא. אבל קשה, דפריך מעיקרא אתי
לאסקיניהו, הוה ליה למיפריך אמאי נגאלו כלל מן הכהונה. ויש לומר דשפיר הוה ידע דריע
חזקיהו, ומשום הכי לא אסקיניהו, אלא דהוה סלקא דעתך דאף על גב דריע חזקיהו איכא

תרומה דאורייתא, והם אוכלים רק תרומה דרבנן, ומאחר שיש היכר גדול שאינם מוחזקים ככהנים גמורים, אין לחוש אם יאכלו תרומה וישאו כפיהם.

בסוריא, הוחזק כהן, כי בוודאי לא היו מניחים מי שאינו כהן לאכול חלה.³
ג. חילוק מתנות בכרכים.

דף כ"ה

במה נאסרו בני ברזילי לאכול

נתבאר, שלפי התירוץ הראשון בגמרא, אותם כהנים בני ברזילי שלא נמצא יחוסם, לא אכלו בקדשי המקדש, אבל בתרומה שהוחזקו לאוכלה בגולה אכלו, ואפילו בתרומה דאורייתא, שכן משמע בכתוב, "אֲשֶׁר לֹא יֵאָכְלוּ מִקִּדְשֵׁי הַקֹּדֶשִׁים" רק מקדשי הקדשים לא יאכלו, כלומר מקדשי המקדש לא יאכלו, אבל בתרומה יאכלו, ואפילו תרומה דאורייתא.

הזרוע והלחיים והקיבה של הבהמה ניתנים לכהנים בכל מקום, והם קרויים מתנות, ומי שמעידים עליו שהתנהג ככהן בכרכים, לקבל מתנות כהונה אלו מאחרים, הוחזק כהן, כי אף שגם זר מותר לאכול מתנות אלו, מכל מקום מאחר שכרכים מקום שווקים הם, ומצויים שם עוברים ושבים המכירים אותם, לא יעזו לקבלם מאחרים בתורת כהן.

ומתחילה היה נראה, שכל מי שהעידו בו את אחד מהדברים הללו, הוחזק כהן גמור אף ליוחסין, ומכאן ראייה שמעלין מנשיאות כפים ליוחסין.

אולם דחו זאת ואמרו, שמי שהעידו בו את אחד מהדברים הללו, לא הוחזק כהן אלא לענין אכילת תרומה בלבד.

והקשו על כך, שהרי אחד מהדברים המנויים כאן הוא שאכילת חלה בסוריא מועילה להחזיקו לכהן, ועל כרחך הכוונה להחזיקו ליוחסין, שהרי לתרומה אינו צריך, כי חלה דינה כתרומה, ומאחר שהוחזק לחלה, הרי הוא כמוחזק ועומד לתרומה.

ותירצו, שדעת התנא הזה, שחלה בסוריא דרבנן, ותרומה דאורייתא, ואם כן, זה שהוחזק לאכול חלה דרבנן, אינו כמוחזק ועומד לאכול תרומה דאורייתא, ובאה הברייתא ללמד, שמכל מקום, אם הוחזק לאכול בחלה דרבנן, מועיל לו הדבר גם לאכול תרומה דאורייתא [=מסקינן מחלה דרבנן לתרומה דאורייתא], אבל ליוחסין לא הוחזק לכהן.

חזקה לכהונה בבבל ובסוריא ובכרכים [ברייתא א]

א. נשיאות כפים בבבל.

מי שמעידים עליו שנשא כפים בבבל, הוחזק כהן, והטעם לכך, כי בבבל יש ישיבה, ובתי דינים קבועים, ובודקים אחר נושאי כפים, ואם אינו כהן, לא היו מניחים אותו לשאת כפיו.

ודוקא מי שמעידים עליו שנשא כפים בבבל, הוחזק כהן, אבל מי שמעידים עליו שאכל חלה או תרומה בבבל, לא הוחזק בכך לכהן, כי חלה ותרומה של בבל אינם דאורייתא, ואין בודקים אחר אוכלי תרומה וחלה, שלא להניח למי שאינו כהן שלא יאכל.²

ב. אכילת חלה בסוריא.

סוריא היא ארם צובא שכבש דוד, וחיברה לארץ ישראל. ולדעת התנא של הברייתא הזו, כיבוש יחיד שכבש דוד כיבוש גמור הוא, ולפיכך דין סוריא כדין ארץ ישראל, וחלה ותרומה שלה דאורייתא. ומי שמעידים עליו שאכל חלה

¹ למיחש דלמא אתי לאסוקינהו לבסוף, שלא ידעו שלא מצאו כתבם. [תוס'].

² ואם תאמר, תרומה נמי איקרי קדשים, דכתיב "ויבא השמש וטהר ואחר יאכל מן הקדשים", והוא קרא איירי בתרומה, דהעריב שמשו אוכל בתרומה. ויש לומר דודאי גבי טמא, תרומה מיקרי קדשים, אבל הכא אאכילת זר קאמר, דלא אשכחן קדשים גבי אכילת זר. [תוס'].

³ ואף על גב דבסוריא נמי הוי חלה מדרבנן, אין מדקדקין בבבל כמו בסוריא, דסבר האי תנא כיבוש יחיד שמיה כיבוש. [תוס'].

חזקה לכהונה בארץ ישראל ובסוריא ובבבל [ברייתא ב]

א. נשיאות כפים וחילוק גרנות בארץ ישראל.

מי שמעידים עליו שנשא כפים בארץ ישראל, הוחזק כהן, והטעם לכך, כי בארץ ישראל יש בתי דינים קבועים, ובודקים אחר נושאי כפים, ואם אינו כהן, לא היו מניחים אותו לשאת כפיו.

וכמו כן מי שמעידים עליו שחולק תרומה בגורן בארץ ישראל, הוחזק כהן.

ב. נשיאת כפים בסוריא ובבבל ובכל מקום ששלושים מגיעים.

כבר נתבאר, שסוריא היא ארם צובא שכבש דוד, ובדין זה, שוויים, סוריא, ובבל, וכל מקומות ששלוחי ראש חודש מגיעים להודיע מתי קדשו ביי"ד את החודש, [ויעשו הפסח בזמנו, והוא עד מהלך חמישה עשר יום מירושלים], שמי שמעידים עליו שנשא כפים באחד מכל המקומות הללו, הוחזק כהן, והטעם לכך, שבכל המקומות הללו יש שם ביי"ד קבוע, בבבל משום הישיבות, ובשאר מקומות ששלושים באים, כדי לקבל שלוחי ביי"ד הגדול, ואותו ביי"ד קבוע ששם, בודק אחר נושאי כפים, ואם אינו כהן, לא היו מניחים אותו לשאת כפיו. ולדעת רבן שמעון בן גמליאל, בראשונה גם אלכסנדריא של מצרים היה דינה כן, מפני שהיה שם ביי"ד קבוע.

³ והוא הדין נשיאות כפים. [תוס'].

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת אלישבע שולביץ ע"ה
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון ת"ח 21
מסכת כתובות טו-כח
כ"ט שבט - י"א אדר

עדות הבאה מכח חזקה כחזקה

נתבאר, שהמוחזק לשאת כפים ולחלוק תרומה בגורן, הוחזק גם לאכילת חלה. ומבואר בברייתא, שכן הדין, לא רק כשהוחזק בפנינו לשאת כפים ולחלוק תרומה בגורן, אלא אף כשבאו עדים והעידו עליו שהוחזק לכך, הרי הוא כמי שהוחזק כן בפנינו.

ותוסי פירשו, שעדות הבאה מכח חזקה היא, שהיה אחד מוחזק לנו ללוי והעידו על אחר שקרא לפניו ראשון בספר תורה, הרי זו עדות מכח חזקה, שאנו יודעים שזה כהן מחמת השני שמוחזק לנו שהוא לוי.

מוחזק לכהן משום שקרא בתורה לפני לוי

מעשה באחד שבא לפני רבי אמי, להעיד על אדם אחד שהוא כהן. שאל אותו רבי אמי, מה ראית שאתה יודע שהוא כהן. והשיב, ראיתי, שקרא ראשון בבית הכנסת. שאל רבי אמי, ושמה קרא ראשון, משום שהוא חשוב, אף על פי שאינו כהן, [וכמבואר במסכת גיטין, שרב היה קורא ראשון, אף על פי שלא היה כהן]. והשיב, שקרא אחריו לוי, [ואם לא היה הראשון כהן, אין לוי קורא אחריו, כמו שאמרו במסכת גיטין, אם אין שם כהן, נתפרדה חבילה, כלומר אין לוי קורא במקום שאין כהן].¹ והעלה אותו רבי אמי לכהונה על פיו.

מוחזק ללוי משום שקרא בתורה אחרי כהן

מעשה באחד שבא לפני רבי יהושע בן לוי, להעיד על אדם אחד שהוא לוי. שאל אותו רבי יהושע בן לוי, מה ראית שאתה יודע שהוא לוי. והשיב, ראיתי, שקרא שני בבית הכנסת. שאל רבי יהושע בן לוי, ושמה לא ראשון כהן ולא שני לוי ולפי חשיבותם קראו זה אחר זה. והשיב, שקרא לפני כהן, [ואם לא היה זה לוי, לא היה קורא שני, אלא שלישי, שכשאר לוי, כהן קורא גם שני במקום לוי].² והעלה אותו רבי יהושע בן לוי ללויה על פיו, [לתת לו מעשר ראשון].

ראו שקרא ראשון ולא ראו אם חלק תרומות בגורן

מעשה באחד שבא לפני ריש לקיש להעיד על אדם שהוא כהן. שאל אותו ריש לקיש, מה ראית, שאתה יודע שהוא כהן. והשיב, ראיתי שקרא ראשון בבית הכנסת. לא הסתפק ריש לקיש בעדות זו, ושאל, האם מלבד זאת ראית שהוא חולק תרומה בגורן? ואמר לו רבי אלעזר לריש לקיש, שאין לו לשאול זאת, ודי במה שמעיד עליו שקרא ראשון בבית הכנסת, שאם לא כן, וכי במקום שאין גרנות, ואי אפשר להעיד שם על כהנים שחולקים תרומה, תיבטל שם הכהונה?

ודוקא מי שמעידים עליו שנשא כפים במקומות אלו, הוחזק כהן, אבל מי שמעידים עליו שחילקו לו תרומה בגורן במקומות אלו, לא הוחזק בכך לכהן, כי תרומות של חו"ל אינם דאורייתא, ולדעת התנא של הברייתא הזו, סוריא כשאר חו"ל, כי כיבוש יחיד אינו נחשב כיבוש.

ומתחילה היה נראה, שכל מי שהעידו בו את אחד מהדברים הללו, הוחזק כהן גמור אף ליוחסין, ומכאן ראייה שמעלין מנשיאות כפים ליוחסין.

אולם דחו זאת ואמרו, שמי שהעידו בו את אחד מהדברים הללו, לא הוחזק כהן אלא לענין אכילת חלה בלבד.

והקשו על כך, שהרי אחד מהדברים המנויים כאן הוא שחילוק גרנות בארץ ישראל מועילה להחזיקו לכהן, ועל כרחך הכוונה להחזיקו ליוחסין, שהרי לתרומה אינו צריך, כי חולק בה, והרי הוא מוחזק ועומד לתרומה.

ותירצו, שדעת התנא הזה, שתרומה בזמן הזה דרבנן, וחלה דאורייתא, ואם כן, זה שהוחזק לחלוק תרומות, אינו כמוחזק ועומד לאכול חלה דאורייתא, ובאה הברייתא ללמד, שמכל מקום, אם הוחזק לחלוק בתרומות דרבנן, מועיל לו הדבר גם לאכול חלה דאורייתא [=מסקינן מתרומה דרבנן לחלה דאורייתא], אבל ליוחסין לא הוחזק לכהן.

תרומה וחלה בזמן הזה

רב הונא בנו של רב יהושע מצא את החכמים הלומדים בבית המדרש. והיו החכמים יושבים ואומרים, שאפילו לדעת האומר שחיוב תרומה בזמן הזה מדרבנן בלבד, חיוב חלה גם בזמן הזה מהתורה, שהרי באותם שבע שנים שכבשו ישראל את הארץ, ובאותם שבע שנים שחילקו את הארץ, נתחייבו בחלה אף על פי שלא נתחייבו בתרומה. שלענין חיוב חלה נאמר, "בְּבִאֲכֶם אֶל הָאָרֶץ, ושנינו בספרי, רבי ישמעאל אומר, שינה הכתוב ביאה זו מכל ביאות שבתורה, שכולן נאמר "כי תבאו", "כי יביאך", וכאן "בבואכם", ללמדך, שכיון שנכנסו לה, מיד נתחייבו. ולענין חיוב תרומות נאמר "דגנך", ולענין חיוב מעשרות נאמר "תבואת זרעך", שלא נתחייבו בהם עד שהיו להם שדות משלהם, ועוד, שהרי תלה הכתוב המעשר במנין שנות השמטה, שנאמר "בשנה השלישית שנת המעשר", ושמטות לא מנו אלא משכבשו וחילקו. הרי שחיוב חלה נוהג גם בזמן שאין חיוב תרומות ומעשרות.

ואמר להם רב הונא בנו של רב יהושע, אדרבה, אפילו לדעת האומר שחיוב תרומה בזמן הזה מהתורה, חיוב חלה בזמן הזה מדרבנן בלבד, שכן לענין חיוב חלה נאמר, "בְּבִאֲכֶם אֶל הָאָרֶץ וְאָמַרְתָּ אֵלֶיךָ אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲנִי מְבִיא אֲתֶיכֶם שָׁמָּה" (במדבר ט"ו י"ח), ומבואר בברייתא, שבא הכתוב הזה ללמד, שאינם חייבים בחלה אלא בניאת כולם, ולא בניאת מקצתם, וכשעלו בימי עזרא לא עלו כולם, שהרי רבים נשארו בבבל, ומועטים עלו, כמו שנאמר, "כָּל הַקְּהָל כְּאֶחָד אַרְבַּע רְבֹא אֶלְפִים שְׁלֹשׁ מֵאוֹת שְׁשִׁים" (עזרא ב' ס"ד).

¹ ויש מפרשים, נתפרדה החבילה, שבמקום שאין כהן, אם רוצה ישראל לקרות לפני לוי קורא, ודוקא כשאין שם כהן, אבל כשיש כהן, לא נתפרדה החבילה, ולא יקרא ישראל גדול לפני לוי, וכאן כהן אחר היה שם, ואם כן אם לא שהיה זה כהן לא היה לוי קורא אחריו. [רש"י].

² מתוך פירוש רש"י משמע, שכשאין לוי, קוראים שני כהנים בזה אחר זה, ואם כן, אפשר שהשני כהן, ומכל מקום לכל הפחות הוא לוי ולא ישראל, ויש לתת לו מעשר ראשון. ותוסי פירשו, שכשאין לוי, כהן אחד קורא שתי פעמים, ואם כן מאחר שקרא פעם אחת, וזה אחריו, הרי זה לוי בוודאי.

דף כ"ו

שכך אמר רב יהודה אמר שמואל, מעשה באדם אחד, שהיה מסיח לפי תומו, ואמר, זכורני כשאני תינוק ומורכב על כתיפו של אבא, והוציאוני מבית הספר¹, והפשיטוני את כותנתי, והטבילוני [מפני שתם תינוק מטפח באשפות ושרצים מצויים שם], לאכול בתרומה לערב, [וצריך הערב שמש], ולדברי רבי חייה אמר אותו אדם גם את הדברים הבאים, וחבריי בדילים ממני, והיו קורין אותי יוחנן אוכל חלות. והעלהו רבי לכהונה על פיו.

למי נותנים את המעשר

א. מדין תורה.

לדעת רבי עקיבא – [תרומה ניתנת לכהנים בלבד] ומעשר ראשון ניתן ללוי בלבד.

ולדעת רבי אלעזר בן עזריה – מעשר ראשון ניתן גם לכהן וגם ללוי.

ב. לאחר שקנס עזרא את הלויים.

כשעלה עזרא מבבל לארץ ישראל, לא עלו עמו הלויים, ולפיכך קנס אותם במעשר ראשון המגיע להם².

לדעת רבי עקיבא – הקנס היה שהמעשר יהא ניתן גם לכהנים³.

ולדעת רבי אלעזר בן עזריה – הקנס היה שהמעשר יהא ניתן רק לכהנים.

¹ נקט כן, שלא תאמר שהוא עבד, כדאמר בסוף פירוקן. [תוס'].

² לא אשכחן בהדיא בקרא דקנסינהו, רק מצינו בעזרא "והיה הכהן בן אהרן עם הלויים בעשר הלויים" ואיכא למימר דהכי קאמר, כשיבאו הלויים לחלוק בבית הגרנות, יבאו הכהנים עמהם. ומיהו לרבי אלעזר בן עזריה, דבתר קנסא דוקא לכהן לא משמע מהאי קרא, דליכא למימר עם הלויים דקאמר קרא היינו לקבל מהם מעשר ראשון משלהם, דהא משלהם לא קנסם עזרא ... ויש לומר דלרבי אלעזר בן עזריה, לא נמנעו הלויים מכל וכל מליכך לבית הגרנות לחלוק במעשר, כדאמר ... דלמא איקרי ויהיב ליה, כל שכן בימי עזרא, שעדיין לא פשט הקנס, שהיו הולכים בבית הגרנות, ולכך נאמר שילכו הכהנים עם הלויים. ולמאן דאמר קנסא לעניים, הא דכתיב "והיה הכהן" היינו בכח עני, ומשום דכהנים עניים שכיהי טפי, לפי שאין כל כך עסוקים במלאכה אלא בעבודת בית המקדש, וגם אין להם קרקעות, נקט כהן, והוא הדין עניי ישראל, למאן דאמר מעשר ראשון מותר לזרים. וה"ר יוסף פירש, מדכתיב "הביאו את כל המעשר אל בית האוצר" דבית האוצר היה לשכר שתיקן עזרא, לתת שם תרומת הכהנים, כדכתיב בעזרא, וכיון שאומר להביא שם המעשר, אם כן של כהנים הוא, וקיימא לך דמלאכי זה עזרא. ולמאן דאמר לעניים, נקט אל בית האוצר, משום דכהנים עניים שכיהי טפי כדפרישית. אי נמי אל בית האוצר לא ליתן לכהנים, אלא לחלק לעניים. וה"ר אלחנן הקשה, דבסוף עזרא משמע, שהמעשר היה ללויים, דכתיב "ואדע כי מניות הלויים לא נתנה ויברחו איש לשדהו הלויים והמשוררים כו"י משמע שהלויים והמשוררים היו חולקים, וצריך לומר דזה היה מקמי דקנסינהו עזרא, אך קראי לא מוכיחי הכי. [תוס'].

³ ויש ... מפרשים ... בתר דקנסינהו עזרא ... אפילו לרבי עקיבא ... הוי ... לכהן דוקא ... ושיבוש הוא בידם דהא בכמה מקומות מוכיח, דמעשר ראשון ללוי אף בתר קנסא ... והיינו כרבי עקיבא ... [ו] ואליבא דרבי עקיבא פליגי בסוף פרק יש מותרות, דאיכא למאן דאמר קנסא שיהיה המעשר לכהנים, ואיכא למאן דאמר שיהיה המעשר לעניים ... בין עניי כהנים בין עניי לויים, ולמאן דאמר מעשר ראשון מותר לזרים, שקלי אפילו עניי ישראל, אבל למאן דאמר אסור לזרים, אין נראה שיתן לעניי ישראל כדי למכור, דמילתא דאתי לידי תקלה לא אתקינו רבנן ... [ו] ולרבי עקיבא לא הפקיע עזרא את הלויים מכל וכל להשוותן לישראל וכהנים, שלא יטלו עשירים לויים ... אלא ללויים בין עניים בין עשירים היו חולקים לעולם ... [תוס'].

ופעם אחרת, כשהיו יושבים ריש לקיש ורבי אלעזר לפני רבי יוחנן, ארע כמעשה הנ"ל, שבא אחד להעיד על אדם שהוא כהן, ואמר, שראה שקרא ראשון בבית הכנסת. ולא הסתפק בכך ריש לקיש, ושאל, האם מלבד זאת ראית שהוא חולק תרומה בגורן. ואמר לו רבי יוחנן לריש לקיש, שאין לו לשאול זאת, ודי במה שמעיד עליו שקרא ראשון בבית הכנסת, שאם לא כן, וכי במקום שאין גרנות, ואי אפשר להעיד שם על כהנים שחולקים תרומה, תיבטל שם הכהונה?

החזיר ריש לקיש פניו, והסתכל ברבי אלעזר בעין רעה, שהבין שמפי רבי יוחנן שמע רבי אלעזר סברא זו, וכשאמר זאת לריש לקיש במעשה הראשון, לא אמר משמו של רבי יוחנן, ואמר לו ריש לקיש על כך, שמעת דברים מבר נפחא [=רבי יוחנן] ולא אמרת לנו משמו?

רבי העלה בן לכהונה על פי אביו

אמר רבי, הרי שבא כהן, ואמר על אחר שעמו, בני זה, וכהן הוא, נאמן בדבריו להאכילו בתרומה, ואינו נאמן להשיאו אשה, שמא ממזר או נתין הוא¹.

ורבי חייה חולק על רבי, כי לדעת רבי חייה אין הכהן נאמן להעיד על קרובו כלל².

ושאל רבי חייה את רבי, אם אתה מאמינו להאכילו בתרומה, תאמינו להשיאו אשה, ואם אי אתה מאמינו להשיאו אשה, לא תאמינו לאכול בתרומה.

והשיב לו רבי, אני מאמינו להאכילו בתרומה, שבידו להאכילו בתרומה, שהרי הוא כהן, והכל חולקין לו תרומה, ואינו מאמינו להשיאו אשה, שאין בידו להשיאו אשה.

רבי חייה העלה ללויה אח על פי אחיו במסל"ת

נתבאר שלדעת רבי חייה, אין הכהן נאמן לומר על אדם אחר, זה בני וכהן הוא, משום שאין אדם מעיד על קרובו, ומהטעם הזה, גם לוי אינו נאמן לומר על אדם אחר, זה אחי ולוי הוא.

אמנם פעם ארע, שרבי חייה העלה אח ללויה על פי אחיו, וזאת משום שהיה מסיח לפי תומו, וכדברי רב יהודה אמר שמואל.

¹ נראה למורי, דאביו של רבי יוחנן הוי נפחא, ולהכי מיקרי בר נפחא. ואית דמפרשי בר נפחא על שם יופיו. [רש"י במסכת סנהדרין דף צ"ו].

² נאמן להאכילו בתרומה, פירוש, אף על גב דליכא אלא הוא, שהוא קרוב, דקסבר רבי אין מעלין מתרומה ליוחסין, ואין נאמן להשיאו אשה, פירוש להצטרף עם אחר להשיאו אשה, כיון שהוא קרוב ... אבל אין לפרש דאין נאמן יחידי להשיאו אשה, דפשיטא דאינו נאמן ... דלא מישתמיט שום תנא למימר דעד אחד כשר ליוחסין ... [תוס'].

³ מדנקט בני זה וכהן הוא, משמע שאינו ידוע לנו אם הוא בנו, והוא בא להעיד שהוא בנו, ושהוא כהן, שאינו בן גרושה, דאי ידוע לנו שהוא בנו, הוה ליה למינקט בני זה כהן, בלא וי"ו. ותימה, אם כן יהא נאמן לכולי עלמא לתרומה וליוחסין, במגו דאי בעי אמר אינו בנו, [ואז היה נאמן לומר עליו שהוא כהן]. ויש לומר דאף על גב דאיכא מגו, לא מהימן, דלדבריו קרוב הוא ... [תוס'].

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת אלישבע שולביץ ע"ה
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון ת"ח 21
מסכת כתובות טו-כח
כ"ט שבט - י"א אדר

מעשר ראשון חזקה לכהונה

רבי שמעון בן אלעזר אומר, כשם שתרומה חזקה לכהונה, כך מעשר ראשון חזקה לכהונה.

ולכאורה הכוונה לכך, שכל מי שראו שנותנים לו מעשר ראשון בגורן, הוחזק בכך לכהן, כי המעשר הוא ממתנות הכהונה.

אולם הקשו על כך, שכן מדין תורה המעשר ניתן ללוי, ואם כן אפילו לדעת רבי אלעזר בן עזריה, שעזרא קנס את הלויים, ואמר שהמעשר יהא ניתן לכהנים בלבד, מכל מקום מאחר שמדין תורה הוא ניתן ללויים, אם ראינו אדם שחולקים לו מעשר ראשון, אין זו ראייה גמורה שהוא כהן, כי אפשר שבאמת הוא לוי, וארע שנתנו לו את המעשר כדין התורה.

ולפיכך אמר רב חסדא, שבאמת סתם אדם שראינו שחולקים לו מעשר ראשון בגורן, אין לדעת אם הוא כהן או לוי, ודינו של רבי שמעון בן אלעזר נאמר, באחד שידוע לנו שאביו כהן כשר, ועליו יצא קול שהוא בן גרושה או חלוצה ובכך נתחלל מהכהונה, ואם כן אין להסתפק בו כלל אם הוא לוי וכל הספק הוא אם הוא כהן כשר או חלל, ומעתה אם ראינו שחלקו לו מעשר ראשון בגורן, נתברר שהקול שקר, שהרי חלל אינו חולק מעשרות, ואם כן כהן כשר הוא.

החולק תרומה בבי"ד אינה חזקה

רבי שמעון בן אלעזר אומר, שהחולק תרומה בבי"ד, אינה חזקה, כלומר אין בכך ראייה שהוא כהן.

ואין הכוונה למי שחולקים לו תרומה בגורן על פי בי"ד הקבוע בעיר כי דבר זה נחשב בוודאי לראיה שהוא כהן.

אלא הכוונה לבנו של כהן, שיצא עליו לבדו קול שהוא בן גרושה או חלוצה, ושאר אחיו בחזקת כהנים כשרים, ומת האב, וחלקו כל בניו את נכסיו בשווה, ובכלל זה חלקו את התרומות שהניח, אין אנו אומרים, מתוך כך שחלק עם אחיו בתרומות, בוודאי שווה להם בתרומות, שמותר לו לאכלם כמו אחיו, וכהן כשר הוא, אלא ספק חלל הוא, ואף על פי כן חלק בתרומות עם אחיו, כי הוא יורש את אביו כשאר בני אביו, שהרי בן חלל, בן גמור הוא.

עד אחד לכהונה במקום שיש עוררים

בדף כ"ד נתבאר, שנחלקו חכמים ורבי יהודה, במי שעד אחד מעיד עליו שהוא כהן, האם מוחזק בכך לכהן לאכול תרומה או לא.

ומבואר, שלדעת רבי אלעזר, וכן לדעת רבן שמעון בן גמליאל משום רבי שמעון בן הסגן, מעלים לכהונה על פי עד אחד^א, אך נחלקו מה הדין כשהיו עוררים על כהונתו, וכפי שיתבאר בעזה"י.

כגון שידוע לנו באחד שאביו כהן כשר, ועליו יצא קול שהוא בן גרושה או

^א יל"ע אם לדעתם מעלים על פי עד אחד גם ליחוסין או רק לתרומה כדעת תנא קמא במשנה.

חלוצה, ועל ידי הקול פסלוהו בי"ד מהכהונה עד שיבדקו הדבר, [שכן מעלה היא בכהונה, לפוסלו מספק מחמת הקול, ודווקא מחמת קול, אבל עד אחד שפוסלו אינו כלום, כמאמר רבי יוחנן, דברי הכל אין ערער פחות משנים^ב]. **ולאחר מכן בא עד אחד ואמר, יודע אני בו שהוא כהן כשר, והכשירוהו בי"ד^ג. ולאחר מכן באו שני עדים ואמרו, יודעים אנו בו שהוא בן גרושה ובן חלוצה, והכחישו את העד, ועל ידי עדותם פסלוהו בי"ד** מהכהונה. **ולאחר מכן בא עד אחד נוסף על הראשון, ואמר, יודע אני בו שהוא כהן כשר, באופן הזה נחלקו רבי אלעזר ורבן שמעון בן גמליאל, מה דינו של אותו כהן.**

לדעת רבי אלעזר – למרות עדות העד האחרון, הוא נפסל מהכהונה.

ולדעת רבן שמעון בן גמליאל – מאחר שבא העד האחרון הרי זה כשר לכהונה.

ונאמרו שני ביאורים במה נחלקו החכמים הללו בדין זה^ד.

א. נחלקו אם חיישין לזילותא דבי דינא.

מתחילה אמרו, שמעיקר הדין, אף על פי ששני העדים המכשירים העידו זה שלא בפני זה, הם מצטרפים להיות כת אחת של שני עדים מכשירים, ואם כן, יש כאן שנים שמכשירים ושנים שפוסלים, וכל שיש שנים כנגד שנים, יש לך להעמיד את הנידון על חזקתו^ה, שמתחילה הוחזק כשר על פי העד הראשון, והרי הוא כשר.

אלא שלדעת רבי אלעזר, אף על פי שכן ראוי להיות הדין, מאחר שכבר פסלוהו בבי"ד, יש בכך זלזול ובוזיון לבי"ד לסתור את דינם על ידי עד אחד אחרון שבא, ולכן אין מכשירים אותו.

ולדעת רבן שמעון בן גמליאל, אין לחוש לזלזול ובוזיון בבי"ד בדבר זה, ולכן מכשירים את הנידון על ידי העד האחרון שמצטרף עם הראשון.

^ב לאפוקי חד דלא הוי ערער אבל קול נמי פוסל בתחלה בתרומה קודם שבא העד המכשיר. [נראה לר"י, דרבי יוחנן, עיקר דבריו על משנתנו ... דהש"ס ידע דרבי יוחנן אמסקנא דיבר, דבתחלה היה קול ואחר כך בא עד אחד להכשירו ולהסיר הקול, ואתו בי תרי ואמרי דבן גרושה ובן חלוצה הוא, דבכי האי גוונא אמר רבי יוחנן דבעינן שנים, אף על גב דהעד שהכשיר והקול כמאן דליתנהו דמי, שהרי העד גרוע מן הקול, אי לאו משום חזקה דמסייע ליה לבטל הקול, שהרי הקול פוסל והעד אינו פוסל לרבי יוחנן. [תוס'].]

^ג ואם תאמר, ולמאן דחייש לזילותא דבי דינא, היכי אסקוהו, כיון דאחתיינה מחמת הקול, וליכא למימר דליכא זילותא דבי דינא אלא היכא שהורידוהו שתי פעמים... ויש לומר, דליכא זילותא דבי דינא אלא היכא שהורידוהו על ידי עדות, אבל בהורדה שעל ידי הקול ליכא זילותא דבי"ד. ואף על גב דאמרין גבי גרושה לכהן, דלא מבטלים קלא, היינו משום דאית ליה תקנתא, אבל הכא דאי לא מסקינן ליה, לעולם פסול, מבטלין. אי נמי בתרומה דרבנן הקילו. [תוס'].]

^ד לא בעי למימר דפליגי אי מעלין על פי עד אחד כשהקול פוסל, דפשיטא ליה להש"ס דלא פסיל קול לכולי עלמא, כיון דאיכא עד וחזקה, ועוד דקול לא הוי קרי עוררין. [תוס'].]

^ה פירש בקונטרס, אף על גב דתרי ותרי נינהו, אוקי תרי להדי תרי, ואוקי גברא אחזקתיה. וקשה לר"י, דבפרק האומר בקדושין קאמר, גבי ינאי, היכי דמי, אילימא דתרי אמרי אשתבאי ותרי אמרי לא אשתבאי, מאי חזית דסמכת אחני פירוש אחני דאמרו לא אשתבאי, סמוך אחני, ואמאי קאמר ויבוקש הדבר ולא נמצא. והתם פירש בקונטרס, דלא אמרינן אוקי תרי בהדי תרי ואוקי גברא אחזקיה דהא לא באו להעיד על אמו אלא על ינאי, ולו לא היה חזקת כשרות. ואין נראה לר"י, דחזקת האם מהניא גם לינאי, כדמשמע הכא ... וגם אין לומר כמו שתיירץ רבינו תם, דליכא למימר התם אוקמינן אחזקה לפי שכל הנשים היו בחזקת שביות, דאם כן היכי מיייתי מינה ראייה על אשתו שזינתה בעד אחד, דשאני התם דכל הנשים בחזקת שביות, אבל אשתו זינתה היא בחזקת היתר. ונראה לר"י, דתרי ותרי ספיקא דרבנן הוא, ומדרבנן החמירו דלא מוקמינן לה אחזקה, והכא בתרומה דרבנן הקילו ... [תוס'].]

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת אלישבע שולביץ ע"ה
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון ת"ת 21
מסכת כתובות טו-כח
כ"ט שבט - י"א אדר

ב. נחלקו אם שנים שהעידו זה שלא בפני זה מצטרפים.

רב אשי הקשה על הביאור הראשון, שכן אם טעמו של רבי אלעזר משום זילזול ביי"ד, אם כן, אפילו כשיבואו שני עדים בסוף להכשירו, אין ראוי להכשירו, אחרי שכבר פסלוהו ביי"ד על ידי עדות השנים שפסלוהו, שהרי אם יסרתו את דינם יש בכך זלזול לביי"ד.

ולפיכך אמר רב אשי, שלדברי הכל, אין לחוש זלזול ביי"ד, ואם מעיקר הדין יש להכשירו, עליהם להכשירו אף על פי שכבר פסלוהו.

אלא שלדעת רבי אלעזר, מעיקר הדין אין להכשירו אף על פי שלבסוף בא עד שני שמעיד על כשרותו, כי שני העדים שהעידו על כשרותו לא העידו זה בפני זה, וכל שלא העידו שני העדים יחד, אינם מצטרפים להחשב ככת אחת של שני עדים [כדעת חכמים בברייתא להלן], ואם כן, יש כאן עדות של שנים שפוסלים, ואין עדות של שנים שמכשירים, ולכן הנידון פסול.

ולדעת רבן שמעון בן גמליאל, שנים מצטרפים להיחשב כת אחת גם כשהעידו זה שלא בפני זה [כדעת רבי נתן להלן], ואם כן, יש עדות של שנים להכשיר, ולכן הנידון כשר.

עדים שלא ראו את המעשה בבת אחת

לדעת תנא קמא – אין עדות שני עדים מצטרפת, אלא אם כן ראו את אותו מעשה כאחד, [כגון ששניהם ראו ההלוואה, או בפני שניהם הודה הלווה שלוה, אבל אחד מעיד שראה ההלוואה ואחד מעיד שלאחר זמן הודה הלווה שלוה אין העדות מצטרפת].

ולדעת רבי יהושע בן קרחה – עדותם מצטרפת אפילו אחד ראה היום ואחד מחר.

עדים שלא העידו על המעשה בבת אחת

לדעת תנא קמא – אין מקבלים עדות שני עדים להיחשב כעדות של שנים אלא כשמעידים בבת אחת.

ולדעת רבי נתן – שומעים דבריו של זה היום, וכשיבא חבירו למחר, שומעים דבריו.

האשה שנחבשה בידי נוכרים על ידי ממון

מבואר במשנתנו, שהאשה שנחבשה בידי נוכרים, כלומר שתפסוהו הם, ועשו זאת מחמת ממון שחיבת לשלם, היא או בני משפחתה, אינה נאסרת בכך לבעלה, [אפילו הוא כהן²], ואין לחוש כלל שנבעלה לנוכרים שהיא תפוסה אצלם, כי מאחר שחיבת תפיסתה בשביל הממון, יראים הם, שאם יבעלוה, לא ירצו לתת להם הממון, ולכן אינם בועלים אותה.

ואמר רב שמואל בר רב יצחק אמר רב, שכן הדין במקום שיד ישראל תקיפה על הנוכרים, ולפיכך יראים הם, שאם יעשו שלא כדין, יפסידו ממונם, אבל במקום שיד נוכרים תקיפה על עצמם, אינם יראים מכך, וגם כשתופסים אשה בשביל ממון, יש לחוש לכך שנבעלה להם [באונס], והיא נאסרת לבעלה [אם הוא כהן²].

ולשון שני בגמרא בדף כ"ז, אמר רב מנחם קושיה מדין זו שהורחנה באשקלון, וכלשון ראשון להלן, שיש חילוק בין מקום שיד ישראל תקיפה, למקום שיד נוכרים תקיפה.

האשה שנתמשכנה בידי נוכרים על ידי ממון

לעיל נתבאר, שהאשה שתפסוהו הנוכרים בשביל ממון שחיבת, במקום שיד ישראל תקיפה, אין לחוש שנבעלה, ואינה נאסרת לבעלה, ואפילו הוא כהן, ובמקום שיד נוכרים תקיפה, יש לחוש שנבעלה באונס, והיא נאסרת לבעלה כהן.

ובמסכת עדויות מבואר, שהאשה שבני משפחתה מסרוה כמשכון לנוכרים מחמת ממון שחיבים, נאסרת בכך לבעלה [כהן].

שכך שנינו שם, העיד רבי יוסי הכהן ורבי זכריה בן הקצב, על בת ישראל, שהורחנה [=נתמשכנה] באשקלון, וריחקה בני משפחתה, מחשש שנבעלה לנוכרים, ועדיה המעידים על כך שהורחנה, מעידים אותה שלא נסתרה, ושלא נטמאה. ואמרו להם חכמים לבני משפחתה, אם אתם מאמינים לעדים שאומרים הורחנה, האמינו להם שלא נסתרה ושלא נטמאה, ואם אי אתם מאמינים להם שלא נסתרה ושלא נטמאה, אל תאמינו להם שהורחנה. מבואר, שרק משום שהעדים אומרים שלא נטמאה, אמרו חכמים להכשירה, אבל אם לא היו עדים אומרים שלא נטמאה, היתה נאסרת מחמת שנתמשכנה לנוכרים.

- ולפי הלשון הראשון בגמרא, דין זו, שנתמשכנה מדעת ישראל לנוכרים מחמת ממון, שווה לדין זו שתפסוהו נוכרים על כרחם של ישראל מחמת ממון, ובמקום שיד ישראל תקיפה, שתיהן מותרות, ובמקום שיד נוכרים תקיפה, שתיהן אסורות, ובמעשה שהיה באשקלון, הסיבה שלולא העדים שאמרו עליה שלא נטמאה היתה אסורה, כי אשקלון הוא מקום שיד נוכרים תקיפה, [ומעשה שהיה באשקלון כך היה, שנתמשכנה ולא נתפסה, והוא הדין אם היתה נחבשת].

דף כ"ז

- ולפי הלשון השני בגמרא, דין זו, שנתמשכנה מדעת ישראל לנוכרים מחמת ממון, שונה מדין זו שתפסוהו נוכרים על כרחם של ישראל מחמת ממון. וזו שנתמשכנה מדעת ישראל, מזולזלת לנוכרים יותר, ואפילו במקום שיד ישראל תקיפה, ונתמשכנה מחמת ממון, יש לחוש לכך שנבעלה, ונאסרת לבעלה, ולכן במעשה שהיה באשקלון שנתמשכנה מדעת ישראל, לולא העדים שאמרו לא נטמאה, היתה אסורה, ואפילו אם אשקלון מקום שיד ישראל תקיפה.

² כן כתבו התוס', דעל כרחן היינו לכהונה, מדקאמרי אף אגן נמי תנינא מההיא דריחקה בני משפחתה, והא לא שייך אלא לכהונה ... [תוס'].

² כן כתבו התוס', נראה דמותרת אפילו לבעלה כהן, דלא חיישינן אפילו לאונסא, משום דמרתתי להפסיד ממונם. ולא דמי לשבויה. [תוס'].

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת אלישבע שולביץ ע"ה
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון ת"ח 21
מסכת כתובות טו-כח
כ"ט שבט - י"א אדר

טרודים במלחמתם, ואין להם פנאי לנסך, דווקא לנסך אין להם פנאי, אבל
לבעול יצרם תוקפם, ויש להם פנאי.

ולדעת רב יצחק בר אלעזר משמו של חזקיה – יש חילוק בין עיר שנכבשה על ידי אותה מלכות, לבין עיר שנכבשה על ידי מלכות אחרת.

- רש"י מפרש, שכשהעיר נכבשת על ידי מלכות סמוכה לה, אותה מלכות אינה רוצה להשחית את העיר, אלא לשעבד את העיר לאותה מלכות למס, ולפיכך, די להם בכיבוש העיר, ומאחר שכבשוה הם שומרים עליה, ואין לחוש שבאו אנשי הצבא ובעלו את נשות העיר, י"א שכשהעיר נכבשה על ידי מלכות סמוכה בכל אופן כל נשות העיר מותרות לבעליהן ואין לחוש שנבעלו לאנשי הצבא. ולדברי רב יהודה אמר שמואל וכן לדברי לוי, גם כשהעיר נכבשה על ידי מלכות סמוכה, אם לא היתה השמירה על העיר מעולה, יש לחוש, שמא אחד מהם יכנס ויבעל, אבל כשהשמירה מעולה, אין לחוש לכך כלל, וכל נשות העיר מותרות לבעליהן, והשמירה המעולה היא, כשכל המשמרות רואות זו את זו, ומלבד זאת העיר מוקפת שלשלאות ברזל, שאם יעבור עליהם אדם, הדבר ישמע, ויש שם כלבים ואווזים זועקים, ומלבד זאת העיר מוקפת מקלות וקיסמים, שאם יברח, יכשל בהם. וכשהעיר נכבשת על ידי מלכות רחוקה, כוונת אותה מלכות לשלול ולבזוז ולהשחית את הערים שבדרכה, ולפיכך יש לחוש שאנשי הצבא בעלו את נשות העיר, וכל נשות הכהנים שבעיר אסורות לבעליהן.

- ותוס' ור"ח ורבינו תם מפרשים, שכשהעיר נכבשת על ידי אותה מלכות, מאחר שאין מלכות אחרת כאן להילחם בהם, הרי הם יושבים בבטחה, ואינם יראים מדבר, ולפיכך יש להם פנאי לבעול ולנסך, י"א שמהטעם הזה, בכל אופן כל נשות העיר נאסרות לבעליהן הכהנים, ולדברי רב יהודה אמר שמואל, וכן לדברי לוי, גם כשהעיר נכבשת על ידי מלכות סמוכה, אם לא היתה השמירה על העיר מעולה, אין לאסור את כל נשות העיר כי יש לומר על כל אחת, שמא ברחו מעיר ונצלה, ורק כשהשמירה מעולה, ואין דרך לברוח ממנה, כל נשות העיר אסורות לבעליהן הכהנים, והשמירה המעולה היא, כשכל המשמרות רואות זו את זו, ומלבד זאת העיר מוקפת שלשלאות ברזל, שאם יעבור עליהם אדם, הדבר ישמע, ויש שם כלבים ואווזים זועקים, ומלבד זאת העיר מוקפת מקלות וקיסמים, שאם יברח, יכשל בהם. וכשהעיר נכבשת על ידי מלכות רחוקה, מאחר שהם רחוקים ממקומם, ויש כאן מלכות אחרת שהם יראים ממנה, אין להם פנאי לא לבעול ולא לנסך, ולפיכך כל נשות העיר מותרות. וכתבו התוס' שכפירוש הזה מוכח בירושלמי.

שני שבילים אחד טמא ואחד טהור

שני שבילים, אחד מהם טמא, כגון שקבור בו מת לרוחבו, שכל העובר עליו נטמא, ואחד מהם טהור. והלכו שני אנשים בשני השבילים, כל אחד בשביל אחר, ולאחר מכן נגעו שניהם בטהרות², כל אחד בטהרות אחרות.

א. אם בא כל אחד מהם בפני עצמו לשאול מה דין הטהרות שנגע בהם, מאחר

האשה שנחבשה בידי נוכרים על ידי נפשות

מבואר במשנתנו, שהאשה שנחבשה בידי נוכרים על ידי נפשות, כלומר על ידי שהיתה נידונית למות, אסורה לבעלה, ואפילו הוא ישראל, כי מאחר שנוהגים בה הפקר, יש לחוש שמא נתרצתה באחד מהם מדעתה, ובכך נאסרה לבעלה. ותוס' פירשו הטעם, שמאחר שהיא נידונית להריגה, יש לחוש שמא נתרצתה לאחד מהם, כדי למצוא חן בעיניו, שלא יהרגנה³.

ומבואר בגמרא, שכן הדין, לא רק כשהיא נידונית להריגה מחמת עצמה, אלא אף כשנידונית להריגה מחמת מעשה בעלה⁴.

לדעת רב, כן הדין אף כשהיא בעלה גנב, שכן דרך המלכות, לתלות הגנבים, ולהפקיר ביתם ונשיהם.

ולדעת לוי, כן הדין כשהיא בעלה רוצח, שכן דרך המלכות לתלות הרוצחים, ולהפקיר ביתם ונשיהם, אבל נשות גנבי ממון אינן מופקרות להריגה.

ולדעת חזקיה, כשהם מפקירים האשה מחמת מעשה בעלה, אינם מפקירים אותה אלא כשנגמר דינו להריגה.

ולדעת רבי יוחנן, כשהם מפקירים האשה מחמת מעשה בעלה, הם מפקירים אותה מיד כשהוא נידון להריגה, אף על פי שעוד לא נגמר דינו.

חביות הנמצאות בעיר שיש בה בלשת

עיר שנכנס לה חיל המחפש כל המטמונים שבה (והוא קרוי בלשת) והיו בה חביות יין.

אם החיל נכנס לעיר בשעת שלום, מאחר שאנשי החיל אינם יראים משום מלחמה הבאה עליהם, יש להם פנאי, ולפיכך חביות פתוחות הנמצאות בה אסורות, שמא נסכו אותם, אבל הסתומות מותרות.

ואם החיל נכנס לעיר בשעת מלחמה, אנשי הצבא יראים מהמלחמה, ואין להם פנאי לנסך את החביות, ולפיכך גם החביות הפתוחות הנמצאות בה מותרות.

נשים הנמצאות בעיר שכבשה כרכום

לדעת רב מרי – כל עיר שבאה במצור [=כרכום] ונכבשה, כל הנשים הנמצאות בה, הרי הן ספק שמא נבעלו לבני הצבא שכבש את העיר, ולפיכך, כל נשות הכהנים שבעיר [שלא העידו עליהן שלא נטמאו], נאסרות לבעליהן, שמא נאנסו, ואשת כהן נאסרת לבעלה אף באונס. ואף ששינוי שכשחיל בא לעיר במלחמה כל החביות שבעיר מותרות, ואין לחוש שמא נסכו אותן בני הצבא, שהרי הם

¹ ואם תאמר, צנועות לישתרו, דקודם לכן מסרן נפשיהו, כדמשמע בריש מכילתין ... וצריך לומר, דהכא חיישינן על כל אחת שמא אינה צנועה, ואפילו נראית צנועה שמא אינה. [תוס'].

² כן פירש רש"י נשי גנבי ואשתו של בן דונאי. ולכאורה לולא פירושו, שמא היה מקום לפרש, ששני גנבי היינו נשים שהן גנבות בעצמן, וכן אשתו של בן דונאי, אשה כמותו ורוצחת בעצמה. ויל"ע בדבר.

³ להכי נקט ועשה טהרות, דלענין האדם אנו מזקיקים שניהם לטבול ולהזות, פן יבואו לידי טומאה ודאי, אם יגעו שניהם בכרך אחד, לכך אומר להו זילו טבילו, דהא נהרא קמייכו. ועוד דמשום דבעי למתני סיפא, הוה וטבל טהור, הלך בשני ועשה טהרות, הרי אלו טהורות, ואם קיימות הראשונים, אלו ואלו תלויות, ואם לא טהר בינתיים, הראשונות תלויות והשניות ישרפו. [תוס'].

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת אלישבע שולביץ ע"ה
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון ת 21
מסכת כתובות טו-טז
כ"ט שבט - י"א אדר

מאותה מלכות].

ואמר רב אידי בר אבין אמר רב יצחק בר אשיאן, שאם היתה בעיר מחבואה אחת, כלומר מקום מחבוא שהיתה האשה יכולה להיחבא בו מפני חיל הכרכום, כל אחת מהכהנות יכולה לומר, אני נחבאתי, וכל נשות הכהנים טהורות.

ורבי ירמיה נסתפק, האם על ידי המחבואה כל נשות הכהנים טהורות, אף על פי שאין מקום במחבואה אלא לאשה אחת בלבד, שכל אחת מהן יש לה הצלה, שיכולה לומר אני נחבאתי במחבואה, או שמאחר שלא יתכן שכולן נחבאו בה, אין הצלה לכולן. ואין לומר ודאי אין הצלה לכולן, כדין שני שבילים המבואר לעיל, שמאחר שוודאי רק אחד טהור, אי אפשר לומר לו שניכם טהורים, כי יש חילוק בין הדינים הללו, אותם שהלכו בשני שבילים, אחד מהם טמא בוודאי, אבל נשות העיר, אין לנו אלא ספק שמא נטמאו, ויתכן שאף אחת לא נטמאה, ולכן די במחבואה אחת לטהר את כולן.

ורב אשי נסתפק, האם כשיש מחבואה בעיר, רק האומרת נחבאתי במחבואה טהורה, או אף האומרת לא נחבאתי ולא נטמאתי, טהורה בטענת מיגו [מה לי לשקר], שהרי היתה יכולה לומר, נחבאתי במחבואה. ואין לומר ודאי אינה נאמנת במיגו שהרי יש עדים שהעיר נכבשה במצור וכבר נתבאר שאין המיגו מועיל כנגד עדים והסיבה שאין לומר כן כי אף אם יש עדים שנכבשה העיר במצור מכל מקום אין עדים שנטמאת אלא חשש בלבד וכנגד החשש מועיל המיגו.

ייחוד הפוסל את הגט

במסכת גיטין מבואר, ששכיב מרע [=חולה הנוטה למות] שכתב ומסר גט לאשתו, על מנת שאם ימות יהא גט מעתה, ולא תהא זקוקה לחליצה, מאחר שנתן לה הגט, אסורים להתייחד, שמא יבוא עליה, שבכך הגט נעשה גט ישן, ובית הלל אוסרים להוציא את האשה בגט ישן, שלא יאמר, גטה קודם לבנה².

ומבואר שם, שכל שהיה עימהם אדם אחר, ואפילו עבד או שפחה, אין כאן ייחוד, כי אין לחוש ששמשו בפניו, ואין יוצאת מכלל זה אלא שפחתה שלה, שאף אם היתה עימהם, יש כאן ייחוד, מפני שלבה גס בשפחתה, ואפשר שתשמש בפניה.

היו להן עדים

נתבאר, שעיר שכבשה כרכום, כל נשות הכהנים הנמצאות בה, נאסרות לבעליהן, [לפירוש רש"י כשהכרכום ממלכות אחרת, ולפירוש התוס' כשהכרכום

לדעת רב פפא – כשם שהאשה עצמה אינה נאמנת לומר טהורה אני, כך גם שפחתה שלה אינה נאמנת, משום ששפחתה יראה ממנה, או אוהבת אותה,

² כן פירש כאן רש"י. ולא פירש לטעמיה, דפירש בגיטין דבמהיים אם מתי מגורשת למפרע משעת תינה, ולא תתיחד עמו משום חשש קידושין ... [תוס'].

שיש כאן ספק אם נטמא, הרי זה מוחזק לטהור, כי כלל בדינו, שספק טומאה ברשות הרבים נידון כטהור, ואם כן לא נטמאו טהרות שנגעו בהם³.

ב. ואם באו שניהם בבת אחת לשאול מה דין הטהרות שנגעו בהם, הואיל ובהוראה אחת יש לנו לומר לשניהם טמאים או טהורים, אי אפשר לנו לומר להם טהורים אתם, שהרי האחד ודאי טמא, ולכן שניהם נידונים כטמאים, וטהרות שנגעו בהם נטמאו.

ג. וכשבא אחד מהם, ושואל גם בשביל עצמו וגם בשביל חברו, מה דין הטהרות שנגעו בהם. בזה נחלקו חכמים².

לדעת רבי יוסי – אף על פי שרק האחד בא לשאול, מאחר ששואל גם בשביל חברו, צריך אתה להשיב לו בשביל שניהם, והרי זה כמו שבאו שניהם בבת אחת, שמאחר שאינך יכול לומר לשניהם טהורים אתם, על כרחך מורים להם שהם טמאים. [והלכה כרבי יוסי].

ולדעת רבי יהודה – מאחר שרק אחד בא לשאול, משיבים לו רק בשבילו, טהור אתה, כמו שבא בפני עצמו ושואל רק בשביל עצמו, שהוא טהור, ומעצמו יבין שאף חברו כמוהו.

מיגו במקום עדים

מעשה באחד שהשכיר חמור לחבירו, ואמר לו, לא תלך עמה בדרך נהר פקוד, כי יש שם מים שיכולים להזיק לה, לך בדרך של נרש, שאין בו מים. עבר השוכר על התנאי, והלך בדרך נהר פקוד, בלא שידעו, ומת החמור.

ובא השוכר ואמר, אמנם הלכתי בדרך נהר פקוד, אבל לא היו בו מים, ולא מחמת המים מת החמור, ואם כן מאחר שהקפדת המשכיר היתה, שלא אלך בדרך שיש בה מים, לא עברתי על תנאו, ואיני נחשב כפושע החייב לשלם.

רבא רצה לפוטרו בטענת מיגו [=מי לי לשקר], שכן אם היה רוצה לשקר, היה יכול לומר שהלך בדרך של נרש.

אולם אביי חייבו, כי מאחר שהכל יודעים שיש בנהר פקוד מים, הרי זה כעדות גמורה שיש שם מים, ובשום אופן לא יהא זה נאמן, כנגד עדות גמורה, [=מי לי לשקר במקום עדים לא אמרינן].

היתה שם מחבואה אחת

נתבאר, שעיר שכבשה כרכום, כל נשות הכהנים הנמצאות בה, נאסרות לבעליהן, [לפירוש רש"י כשהכרכום ממלכות אחרת, ולפירוש התוס' כשהכרכום

³ לא שיאכלם אדם אחד, דאם כן יאכל ודאי טומאה, דהכי אמרינן בשבועות ... הלך בראשון ולא נכנס בשני ונכנס חייב, דטמא הוא ממה נפשך. [תוס'].

² אין לפרש שבא לישאל בבת אחת, דהתם מודו כולי עלמא דטמאות מכל שכן דבאו לישאל שניהם בבת אחת, אלא מיירי ששאל על עצמו וטהרוהו, ואחר כך בא לישאל על חברו, דמר מדמי ליה לבת אחת, כיון ששאל על שניהם במעמד אחד, ומר מדמי ליה לזה אחר זה, כיון שטיהרוהו קודם. והכא נמי, כיון דשרו לכולהו כבת אחת דמי, אף על פי שאין בא לפנינו אלא על אחת, מכל מקום הדבר ידוע לכל, שהרבה כהנות היו, והוי כאילו בא לישאל על כולם בבת אחת, והכא מודו כולי עלמא, ובחנם דחק בקונטרס לפרש כרבי יוסי. [תוס'].

תבעו האח לפני רב חסדא, והצדיק רב חסדא את מרי בר איסק, שאפשר שבאמת אינו מכירו לפי שכשיצא מאכאן אותו האח היה בלא חתימת זקן, וכן מציינו באחי יוסף, שמאחר שיצא יוסף מהם בלא חתימת זקן, לא הכירוהו, כמו שנאמר, "וַיִּכַּר יוֹסֵף אֶת אֶתְמוֹנוֹ לְשֵׁכֶפִירֵשׁ מִחַן כְּבֵר הַיּוֹדֵם חֲתוּמֵי זֶקֶן, וְהֵם לֹא הִכְרָהוּ" (בראשית מ"ב ח) לפי שיצא בלא חתימת זקן ובא בחתימת זקן. ולפיכך אמר לו רב חסדא לאותו האח שיביא עדים שיעידו שהוא אחיו.

אמר אותו האח, יש לי עדים, והם יראים להעיד על כך, מפני שמרי בר איסק הוא גברא אלימא [=אדם תקיף].

שמע זאת רב חסדא, ואמר למרי בר איסק, אם כן, לך אתה, והבא את העדים הללו, ואם יאמרו שאינו אחיך, תיפטר. שכן אף אם מחמת יראה, ישתקו ולא יעידו כלום, לשקר לא ישקרו, ואם נחייב אותם להעיד, יאמרו האמת.

הקשה מרי בר איסק, וכי כך הדין, והלא המוציא מחבירו עליו הראיה.

והשיב לו רב חסדא, כך אני דן לך ולכל חבריך האלימים.

לדור בחצר אחד עם בעלה הכהן שנאסרה לו מפני החשש

נתבאר, שעיר שנכבשה במצור, כל הכהנות שבה אסורות לבעליהן הכהנים, שמא נבעלו לאנשי הצבא, ואף על פי שאין עדות שנטמאו, ואפילו הבעל מעיד שלא נטמאת אשתו, אינו נאמן.

וכן ארע עם אשתו של רבי זכריה בן הקצב הכהן, שהעיד עליה בשבועה, המעון הזה, לא זזה ידה מתוך ידי משעה שנכנסו נוכרים לירושלים ועד שיצאו, ולא הועיל לו, שאמרו לו, אין אדם מעיד על עצמו, ונאסרה לו אשתו.

ושנינו בברייתא, שאף על פי שאשתו נאסרה לו, ייחד לה בית בחצירו.

וכדי שלא יבואו לידי ייחוד, כשהוא היה בחצר, והיא היתה יוצאת מהחצר, היתה יוצאת עם בניה, ותחילה היתה יוצאת היא, ואחר כך בניה [=יוצאה בראש בניה], וכשהיתה נכנסת לחצר, תחילה היו בניה נכנסים, ואחר כך היא [=נכנסת בסוף בניה], כדי שלא תהא היא והוא לבדם בחצר והבנים בחוץ.

לדור סמוך לבעלה הכהן שגירשה

נתבאר, שאשת כהן שנאסרה לו מחשש שמא נאנסה, מותרת לדור עמו בחצר אחת, באופן שלא יבואו לידי ייחוד.

ומבואר, שדווקא כשאין האיסור ברור, הקלו להם לדור יחד בחצר, אבל כהן שגירש את אשתו, מאחר שנאסרה לו באיסור גמור מהתורה "וְאִשָּׁה גֵרֻשָׁה מֵאִשָּׁה לֹא יִקְחוּ" (ויקרא כ"א ז) לא הקלו בהם כך.

שכן שנינו שכהן שגירש את אשתו, אפילו לא נישאת לאחר, ועודה פנויה, לא תדור עמו במבוי אחד², שמא יבוא עליה, ואם היה כבר קטן, הרי זה נידון

ויש לחוש שתעיד לה בשקר שהיא טהורה, וכמו שמצינו לענין שכיב מרע שנתן גט לאשתו, שאסורים להתייחד בפני שפחתה, שמא תשמש בפניה, ולא תגלה.

ולדעת רב פפי – כשם ששאר שפחות נאמנות לומר שהיא טהורה, כך גם שפחתה נאמנת על כך, כי לענין עדות שבויה, הקלו חכמים להאמין גם לשפחתה.

וגם לדעת רב אשי – כשם ששאר שפחות נאמנות לומר שהיא טהורה, כך גם שפחתה נאמנת על כך, ואין זה דומה לדין שכיב מרע שנתן גט לאשתו, שאסרו להם להתייחד בפני שפחתה, שמא תשמש בפניה ולא תגלה, כי אף אם אמת הוא שיש לחוש ששפחתה תחפה עליה ולא תגלה שנבעלה, דווקא זאת יש לחוש, שתשתוק ולא תגלה, אבל אין לחוש שתשקב בפועל [כסברא האמורה בדינו של מרי בר איסק להלן], ואם באה השפחה ומעידה עליה בפירוש שהיא טהורה ולא נטמאה, שפחתה נאמנת עליה.

ומצינו ברייתות שנחלקו בדין זה. לדעת ברייתא אחת, הכל נאמנים להעיד עליה שהיא טהורה, חוץ מבנה ובתה עבדה ושפחתה. ולדעת ברייתא שניה, רק היא עצמה ובעלה אינם נאמנים, אבל שפחתה נאמנת.

ואמרו, שדברי רב פפי ורב אשי, האומרים, ששפחתה נאמנת, הם כדעת הברייתא השניה, ולא כדעת הברייתא הראשונה.

ודברי רב פפא, שאמר, ששפחתה אינה נאמנת, הם לא רק כדעת הברייתא הראשונה, אלא גם כדעת הברייתא השניה, שיש אופן, שבו מודה רב פפא, ששפחתה נאמנת, והוא, כשהיא מסיחה לפי תומה, בדומה לאופן המבואר להלן, שגם הברן נאמן עליה³.

הברן נאמן כשהוא מסיח לפי תומו

כשבא רב דימי, אמר, שרב חנן קרטיגנאה היה מספר, שהמעשה הבא ארע לפני רבי יהושע בן לוי, וי"א שרבי יהושע בן לוי היה מספר, שהמעשה הבא ארע לפני רבי: אדם אחד היה מסיח לפי תומו, ואמר, אני ואמי נשבינו לבין הנוכרים, יצאתי לשאוב מים, דעתי על אמי, ללקט עצים, דעתי על אמי, והשיאה רבי לכהונה על פיו.

דינו של מרי בר איסק

אביו של מרי בר איסק [או חנא בר איסק] הלך למקום הנקרא בי חוואה והוליד עמו את בנו הקטן, ומרי בר איסק נשאר כאן, וכשמת האב, תפס מרי בר איסק את נכסי האב שכאן, ולאחר זמן בא אדם מבי חוואה, ואמר לו, אני אחיך, חלוק לי את הנכסים.

אמר לו מרי בר איסק, איני מכירך, הבא ראיה שאתה אחי.

² ואפילו באופן הזה, היא ובעלה אינן נאמנות. אף על גב דיוחנן אוכל חלות היה נאמן על עצמו במסיח לפי תומו, הני מילי לתרומה, אבל הכא מעלה עשו ביוחסין. ואומר ר"י, דמסיח לפי תומו אינו כשר אלא לעדות אשה דרבנן, כדאמר ביבמות, והכא בשבויה הקילו. [תוס'].

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת אלישבע שולביץ ע"ה
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון ת"ח 21
מסכת כתובות טו-כח
כ"ט שבט - י"א אדר

כשכונה^א.

ואמר רב נחמן, שבמסכת אבל רבתי' מבואר, שכל זה כשנתגרשה מהנישואין,
אבל כשנתגרשה מהאירוסין, באה בעצמה לתבוע חובה ממנו, ואין לחוש
לדבר, כי אין לבו גס בה.

ומבואר, שכן הדין בדרך כלל, אבל אם מכירים באה בעצמה לתבוע חובה מהנישואין, או
בזה, ומכירים זה בזה בקריצות ורמיזות, דינם לענין זה כנשואים, ולכן גם
כשנתגרשה מהאירוסין, לא תתבע חובה בעצמה, אלא על ידי שליח, וכן ארע
במעשה שבא לפני רבא ורב אדא בר מתנא.

להינשא סמוך לבעלה שגירשה

נתבאר שכהן שגירש את אשתו, לא תדור עמו בשכונתו אפילו בעודה פנויה, כי
נאסרה לו.

אכן, ישראל שגירש את אשתו, אינה נאסרת לו בכך, וכל זמן שהיא פנויה,
מותרים לדור אפילו בשכונה אחת.

אבל אם נישאת, אסורים לדור במבוי אחד, והטעם לכך כי מאחר שהיתה
אשתו היא מכרת ברמיזותיו וקריצותיו ועתה שהיא אשת איש^ב יש לחוש
שיבואו לידי עבירה.

דף כ"ח

מי נדחה מפני מי

נתבאר, שיש אופנים שהאיש והאשה אסורים לדור יחד.

ומבואר, שאם היה המקום שלו, היא נדחית מפניו, ועליה ללכת למקום אחר.

ואם היה המקום שלה, הוא נדחה מפניה, ועליו ללכת למקום אחר.

ואם היה המקום של שניהם, או שהיה מושכר לשניהם, היא נדחית מפניו,
ועליה ללכת למקום אחר, מפני שעבורו הטלטול קשה יותר, שנאמר, "הִנֵּה הִ'
מְטַלְטֵלָה טְלַטְלָה גָּבַר וְעָטָה עָטָה" (ישעיהו כ"ב י"ז), ומכאן למד רב, טלטולי דגברא
קשין מדאיתתא.

כהן שהיה חייב ממון לגרושתו

כהן שלוה ממון מאשתו מנכסי מלוג שלה שהיו לה מאביה, ולאחר מכן
גירשה, לא תבוא בעצמה לתבוע ממנו חובו, שלא יבואו לידי קירוב, אלא
תשלח לתבוע חובה על ידי שליח.

ואמר רב אשי שאם תבעה אותו, ובאו שניהם יחד לדין, אין נזקקים להם. ורב
פפא אמר שמנדים אותם. ורב הונא בריה דרב יהושע אמר שמלקים אותם
מכת מרדות. ופירש רבינו תם, שכל אחד מוסיף על קדמו, כלומר לא די בכך שאין
נזקקים להם, אלא גם מנדים אותם. ולא די שלא נזקקים להם ומנדים אותם, אלא אף
מלקים אותם.

כמעט העלו עבד לכהונה על פי עדות רבי אלעזר ברבי יוסי

אמר רבי אלעזר ברבי יוסי, מימי לא העדתי, חוץ מפעם אחת, שהעדתי, ובקשו
להעלות עבד לכהונה על פי.

והיאך ארע הדבר, שראה במקומו של רבי יוסי, שחלקו תרומה לאדם מסוים,

^א לפי שאין בני אדם מצוין שם, ורגיל יותר לבא אצלה. ודווקא כפר קטן, אבל כפר בינוני לא.
[תוס']

^ב יל"ע אם איסור זה הוא רק בשעה שהיא נשואה, ויש כאן איסור חמור של אשת איש, או אף אם
תצא מהשני, ויש כאן רק איסור קל של מחזיר גרושתו.

² מסכתא היא, וקורין אותה שמחות, וזו היא משנה ראשונה שלה, הגוסס הרי הוא כחי לכל
דבריו. [רש"י].

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת אלישבע שולביץ ע"ה
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון 211
מסכת כתובות טו-כח
כ"ט שבט - י"א אדר

והלך והעיד על כך במקומו של רבי יהודה, ועל ידי זה רצו להעלותו לכהונה,
עד שנתברר, שבמקומו של רבי יוסי ראה, ולפיכך לא העלו אותו לכהונה.

ומבואר שבוודאי לא היתה יוצאת תקלה מתחת ידו שיעלו עבד לכהונה על פיו
בפועל, שהרי אפילו בהמתם של צדיקים אין הקב"ה מביא תקלה על ידם, וכל
שכן צדיקים עצמם.

בית הפרס

**קבר שנחרש, מאה אמה של חרישתו קרויים בית הפרס, והנכנס לשם טמא
מדברי חכמים, שכך שיערו חכמים, שהמחרישה מוליכה את עצמות המת,
ויש לחוש שהנכנס לכל המקום הזה, נגע בעצם או הסיט עצם, ועצם מטמא
במגע ובמשא.**

אמנם מאחר שטומאה זו היא מדברי חכמים הקלו בה בדברים הבאים^א.

א. מותר להיכנס בה על ידי ניפוח.

אמר רב יהודה אמר שמואל, מנפח אדם בית הפרס והולך, כלומר מנשב בפיו
או בדבר אחר על הקרקע שלפניו וסומך על כך, שאם יש עצם רואהו^ב.

ב. בית הפרס שנידש טהור.

אמר רב יהודה בר אמי משמו של רב יהודה, בית הפרס שנידש, כלומר שהלכו
בו רבים, ודשו אותו ברגליהם, טהור, שאנו אומרים, כבר נכתתו כל העצמות,
ושוב אין כאן עצם כשיעור שעורה.

אכילה בקצה

**כשאחד מן האחים נשא אשה שאינה הוגנת לו, באים בני משפחה, ומביאים
חבית מליאה פירות, ושוברים אותה באמצע רחבה, ואומרים, אחינו בית
ישראל, שמעו, אחינו פלוני נשא אשה שאינה הוגנת לו, ומתייראים אנו שמא
יתערב זרעו בזרעינו, בואו וקחו לכם דוגמא [=אות וסימן זכרון] לדורות הבאים,
שלא יתערב זרעו בזרעינו.**

קבלת עדות אשה וקטן

כתבו התוס', שבעדות הנצרכת לדבר תורה, האשה נאמנת כשהדבר בידה, כגון לומר
הפרשתי חלה או נקרתה הגיד, ואינה נאמנת כשהדבר אינו בידה. והקטן אינו נאמן אף
כשהדבר בידו.

^א נראה דאפילו במקום הקבר מקילין, כמו בשאר שדה ... ובית הפרס, להכי הוי דרבנן, משום דהוי
ספק טומאה ברשות הרבים, אף על גב דבעלמא טיהרו חכמים ספק טומאה ברשות הרבים, היינו
היכא שהטומאה מבוררת, ולא נולד הספק אלא באקראי, ופעם אחרת לא יטמא, כיון שמקום
הטומאה ידוע, אבל הכא שלעולם השדה בספק, לא רצו לטהר, אף על גב דמדאורייתא טהור.
[תוס']

^ב ואף על גב דמאהיל, לא חישינן, דאין עצם כשעורה מטמא באהל, עד דאיכא שדרה או גולגולת
שלמה או רוב בנין או רוב מנין. [רש"י]. וניסוח מועיל בדיעבד, אם עשה כבר טהרות, אבל בדיקה
לכתחלה מפרש במשנה כיצד בודקין. [תוס']

ובעדות הנצרכת לדין מדברי חכמים, גם הקטן נאמן כשהדבר בידו, אבל כשאין הדבר
בידם אינו נאמנים.

עדות שהאמינו לגדול כשמעיד מה שראה בקטנותו

נתבאר, שהקטן אינו נאמן להעיד, אמנם מבואר במשנתנו, שיש עדויות, שאף
שהקטן אינו נאמן להעיד עליהם כשהוא קטן, נאמן להעיד עליהם כשגדל, אף
על פי שראה העדות כשהיה קטן.

א. קיום שטרות.

מדין תורה, שטר שחתומים בו עדים, הרי זו עדות גמורה, כעדות שנחקרה
בבי"ד, ואין לערער אחריו^א. וחכמים אמרו, שלא נקבל השטר, אלא אם קיימו
את החתימות, ובעדות זו של קיום החתימות, שהיא מדברי חכמים, הקלו,
שיהא אחד העדים מי שמכיר את החתימות מקטנותו.

ומבואר במשנתנו, שאדם גדול יכול לקיים חתימה שהכיר בקטנותו,
כשהחתימה של אביו, [שהיה רגיל אצלו, ומתוך כך ודאי הכיר חתימתו], או של
רבו, [שיש לו מורא ממנו, ומתוך כך וודאי הכיר חתימתו], או של אחיו [שלא היה
רגיל אצלו ואין לו מורא ממנו].

ב. עדות על נישואי בתולה.

כבר נתבאר בתחילת הפרק, שאשה שנתאלמנה או נתגרשה, ואין לה כתובה
בידה, והיא אומרת, בתולה הייתי בכניסתי לנישואין, ויש לי מאתים, אינה
נאמנת אלא כשתביא עדים על נישואיה שהיו כנישואי הבתולות.

ומבואר במשנתנו, שעד גדול המעיד על כך נאמן, גם כשמעיד שראה הדבר
בקטנותו, שאומר, זכור הייתי בפלונית שיצאה בהינומא וראשה פרוע כדרך
הבתולות.

ג. עדות על כהונה [א].

גדול המעיד על חברו, שכשהיו קטנים, היה חברו יוצא מבית הספר לטבול
לאכול בתרומה, נאמן על כך ובעדותו הוחזק חברו לכהן.

ומבואר, שלא די במה שמעיד על חברו שהיה טובל לאכול תרומה, כדי
להוכיח שהוא כהן, כי גם עבדי כהנים טובלים ואוכלים בתרומה, ורק כשמעיד
עליו באופן שמוכח שהוא ישראל, אוכל בתרומה על פיו, וכגון בעדות הזו,
שמעיד עליו שיצא מבית הספר לטבול, כלומר שהיה לומר תורה כשאר
תינוקות הלומדים בבית רבם, ובכך מוכח שאינו עבד, שהרי עבדים אינם
לומדים תורה, כמאמר רבי יהושע בן לוי, אסור לאדם שילמד את עבדו תורה,

^א ובדיקת חמץ נחשב כדבר שאינו בידה, כי יש בו טורח, ונשים עצלניות הן, ולכן אם היה חיוב
בדיקת חמץ מהתורה, לא היו נאמנות עליו, אבל עתה שהוא מדברי חכמים, הן נאמנות עליו.
[תוס'] ומכל מקום דבר שאינו בידן כלל מסתבר שאינן נאמנות גם בדברי חכמים. ויל"ע בדבר.

^ב תימה, כיון דמדאורייתא אפילו אין עדים שיכירו חתימת העדים השטר כשר, אם כן כל אדם
שירצה יזיף ויכתוב ויחתום מה שירצה ויגבה ממנו. והכא אומר ר"י דאיכא למימר כגון שלוח
מודה שכתבו, וטוען שהוא פרוע, וקסבר האי תנא דמדמה בשטר שכתבו צריך לקיימו, והאי קיום
הוי ודאי מדרבנן. אי נמי כגון שנתקיים משדה אחת או משתי שדות ויוצא מתחת ידי עצמו דאמר
לעיל דחיישינן שמא זיף. ומיהו בריש גיטין מוכח, דאפילו היכא דאין מכירין החתימה כלל הוי
מדאורייתא כמי שנחקרה עדותן בבי"ד. [תוס']

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת אלישבע שולביץ ע"ה
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון ת"ח 21
מסכת כתובות טו-כח
כ"ט שבט - י"א אדר

ואם כן כהן הוא.

עדות שלא האמינו לגדול כשמעיד מה שראה בקטנותו

בדברים של ממון, לא האמינו לגדול, בעדות שמעיד על פי דברים שראה בקטנותו. ולפיכך, כשהגדול אומר, זכור אני מקטנותי, שהיה לפלוני דרך במקום זה, אינו נאמן שיתנו לו את אותו מקום על פיו. וכן אם מעיד, זכור אני מקטנותי, שהיה לפלוני מעמד ומספד במקום הזה, כלומר מקום היה לו כאן להספיד מתיו כשמולכים לבית הקברות שלו, ולעשות שם מעמדות ומושבות [שהיו עושים למת שבע פעמים], אינו נאמן שיתנו לו את אותו מקום על פיו.

גר ומשחרר שמעידים מה שראו בגיות ובעבדות

לדעת תנא קמא – הגר אינו נאמן להעיד על מעשה שראה כשהיה נוכרי, והמשחרר אינו נאמן להעיד על מעשה שראה כשהיה עבד, משום שבאותה שעה שראו את המעשה, לא היו ראויים להעיד, ולפיכך לא דקדקו בדבר.

ולדעת רבי יוחנן בן ברוקא – הגר נאמן להעיד על מעשה שראה כשהיה נוכרי, והמשחרר נאמן להעיד על מעשה שראה כשהיה עבד, כי אף שבאותה שעה שראו את המעשה לא היו ראויים להעיד, מאחר שעמדו להתגייר ולהשתחרר, נתנו דעתם לדקדק בדבר, כדי שיוכלו להעיד עליו אחר הגיור והשחרור.

סליק פרק האישה שנתארמלה

ואמרו בגמרא, **שבעדות זו הוחזק חבירו לאכול תרומה מדרבנן בלבד**, כגון תרומת חוצה לארץ, או תרומת פירות, אבל תרומה מהתורה, כתרומת דגן תירוש ויצהר של ארץ ישראל, לא יאכל^א.

ז. עדות על כהונה [ב].

כהן שהוא גדול, המעיד על חבירו, **שכשהיו קטנים, היה חולקים תרומה יחד בגורו**, נאמן על כך, ובעדותו הוחזק חבירו לכהן. [ואפשר שגם בעדות זו הוחזק חבירו לאכול תרומה מדרבנן בלבד]. ודין זה הוא **כדעת האומרים, שאין חולקים תרומה לעבד כהן בלא רבו**, אבל לדעת האומרים שחולקים תרומה לעבד כהן, אין ראייה מעדות זו שהוא כהן, כי אפשר שהיה עבד כהן ועכשיו כבר נשתחרר ואסור בתרומה^ב.

ח. לתחום את בית הפרס.

גדול המעיד על מקום מסוים, זכור אני מאז שהייתי קטן, שמקום מסוים הוא טומאת בית הפרס, ומעבר למקום הזה, המקום טהור, מאחר שטומאת בית הפרס מדברי חכמים, [כפי שיתבאר בעז"ה להלן], הרי זה נאמן.

י. להעיד על תחום שבת.

גדול המעיד על מקום מסוים, זכור אני מאז שהייתי קטן, שעד המקום הזה הוא תחום שבת, שמותר ללכת בו בשבת, מאחר שאיסור יציאה חוץ לתחום היא מדברי חכמים בלבד, הרי זה נאמן.

עד כאן הדברים הנוכרים במשנתנו ומכאן ואילך דברים הנוכרים בברייתא.

יא. כשרות ופסלות משפחות.

נאמן הגדול לומר, כשהייתי קטן אמר לי אבי, משפחה זו כשרה [=טהורה] ומשפחה זו פסולה [=טמאה].

יב. עדות על נישואי קצצה.

נאמן הגדול לומר, כשהייתי קטן, אכלנו בקצצה של בת פלוני לפלוני, הוא הדבר שעושים להודיע שנישואין אלו נישואי פסול הם.

יג. עדות על כהונה [ג].

נאמן הגדול לומר, **כשהייתי קטן, שלחני אבי להביא חלה ומתנות לכהן**, ועל פי עדותו אותו אדם מוחזק כהן, ובתנאי שאומר שהוא עצמו היה השליח להביא את החלה והתרומה. [ואפשר שגם בעדות זו הוחזק אותו אדם לאכול תרומה מדרבנן בלבד].

^א דסבר תנא דידן, דמעלין ממנה ליוחסין. [תוס'].

^ב וקשה לרבינו יצחק, דבפרק נושאין על האנוסה מפרש השי"ס, הא דאין חולקין תרומה לעבד, משום דלמא אתי לאסוקיה ליוחסין, מה צריך להאי טעמא, הוה ליה למימר דאין חולקין אפילו אין מעלין, שמא ישאל גם אחר שישתחרר, כדפריך הכא השי"ס ... ויש לומר דלא שכיחא כולי האי שישאל תרומה אחר שישתחרר, לא בתורת עבד ולא בתורת כהן, כי ירא פן יבדוקוהו ויתברר שהוא עבד, ויוציאו עליו קול עבדות. ולא חיישינן נמי פן ימכרו רבו לישראל, וישאל תרומה, שהרי מזונותיו על רבו, ואין אדם חוטא ולא לו, וכולי האי לא חיישינן שמא יאמר לו רבו ישראל צאי מעשה ידיך במזונותיך. [תוס'].

בקי צור

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת אלישבע שולביץ ע"ה
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון ת21
מסכת כתובות טו-כח
כ"ט שבט - י"א אדר

מפתח העניינים לפרק שני

7..... משיב אבדה

8..... מודה לבן במקצת חוב שהיה לו לאביו

8..... קיום שטרות

8..... המקיימים חתימתם ופוסלים עצמם

דף י"ט

9..... מודה בשטר שכתבו

10..... שעבודא דרבי נתן

10..... שטר אמנה הוא זה

10..... להשהות שטר אמנה או שטר פרוע

10..... להשהות ספר שאינו מוגה

10..... עדים שאמרו מודעא היו דברינו

11..... עדים שאמרו תנאי היו דברינו

11..... עד אומר תנאי ועד אומר אינו תנאי

11..... המקיימים שטר ופוסלים אותו

דף כ'

12..... מכירת נכסי בר שטיא

12..... הזמה והכחשה שלא בפני העדים

12..... קיום השטר משטרות אחרים

12..... קיום השטר כששטר אחר יוצא מתחת ידו

12..... כותב אדם עדותו על השטר ומעיד עליה אחר זמן

13..... להזכיר לעד עדותו

13..... התלוליות המוחזקות כטמאות

14..... כמה שנים אדם זוכר עדותו

14..... קיום השטר על ידי העדים החתומים בו

דף כ"א

14..... עד אחד מכיר את שתי החתימות ועד שני מת

14..... חתימה לצורך קיום על חרס ולא על קלף

15..... הוציא עליו כתב ידו

15..... קיום שטר יתומים בעדים החתומים בו

דף ט"ו

1..... היא אומרת בתולה נשאתני והוא אומר אלמנה נשאתיך

דף ט"ז

1..... כנגד מה נזכרה הודאת רבי יהושע

2..... הדינים שבהם יש לאשה טענת מיגו

2..... חילוק בין מיגו של אשה למיגו של מחזיק בשדה

2..... כתיבת שובר על תשלום החוב

2..... גביית הכתובה במשנתנו בלא כתובה

3..... גביית הכתובה בבדייתא בלא כתובה

3..... ראיות על כך שהיתה בתולה בכניסתה לנישואין

3..... העברת חבית יין בנישואין

דף י"ז

3..... כיצד מרקדין לפני הכלה

4..... דברים שאמרו בסמיכת חכמים

4..... דברים שאמרו לפני רבי אבהו

4..... ריקודים שרקדו חכמים לפני הכלה

4..... להסתכל בפני הכלה

4..... מת וכלה ומלך מי עובר מלפני מי

5..... מלך שמחל על כבודו

5..... ביטול תורה להוצאת המת והכנסת כלה

5..... עוד ראיות על כך שהיתה בתולה בכניסתה לנישואין

6..... סימן נישואי אלמנה

6..... שדה זו של אביך היתה ולקחתיה הימנו

6..... שדה זו שלך היתה ולקחתיה ממך

6..... שלוש ארצות לחזקה

דף י"ח

7..... מנה לויתי ממך ופרעתי לך

7..... חיוב שבועת מודה במקצת

7..... חזקה אין אדם מעיז פניו

בקי צור

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת אלישבע שולביץ ע"ה
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון ת21
מסכת כתובות טו-כח
כ"ט שבט - י"א אדר

25.....	להעלות מנשיאות כפים ליוחסין	15.....	צירוף עד החתום בשטר ודיין החתום בהנפק
25.....	גדולה חזקה	15.....	כתיבת ההנפק רק אחרי הקיום
26.....	דף כ"ה	16.....	שטר המקיים על ידי הדיינים עצמם
26.....	במה נאסרו בני ברזילי לאכול	16.....	עד נעשה דיין
26.....	חזקה לכהונה בבבל ובסוריא ובכרכים [ברייתא א]	16.....	שלושה ישבו לקיים השטר וקרא ערער על אחד מהם
26.....	חזקה לכהונה בארץ ישראל ובסוריא ובבבל [ברייתא ב]	17.....	דף כ"ב
27.....	תרומה וחלה בזמן הזה	17.....	שטר שנתקיים בשלושה ומת האחד קודם שחתם
27.....	עדות הבאה מכח חזקה כחזקה	17.....	אשת איש הייתי וגרושה אני
27.....	מוחזק לכהן משום שקרא בתורה לפני לוי	18.....	נשביתי וטהורה אני
27.....	מוחזק ללוי משום שקרא בתורה אחרי כהן	18.....	הפה שאסר הוא הפה שהתיר
27.....	ראו שקרא ראשון ולא ראו אם חלק תרומות בגורן	18.....	האב נאמן לאסור את בתו
28.....	רבי העלה בן לכהונה על פי אביו	18.....	יבם שהוציא שם רע על יבמתו
28.....	רבי חייא העלה ללויה אח על פי אחיו במסל"ת	18.....	אמתלא על איסור אשת איש
28.....	דף כ"ו	18.....	אמתלא על איסור נידה
28.....	למי נותנים את המעשר	19.....	תרי ותרי בהיתר אשה
29.....	מעשר ראשון חזקה לכהונה	19.....	רבי יוחנן מחלק בין מיתה לגירושין
29.....	החולק תרומה בבי"ד אינה חזקה	20.....	האשה שאמרה לבעלה גירשתני
29.....	עד אחד לכהונה במקום שיש עוררים	20.....	חילוק בין הכחשת עדים בקידושין לבין הכחשת עדים בגירושין
30.....	עדים שלא ראו את המעשה בבת אחת	20.....	דף כ"ג
30.....	עדים שלא העידו על המעשה בבת אחת	20.....	הותרה משום הפה שאסר הוא הפה שהתיר ובאו עדים
30.....	האשה שנחבשה בידי נוכרים על ידי ממון	21.....	שמירת שבויות שכבר נפסלו
30.....	האשה שנתמשכנה בידי נוכרים על ידי ממון	21.....	"כְּשֶׁנִּגְנָה שְׂפִיָּא מִלְּפָנֵי הַשְּׁלִיט"
30.....	דף כ"ז	21.....	היתר בנותיו של שמואל
31.....	האשה שנחבשה בידי נוכרים על ידי נפשות	21.....	אשה נאמנת לטהר שבויה ואפילו כשגומלות זו את זו
31.....	חביות הנמצאות בעיר שיש בה בלשת	22.....	מעידה עליה ועל חברתה
31.....	נשים הנמצאות בעיר שכבשה כרכום	22.....	גומלין בעדות כהונה
31.....	שני שבילים אחד טמא ואחד טהור	22.....	דינים ששנינו בהם נאמנות משום הפה שאסר הוא הפה שהתיר
32.....	מיגו במקום עדים	23.....	דף כ"ד
32.....	היתה שם מחבואה אחת	23.....	מי שהעיד עליו עד אחד שהוא כהן
32.....	ייחוד הפוסל את הגט	24.....	מגנה סחורתו ומשבח סחורת חברו
32.....	היו להן עדים	24.....	קדר שהניח קדרותיו
33.....	הבן נאמן כשהוא מסיח לפי תומו	25.....	להעלות משטרות ליוחסין

בקי צור

כלל גדול בלימוד שידע התלמיד
אחר ששנה מה שעלה בידו מכל
מה ששנה ויסמוך על הכללים
שיצאו לו משם (מאירי סוף הוריות)

גיליון ת 21
מסכת כתובות טו-כח
כ"ט שבט - י"א אדר

לע"נ מרת אלישבע שולביץ ע"ה
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

- דינו של מרי בר איסק..... 33
- לדור בחצר אחד עם בעלה הכהן שנאסרה לו מפני החשש..... 33
- לדור סמוך לבעלה הכהן שגירשה..... 33
- להינשא סמוך לבעלה שגירשה..... 34
- דף כ"ח**
- מי נדחה מפני מי..... 34
- כהן שהיה חייב ממון לגרושתו..... 34
- עבד שנהג מנהג בני חורין..... 34
- לחלוק תרומה לעבד בלא רבו..... 34
- כמעט העלו עבד לכהונה על פי עדות רבי אלעזר ברבי יוסי..... 34
- בית הפרס..... 35
- אכילה בקצצה..... 35
- קבלת עדות אשה וקטן..... 35
- עדויות שהאמינו לגדול כשמעיד מה שראה בקטנותו..... 35
- עדויות שלא האמינו לגדול כשמעיד מה שראה בקטנותו..... 36
- גר ומשוחרר שמעידים מה שראו בגיות ובעבדות..... 36